

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΒ'	ΤΕΥΧ. Α'	Ω. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308	15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1995	ΑΡΙΘ. 3
----------	----------	--	---------------------	---------

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΚΡΟΥΣΕΩΣ; (Κριτική αξιολόγησης αντιεκκλησιαστικής συνεντεύξεως)

Εισαγωγικά

Τὴν 22α Ἰανουαρίου 1995 ὁ γράφων μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἀνέγνωσε στὴν ἐφημερίδα «Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία» (σ. 10) συνέντευξι τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου τοῦ Πάντειο Πανεπιστήμιου καὶ Εὐρωβουλευτοῦ κ. Δημήτρη Τσάτσου. Τὸ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον μου

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὅμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ἐξηγεῖται ὄχι μόνον ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῶν θεμάτων τῆς συνεντεύξεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ κ. Δημ. Τσάτσος, πρὸ 40 καὶ πλέον ἐτῶν, στὸ «Κολλέγιο Ἀθηνῶν» ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους καὶ ἀγαπητοὺς μαθητὲς τοῦ γράφοντος καὶ ἔδειχνε τότε ξεχωριστὴ ἀγάπη πρὸς τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ πρὸς τοὺς κοσμοθεωρητικὸς καὶ βιοθεωρητικὸς προβληματισμοὺς καὶ διαλόγους, τοὺς ὁποίους δημιουργοῦσαν οἱ ὁμιλίαι, ποὺ γίνονταν ἀπὸ τοὺς θεολόγους κάθε Πέμπτη στὴν πρωϊνὴ συγκέντρωσι. Ἐπίσης μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, ἀγάπη καὶ χαρὰ μάθαινα ἀργότερα γιὰ τὶς σπουδὲς του, τὸ ἐρευνητικὸ ἔργο του στὸ Max Planck Institut τῆς Γερμανίας, γιὰ τὴν ἐνασχόλησί του περὶ τὶς συνταγματικὰς σπουδὰς, τὸν Grundgesetz καὶ τὴν Πολιτειολογία, ὡς καὶ τὴν ὅλη ἀκαδημαϊκὴ καὶ λοιπὴ ἐξέλιξι του.

Αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτὶ ὁ γράφων δοκίμασε ὁδύνη, ὅταν ὁ ἀγαπητὸς μαθητὴς καὶ νῦν συνάδελφος, — ἐλαυνόμενος, κατὰ τὴν ἐκτίμησί μου, ὄχι ἀπὸ ἐπιστημονικοὺς λόγους, ἀλλ' ἀπὸ μετακολλε-

γιακὲς ὑποκειμενικὲς προσωπικὲς ἐπιλογὲς καὶ πολιτικὲς τοποθετήσεις —, παρασύρθηκε στὴν μνημονευθεῖσα συνέντευξι στὸ νὰ διατυπώσῃ ἀπόψεις ὑποτιμητικὲς καὶ διαβρωτικὲς ὄχι μόνον γιὰ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὴν τὴν Μητέρα τοῦ Ἔθνους, τὴν Ἐκκλησία. Ἀναμφιβόλως εἶπε πολλὰς ἀλήθειαι περὶ τῆς ἀναβαθμίσεως τῆς δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως, περὶ τῆς ἐναρμονίσεως μερικῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων πρὸς τοὺς στόχους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, περὶ τῆς κακῆς ποιότητος τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, περὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, περὶ τοῦ ἀδίκου μισθολογίου τῶν ἐκπαιδευτικῶν, περὶ τῶν «καταλήψεων», περὶ τῆς συνεργασίας ἐκπαιδευτικῶν καὶ γονέων, περὶ τῆς ἐπανεξετάσεως τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἀσύλου, περὶ τοῦ ὅτι «ἡ πολιτικὴ στὴν Ἑλλάδα χρειάζεται ἀφάνταστη ἀντοχὴ στὴ χυδαιότητα». Ἀλλὰ προξενεῖ ἐντύπωσι, ὅτι ἡ διατύπωσις τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν ἐπισκιαίζεται καὶ ὑποβαθμίζεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ σκέψις του σὲ πολλὰ οὐσιώδη σημεία τῆς συνεντεύξεως τροχοδρομεῖται κατὰ μονοδιάστατον τρόπο καὶ χωρὶς δισταγμὸ πᾶνω σὲ ἐκδηλὴ προκατάληψι καὶ ἐχθρικὴ διάθεσι ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπειδὴ οἱ ἀπόψεις του θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ἀπὸ ἄλλους ὡς ἀκροβολισμοὶ κρούσεως καὶ ὡς βυθομετρικὴ βολὴ πρὸς ἐξακριβωσι τῶν ἀντιδράσεων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος τῆς Ἑλλάδος εἰς μίαν ἐνδεχομένην — σαφῶς μέσα στὴν συνέντευξι ὑπονοουμένην καὶ μᾶλλον ὑποδεικνυομένην — νέαν ἀπόπειρα ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς συρρικνώσεως καὶ περιθωριοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας, γίνεται

φανερών, ότι άντενδείκνυται όποιοσδήποτε έφη-
συχασμός και επιβάλλεται έπαγρύπνησις και έ-
τοιμότης πρὸς κριτικὸν έλεγχο όποιασδήποτε τέ-
τοιας άποπειρας και όποιασδήποτε έπιχειρημα-
τολογίας, ή όποία θα έχρησιμοποιεῖτο πρὸς δι-
καίωσιν αὐτῆς. Τὸ αίτημα γιά τήν έτοιμότητα
αὐτῆ επιβάλλει στίς πρώτες σελίδες τοῦ περιοδι-
κοῦ «Έκκλησία» άφ' ένὸς νά παραθέσωμεν χω-
ρίς περικοπές τίς άρνητικές θέσεις τῆς συνεν-
τεύξεως, άφ' έτέρου νά ύπομνήσωμε πῶς οί θέ-
σεις αὐτές μία πρὸς μίαν άντιμετωπίζονται με
άντικειμενική κριτική άξιολόγησι αὐτῶν και τρί-
τον νά κάμωμε μερικές γενικώτερες σχετικές έ-
πισημάνσεις.

1. Οί άρνητικές θέσεις τῆς συνεντεύξεως

Στήν περι ής ό λόγος συνέντευξι τοῦ κ. Δη-
μήτρη Τσάτσου τονίσθησαν, έκτός τῶν άλλων,
κατά σειράν τὰ έξῆς:

α) Στήν έρώτησι τῆς συνεργάτιδος τῆς έφη-
μερίδος γιά τὰ σημεῖα, στὰ όποία θα έπρεπε νά
γίνουιν άλλαγές στή δευτεροβάθμια εκπαίδευσι,
ό έρωτώμενος Καθηγητῆς άπήντησε καταφατι-
κῶς και τόνισε, έκτός τῶν άλλων, και τὰ έξῆς:
*«Χρειάζεται επανεξέταση τῶν προγραμματίων
διδασκαλίας. Δέν μπορεί νά μπαίνουμε στήν
Ευρώπη τοῦ 21ου αἰῶνα με τὰ σημερινά βασικά
προγράμματα τοῦ γυμνασίου και τοῦ λυκείου.
Δέν πρέπει άραγε νά ενημερώσεις τὸν νέο όπὶ ή
πατρίδα του είναι ένταγμένη μέσα σέ μιὰ έννο-
μη τάξη πού λέγεται Ευρώπη, όπὶ αὐτὸ συνεπά-
γεται σημαντικές αλλοιώσεις γιά τήν πατρίδα
του; Ανήκω σέ αὐτοὺς πού θέλουν τήν έμβά-
θυνση τῆς Ευρώπης. Μὰ είναι άνίδεος ό νέος
γιά τὸ τί συνεπάγεται αὐτὸ. Είναι δυνατόν νά
μὴν υπάρχουν μαθήματα γιά ένδελεχή ενημέρω-
ση σέ προβλήματα κινδύνου τοῦ περιβάλλοντος;
Είναι δυνατόν νά μὴ διδάσκεται τὸ παιδί βási-
κά προβλήματα υγιεινῆς; Η υγιεινή συμπεριφο-
ρὰ τοῦ Έλληνα είναι σκαλοπάτια κάτω άπό τοῦ
μέσου Ευρωπαίου. Ὑστερα, υπάρχουν τὰ ταμ-
ποῦ στὸ σεξουαλικὸ τομέα. Είναι δυνατόν νά
μὴν υπάρχει μιὰ ευρύτατη, άπό τὸ νόμο προβλε-
πόμενη πιά, συστηματικὴ ενημέρωση τοῦ παι-
διοῦ, σπάζοντας έτσι μιὰ έθελοτυφλοῦσα παρά-
δοση, ή όποία φυσικά άνήκει στὰ πολλά άπό τὰ
κακά πού μᾶς έχει αφήσει ή εκκλησία; Κι έχου-
με θρησκευτικά ὠρες και ὠρες και δέν έχουμε
έκείνα τὰ μαθήματα πού θα άποδεσμεύσουν τὸ
παιδί άπό όσο κακὸ έχει κάνει ή παράδοση τῆς*

*έλληνικῆς Έκκλησίας. Ἐς ὄφονται όσοι έχουν
κατοχυρώσει τὰ απαράδεκτα προνόμια τῆς Έκ-
κλησίας στὸ συνταγματικὸ μας χάρτη».*

β) Στή συνέχεια έρωτώμενος ό κ. Δ. Τσά-
τσος γιά τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, εἶπε:
*«Μείωση, όχι κατάργηση. Καὶ πάντως προαιρε-
τικά»,* ένῶ, έξ άλλου, άπαντῶν σέ άλλη έρώτησι
γιά τὸ ζήτημα τῆς προσθήκης νέων μαθημάτων
στὰ σχολεῖα, τόνισε: *«Θὰ μιλήσω γιά τομεῖς, όχι
γιά μαθήματα. Μιὰ συγκροτημένη θεσμικὴ ένη-
μέρωση τοῦ παιδιοῦ γιά τήν έννομη τάξη πού
ζει κι όχι με τὰ προχειρολογήματα πού γίνεται
σήμερα. Τομεῖς πού σέ λίγα χρόνια θα έχουν
άπόλυτη προτεραιότητα στήν Ελλάδα είναι ό
τομέας τοῦ περιβάλλοντος και ό τομέας τῆς υ-
γείας».*

γ) Ὅταν ή δημοσιογράφος τῆς έφημερίδος
ρώτησε «πῶς θα ξεπεραστεί, όμως, ή σύγκρου-
ση με τήν Έκκλησία;», ό εκπροσωπῶν τήν Ὁρ-
θόδοξη Ελλάδα στὸ Ευρωκοινοβούλιο συνταγ-
ματολόγος Καθηγητῆς δέν δίστασε νά έμφανι-
σθῆ ὡς φορεὺς κυβερνητικῶν προθέσεων και νά
άπαντήση ὡς έξῆς: *«Η παρούσα κυβέρνηση και
θέλει και μπορεί. Διότι άπό φιλοσοφία, προέ-
λευση, πολιτικὴ έντολή τοῦ λαοῦ, αλλά και άπό
πλευρᾶς ποιότητος τῶν προσώπων τῆς πολιτικῆς
ήγεσίας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, μπορεί νά
προχωρήσει σέ θαρραλέα βήματα, άκόμη κι άν
δυσανεστήσει τήν Έκκλησία. Η Έκκλησία πρό-
πει νά παύσει νά καταδυναστεύει τήν κοινωνι-
κὴ, πολιτικὴ και εκπαιδευτικὴ ζωή. Ὁ τρόπος
πού λειτουργεῖ ή Έλληνικὴ Έκκλησία είναι δυ-
ναστικός. Δυνάστης τῆς παιδείας μας και τῆς
κοινωνίας μας. Κυρίως στήν επαρχία».*

δ) Στήν έρώτησι «πῶς θα προσδιορίζατε με
τίτλους τὸ ιδανικὸ σχολεῖο;» ό κ. Δ. Τσάτσος
άπήντησε: *«Προϋποθέτει δάσκαλο με έμπνευση,
πρόγραμμα πού νά άπαντάει στὸ παρὸν και τὸ
μέλλον, οικογένεια πού στηρίζει τὸ έργο τοῦ
Σχολείου και τήν Έκκλησία νά ανακατεύεται
λιγότερο».*

Είναι ευχάριστο, όπὶ οί κυριώτερες άπό τίς
άρνητικές αὐτές θέσεις, οί όποίες αναμίχθησαν
με ὀρθές εκτιμήσεις παθολογικῶν φαινομένων
τῆς εκπαίδευσεως, κατακρίθησαν ήδη άπό τήν
Ἱερὰ Σύνοδο και άντικρούσθησαν ευσυνόπτως
κατά γλαφυρόν, πειστικὸ και άξιέπαινο τρόπο
άπό τὸν Διευθυντὴ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱε-
ρᾶς Συνόδου κ. Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, ό όποῖος
—έπίσης στήν «Κυριακάτικη Έλευθεροτυπία»

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ*

Άπό τήν ὁμορφὴ καὶ ἱστορικὴ γωνιά τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὰ Ἴονια Νησιά, ἀπὸ τὴν Κέρκυρα μας, θέλουμε νὰ βροντοφωνήσουμε, ὅτι:

Ἡ σκόπιμη καὶ ἠθελημένη διαστρέβλωση τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαίτερα ἡ πλαστογράφηση τῆς Ἱστορίας τῆς Μακεδονίας μας ἀπὸ τὰ Σκόπια καὶ ἡ οἰκειοποίηση ἱερῶν ἐθνικῶν μας συμβόλων ἐπιβάλλουν μιὰ πανεθνικὴ ἀγρυπνία ὁλόκληρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέσα καὶ ἔξω ἀπ' τὰ σύνορά μας. Εὐτυχῶς ποὺ ὅσο ποτὲ ἄλ-

λοτε ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ ἔθνους μας εἶναι ἐνωμένες. Κόμματα καὶ Λαός, Ἐκκλησία καὶ ἄπλοὶ πολῖτες παρακολουθοῦμε μὲ συμπάθεια τοὺς χειρισμοὺς τῆς Κυβέρνησής μας καὶ τὴ στηρίζουμε μ' ὅλες μας τὶς δυνάμεις γιὰ νὰ μπόρῃσουμε νὰ πείσουμε καὶ νὰ φωτίσουμε τοὺς ἀπληροφόρητους ἢ παραπλανημένους φίλους μας,

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας
κ. ΤΙΜΟΘΕΟΥ

* Ὁμιλία στὸ Συλλαλητήριο γιὰ τὴν Μακεδονία, τὴν 17.3.1994, στὴν Κέρκυρα.

(5 Φεβρουαρίου 1995) — δημοσίευσε σχετικὸ ἄρθρο. Κριτικὸς ἔλεγχος τῆς συνεντεύξεως ἔγινε καὶ ἀπὸ ἄλλους δημοσιογράφους.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ παραδοχὴ τῶν προοπτικῶν τῆς συνεντεύξεως θὰ εἶχεν, ὅπως εἶπαμε, εὐρύτερες προεκτάσεις καὶ ἐκκλησιαστικοπολιτικὲς ἐπιπτώσεις, εἶναι σκόπιμη ἢ κάπως ἐκτενεστέρα κριτικὴ ἀξιολόγησις τῶν ἀπόψεων τοῦ κ. Δημ. Τσάτσου μέσα στὰ πλαίσια συναδελφικοῦ διαλόγου καὶ ἐλευθέρως διακινήσεως τῶν ἰδεῶν. Στὸν διάλογό μας αὐτὸ θὰ ἐντάξωμε καὶ μερικὲς — ἀμέσως συναρτώμενες πρὸς τὴν ἀξιολόγησι αὐτῆ — διατυπώσεις, οἱ ὁποῖες τὶς τελευταῖες δεκαετίες ἔχουν κατὰ καιροὺς προβληθῆ ἀπὸ τὸν γράφοντα περιστατικῶς μέσα σὲ ἄλλες ὀργανικὲς συνάψεις καὶ συναρτήσεις. Ἡ κριτικὴ ἀναφορὰ μας σὲ ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ σημεῖα τῶν ἀρνητικῶν θέσεων τοῦ κ. Δ. Τσάτσου θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ σημεῖα αὐτὰ σὲ τελευταία ἀνάλυσι δὲν προβάλλονται μεμονωμένα χωρὶς ἀλληλεξάρτησι, ἀλλ' εἶναι πυχῆς ἐνὸς ἰδεολογικοῦ ὅλου καὶ ἀπόρροια τῆς ἰδίας ἀντικλησιαστικῆς «φιλοσοφίας», τὴν ὁποίαν ὁ κ. Δ. Τσάτσος παρουσιάζει ὡς φιλοσοφίαν τῆς «παρούσης Κυβερνήσεως» καὶ ἰδίως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ ὡς δῆθεν «πολιτικὴν ἐντολὴ τοῦ λαοῦ», χωρὶς ἢ διακηρυξίς αὐτῆ νὰ ἔχη διαφευσθῆ ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων Κυβερνητικῶν παργόντων. (Συνεχίζεται)

Σημείωσις: Ἡ δημοσίευσίς συνεχείας τοῦ «Ὀδοιπορικοῦ εἰς Ἑλληνορθόδοξα Κέντρα τῆς Αὐστραλίας» ἀναβάλλεται, ἐνεκα πληθώρας ὑλῆς.

ἰδιαίτερα στὴν Εὐρώπη, πὼς ἡ Ἑλλάδα τίποτε δὲν διεκδικεῖ ἀπὸ κανέναν, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι διατεθειμένη τίποτε νὰ ἀπεμπολήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ. Τὸ δίκαιο πρέπει νὰ ἀποκατασταθῆ καὶ ἡ ἀλήθεια νὰ λάμπῃ, γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ κόσμος ποὺ μᾶς περιβάλει, ἰδιαίτερα στὰ ταραγμένα Βαλκάνια, νὰ ἀντιληφθῆ, ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι προπομπὸς τῆς εἰρήνης, ἐγγύθη τῆς σταθερότητας στὴν ἀνήσυχη αὐτὴ περιοχὴ καὶ παράλληλα δηλώνει πάντα πὼς τὰ σύνορα στὰ Βαλκάνια εἶναι καθορισμένα καὶ σεβαστὰ ἀπὸ ὅλους. Κατὰ συνέπεια ἡ τακτικὴ τῶν Σκοπίων νὰ ἐπιβουλεύονται τὴ Μακεδονία μας καὶ νὰ οἰκειοποιοῦνται σύμβολα, σημαῖα καὶ ἱστορία εἶναι πράξις ὄχι μόνο ἠθικὰ ἀνεπίτρεπτη, εἶναι ἔργο ἐγκληματικόν, εἶναι ἀντεθνικὴ πράξις καὶ σὰν τέτοια καταδικάζεται σήμερα ἀπὸ ὅλους μας. Ἡ Μακεδονία ποὺ συγκινεῖ τὸν Ἑλληνισμό ἰδιαίτερα σήμερα, ἔρχεται ἀπ' τὴν ἔνδοξη ἐποχὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἄν μεταβλήθηκε ἡ Ἱστορία τῶν λαῶν τῆς γῆς, ἂν ἐξαπλώθηκε ὁ Χριστιανισμὸς σὲ ὅλα τὰ ἔθνη, ἂν ὑπάρχει σήμερα αὐτὸ ποὺ λέγεται Δυτικὸς Πολιτισμὸς, ὁφείλονται στὴν τόλμη τῶν Μακεδόνων, στὴν τόλμη τῆς Μακεδονίας.

Ἡ Μακεδονία εἶναι ἓνα παγκόσμιον ὄροσημο. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στοὺς Φιλίππους τῆς Μακεδονικῆς γῆς ἀποτελεῖ ἀπλὰ τὴν ἀνταπόδοσις σ' ἐκεῖνο τὸ τόλμημα τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἄνασκαφὲς ἔχουν ἀνακαλύψῃ στὴ Μακεδονία πολλὰ λείψανα πανάρχαιας κοινωνικῆς ζωῆς μὲ πολιτισμὸ ποὺ ἢ ἀκτινοβολία του ἔφθανε ὡς τὸ Δούναβη, σὲ μιὰ χρονικὴ διαδρομὴ 2.000 χρόνων καταδεικνύοντας, ὅτι ὑπῆρχε στὴ Μακεδονία ἀναπτυγμένον πολιτισμὸς πα-

λαιός 4.000 μέχρι 6.500 χρόνων. Δεν υπάρχει επομένως θέμα αμφισβήτησης για την εθνολογική ελληνικότητα της Μακεδονίας, αφού νεότερες έρευνες ανθρωπολογικές προχώρησαν σε νέους δρόμους και απέδειξαν πως οί σημερινοί Μακεδόνες είναι στενοί συγγενείς μεταξύ τους αλλά και προς τούς αρχαίους Μακεδόνας, ακόμη δέ και με τούς Προϊστορικούς, τούς Προπελασγικούς κατοίκους, δηλαδή τούς νεολιθικούς Μακεδόνας.

Η ίδια ή Μακεδονία με την επί χιλιετίες ακτινοβολία της δεν επιτρέπει αλλοίωση της ιστορίας της. Το άκουσμα και μόνον τών ονομάτων του Άριστοτέλη και του Μεγάλου Άλεξάνδρου που σφράγισαν την Ιστορία του κόσμου, ό ένας με τη σοφία του και ό άλλος με την ανδρεία του και την μεγαλοψυχία του, θα έπρεπε να είχε συνεντίσει τούς σημερινούς άφρονες και παραχαράκτες της Ιστορίας μας.

Η Μακεδονία υπήρξε ό προμαχώνας της Ελλάδος. Ό ιστορικός Πολύβιος γράφει: «Πόσο μεγάλη τιμή πρέπει να λάβουν οί Μακεδόνες που τό περισσότερο διάστημα της ζωής τους αγωνίζονται έναντίον τών βαρβάρων για την ασφάλεια τών Ελλήνων».

Υπάρχουν γεγονότα που δεν συγχωρούν παρερμηνεία της Ιστορίας της Μακεδονίας. Οί ίδιοι οί Σλάβοι ιστορικοί αποδέχονται ότι ή εγκατάσταση τών Σλάβων στη Βαλκανική έγινε τόν βον αιώνα μ.Χ., και θεμελιωτές της πολιτιστικής Ιστορίας είναι δύο Έλληνες μοναχοί της Θεσσαλονίκης, ό Κύριλλος και ό Μεθόδιος. Και μόνο αυτό αποκόπτει τούς Σλάβους από κάθε δεσμό με τη Βαλκανική, ιστορικό και πολιτιστικό. Το γεγονός, ότι οί Μακεδόνες μεγαλούργησαν 1.000 και πλέον χρόνια πριν εγκατασταθούν οί Σλάβοι στη Βαλκανική, αποδεικνύει πόσο άβάσιμος είναι ό ισχυρισμός για δήθεν Σλαβική καταγωγή τών Μακεδόνων.

Η Μακεδονία έβαλε τη σφραγίδα της στην εξέλιξη του Πολιτισμού της ανθρωπότητας. Άπ' τη Μακεδονία ξεκίνησε ό Μέγας Άλεξάνδρος σαν Άρχιστράτηγος, σαν μέγας Στρατηλάτης όλων τών Ελλήνων και μεταμορφώθηκε σε υπέροχο διανοητή και άλλαξε τη ζωή και την πορεία της ανθρωπότητας, όχι με τις κατακτήσεις του αλλά με τις ενέργειές του.

Άπ' τη Μακεδονία άρχισε τό έργο του στην Εύρώπη ό Άπόστολος τών Έθνών, ό Παύλος. Ό Holzner στο βιβλίο του «Παύλος» γράφει:

«... κάποτε από τη Μακεδονία ήρθε ό νεαρός ήρωας, ό Άλέξανδρος με τὰ 22 του χρόνια και έφερε τὰ δώρα της Δύσης, Έλληνική γλώσσα και Φιλοσοφία στην Άνατολή. Τώρα ή Δύση ζητούσε τό ωραιότερο δώρο της Άνατολής, τη διδασκαλία του Ναζωραίου...».

Ό Άπόστ. Παύλος διέδωσε για πρώτη φορά τόν Χριστιανισμό σε Εύρωπαϊκό έδαφος, αρχίζοντας από τούς Αρχαίους Φιλίππους της Μακεδονίας κοντά στη σημερινή Καβάλα. Και ή πρώτη Εύρωπαϊα Χριστιανή αγία ήταν ή Μακεδότισσα από τούς Φιλίππους, ή Λυδία ή πορφυροπώλις. Στην συνέχεια ό Άπόστ. Παύλος ίδρυσε τις Μακεδονικές Έκκλησίες Φιλίππων, σημερινής Καβάλας, Θεσσαλονίκης και Βεροίας. Και μάλιστα έγραψε και τις δύο προς Θεσσαλονικείς και την προς Φιλιππησίους Έπιστολές του. Άπό την Έλληνική λοιπόν Μακεδονία μας άρχισε τόν Χριστιανισμό της Εύρώπης ό εθναπόστολος Παύλος.

Η πανέμορφη νύμφη του Θερμαϊκού, ή Θεσσαλονίκη, φέρει τό όνομα της αδελφής του Μεγάλου Άλεξάνδρου και πιστοποιεί επί 2.300 χρόνια, ότι οί Έλληνες κάτοικοί της ονομάζονται Θεσσαλονικείς. Η πλαστογράφηση της Ιστορίας της Μακεδονίας μέχρι τό δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν έργο κυρίως Βουλγάρων ιστορικών του προπολεμικού καθεστώτος. Στο τέλος του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου με την ανακήρυξη της Γιουγκοσλαβίας σε Όμοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία δημιουργήθηκε στο νότιο μέρος της Χώρας ή «Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας» με πρωτεύουσα τὰ Σκόπια. Μέχρι τότε ή περιοχή αυτή λεγόταν Νότιος Σερβία. Άπό τό 1944 όμως με τη νέα διοικητική ρύθμιση έμφανίστηκε για πρώτη φορά στα Βαλκάνια «Μακεδονικό κράτος», όποτε και ή παραποίηση της Ιστορίας της Μακεδονίας μας αποτελεί πια γεγονός. Ίσως ή άνοχή μας επί τόσα χρόνια προπαγάνδας ανά τόν κόσμο να ίσοδυναμεί με κορυφαίο ιστορικό λάθος.

Άπό την ίδρυσή της ή Δημοκρατία τών Σκοπίων σφετερίζεται ένα ιστορικό όνομα που δεν της ανήκει και προσπαθεί να έμφανιστεί σαν κληρονόμος όλόκληρης της Μακεδονίας, με τόν ισχυρισμό, ότι οί Μακεδόνες αποτελούν χωριστή εθνότητα, ότι δεν είναι Έλληνες, ενώ Ιστορία, γεγονότα, ντοκουμέντα 4.000 χρόνων αποδεικνύουν τό ρόλο της Μακεδονίας στην Ιστορία του Έλληνικού Έθνους. (Συνεχίζεται)

Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑΤΡΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΡΩΣΤΟ:

**Έξάρτηση - Αποπροσωποποίηση - Κώδικες ιατρικής ήθικης -
Πρέπει ο ασθενής να γνωρίζει την αλήθεια; - Ιατρικό απόρρητο:
Μία απόπειρα προσεγγίσεως από όρθοδόξου πλευράς.***

Συνεχίζοντας παρατηρεί, ότι ή χρήση του άπορρήτου στη σύγχρονη ιατρική πρακτική είναι θέμα έρμηνείας και σκοπιμότητας. Ακόμη ισχυρίζεται, ότι τὸ απόρρητο κατ' ανάγκην προσαρμόζεται και συμβιβάζεται με την σημερινή ιατρική πρακτική, προκειμένου να εξασφαλίσει την κατάλληλη και πλήρη ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη. Ο Siegler προκειμένου να διασαφί-

Του Σεβ. Μητροπολίτου Φωκίδος
κ. **ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ**

νίσει την προαναφερθείσα άποψη του χρησιμοποιεί ως έπιχείρημα ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός χειρουργημένου νοσοκομειακού άσθενους του. Ο άσθενής μετά από παραμονή στη μονάδα έντατικής θεραπείας, γράφει ο Καθηγητής, μεταφέρθηκε στο θάλαμο των άσθενών. Την πρώτη μέρα είδε τον πνευμονολόγο να σημειώνει στο ιατρικό διάγραμμα του και άνησύχησε για τὸ απόρρητο του νοσοκομειακού του φακέλλου. Ο άσθενής άπειλησε να άναχωρήσει πρόωρα από τὸ Νοσοκομείο, εκτός εάν ο ίδιος ο Καθηγητής του ύποσχόταν, ότι τὸ απόρρητο του άτομικού του φακέλλου δέν θα παραβιαζόταν. Τὸ παράπονο του άσθενούς παρακίνησε τὸν Καθηγητή Siegler να εξετάσει πόσοι είχαν πρόσβαση στον άτομικό του φάκελλο. Πρὸς μεγάλη του έκπληξη άνακάλυψε, ότι τουλάχιστον 75 άτομα (γιατροί, νοσηλευτικό και διοικητικό προσωπικό) είχαν πρόσβαση στο φάκελλο του άρρώστου του. Παρὰ τὸ γεγονός, ότι ο Καθηγητής εξήγησε στον άσθενή, ότι όλοι αυτοί εργάζονταν για να του προσφέρουν την καλύτερη δυνατή θεραπεία και περίθαλψη, ότι εργάζονταν για την πλήρη άποκατάσταση της υγείας του, για τὸ καλό του, έν τούτοις εκείνος αισθάνθηκε μεγάλη λύπη και πικρία και άπάντησε στον Καθηγητή Siegler γρήγορα και εϋστοχα ως εξής: «Πάντοτε πίστευα, ότι τὸ ιατρικό απόρρη-

το ήταν μέρος του κώδικα ήθικης του γιατρού. Ίσως θα έπρεπε να μου πείτε, τί ακριβώς έννοείτε εσείς οί γιατροί με τή λέξη "άπόρρητο"».

Ο Καθηγητής στη συνέχεια και στο ίδιο άρθρο του διατυπώνει μερικες άξιοσημείωτες άποψεις του σχετικά με τὸ απόρρητο:

Α) Άναγνωρίζει δύο λειτουργίες του άπορρήτου στην ιατρική:

α) τὸν σεβασμό στην προσωπικότητα και στην ιδιωτική ζωή του άρρώστου και

β) στην βελτίωση περίθαλψης του άσθενή, πὸν προϋποθέτει την έμπιστοσύνη μεταξύ γιατρού και άσθενούς.

Β) Κάμει διάκριση του άπορρήτου:

α) σε άυστηρά ιατρικό και διοικητικό - γραφειοκρατικό,

β) αναφέρεται στους ψυχιάτρους, πὸν διακρίνουν τὸ απόρρητο σε καθαρά ψυχιατρικό και ιατρικό.

Ο Siegler διαφωνεί με τή διάκριση αυτή. Περαιτέρω τονίζει τή σημασία της ένημερωμένης συγκατάθεσης του άσθενούς. Έπικρίνει επίσης τις άπρόσεκτες, άδιάκριτες και άνεύθυνες συζητήσεις γύρω από τὸ απόρρητο των άσθενών, πὸν γίνονται συχνά από άνθρωπους του Νοσοκομείου, συνήθως στους θαλάμους των άσθενών, στα γραφεία ιατρών, νοσηλευτικού και διοικητικού προσωπικού, στα άσασέρ, στις καφετέριες, τραπεζαρίες και στα κοκτέϋλ - πάρτυς. Καί τέλος επαναλαμβάνει τή γνωστή του άποψη, ότι τὸ απόρρητο είναι «a decerpit concept», και ότι, με τα σημερινά ιατρικά δεδομένα, πρέπει να προσδιορίσουμε την πραγματική του έννοια.

Τήν άποψη του αυτή συμμερίζονται και άρκετοί άλλοι γιατροί, ύπάρχουν όμως και άλλοι πὸν φρονούν ακριβώς τὸ αντίθετο. Ο Γερμανός γιατρός του Νοσοκομείου Παίδων της Στουτγάρδης Michael H. Kottow ισχυρίζεται με έμφαση, ότι κάθε παράβαση του ιατρικού άπορρήτου προξενεί άνυπολόγιστη ζημιά, παρὰ περισσότερη ύποθετική ωφέλεια, και τάσσεται υπέρ της άυστηράς τηρήσεώς του. Τὸ ιατρικό απόρρητο,

* Συνέχεια εκ της σελ. 73 του ύπ' άρ. 2 τεϋχους.

προσθέτει, είναι μία εύθραυστη συμφωνία, «a brittle arrangement», ή όποια διαλύεται, εάν άστοχήσει στην εφαρμογή του, εάν επιδιώξει άλλους σκοπούς και εάν παραβιασθεί.

Οί Καθηγητές Α. Σ. Κουτσελίνης και Μ. Μιχαλοδημητράκης στο πολύ ενδιαφέρον και χρήσιμο βιβλίό τους: «Ίατρική Εϋθύνη», γράφουν τά έξής άξιοπρόσεκτα: «ό γιατρός είναι πάντοτε υποχρεωμένος κατά την ένασκηση του λειτουργήματός του να τηρεί αυστηρά τó «άπόρρητο» για ότιδήποτε άφορα τόν άρρωστό του. Τό καθήκον αυτό δέν προβλέπεται και επιβάλλεται μόνο από τó Νόμο, αλλά και από τις άκατάλυτες ήθικες έπιταγές που προσδιορίζουν μέσα σ' ευρύτερα πλαίσια την κοινωνική άποστολή του γιατρού».

Άπό τά παραπάνω λεχθέντα προκύπτει, ότι τó ιατρικό άπόρρητο δέν είναι ένα «absolute principle», δηλ. μία άπόλυτη άξία, μία άπόλυτη άρχή, ούτε άκόμη ένας άπόλυτος ιδεατός νόμος, ούτε μία ύπερβατική όντότητα, αλλά «a prima facie principle»^{9,17-31}.

Παρά ταύτα όμως θέλω να πιστεύω, ότι τó ιατρικό άπόρρητο έχει για τή σχέση γιατρού - άσθενή κεφαλαιώδη σημασία, για δύο κυρίως λόγους:

α. Γιατί έτσι προστατεύεται ή ιδιωτική ζωή του άρρώστου, ή άξιοπρέπειά του, ή έλευθερία του και ή άυτόνομία του και

β. γιατί χωρίς την άμοιβαία έμπιστοσύνη μεταξύ γιατρού και άρρώστου, δέν μπορεί να υπάξει ούτε έπιτυχής διάγνωση ούτε άποτελεσματική θεραπεία και οί συνέπειες για τόν άσθενή και την κοινωνία θα είναι όλέθριες.

Όμως, παρά τή μεγάλη σημασία του άπορρητου στη σχέση αυτή και λόγω τών νεωτέρων ιατρικών δεδομένων τής σύγχρονης ιατρικής πρακτικής και τής ιατρικής τεχνολογίας, τών αντίθετων άπόψεων, κι επειδή και τó άπόρρητο έχει κι αυτό τά όριά του, να μου έπιτραπεί να πιστεύω, ότι χρειάζεται ειδική και προσεκτική έξέταση και άνάλυση για τó τί ακριβώς είναι τó άπόρρητο και ποιά είναι ακριβώς ή χρησιμότητά του.

Πρός την κατεύθυνση φυσικά αυτή έχουν γίνει εισηγήσεις και έχουν προταθεί άποδεκτές λύσεις, από ό,τι γνωρίζω, στην Εϋρώπη και σίς Η.Π.Α., πιθανώς και σε άλλες χώρες. Στην πατρίδα μας ό Άναγκαστικός Νόμος 1565/1939, ό Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, άρθρα 100 και

401, ό Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, άρθρο 212 και τó προτεινόμενο σχέδιο Κώδικα άσκησης ιατρικού επαγγέλματος και δεοντολογίας, άναφέρονται πολύ περιληπτικά στο ιατρικό άπόρρητο. Δέν άμφιβάλλω, ότι πολύ περισσότερα και πολύ ενδιαφέροντα έχουν λεχθεί και γραφεί, γύρω από τó ιατρικό άπόρρητο, πλην όμως δέν είναι στην πρόθεσή μου να άσχοληθώ έκτενέστερα με τó θέμα τούτο.

Κλείνοντας τó κεφάλαιο τής σχέσης άνάμεσα στο γιατρό και στον άρρωστο, έπιθυμώ συμπερασματικά να κάμω τις παρακάτω έπισημάνσεις:

1. Ό γιατρός πρέπει να άντιμετωπίζει τόν άσθενή, όχι σαν ένα κωδικό άριθμό, σαν μια στατιστική μονάδα, σαν ένα νούμερο κρεβατιού, σαν μια περίπτωση νόσου, σαν ένα έγκεφαλικό έπεισόδιο ή καρκίνο του πνεύμονος κ.λπ., αλλά ως «βιολογικοψυχοκοινωνικό» και «πνευματικό όν», ως εικόνα και όμοίωμα του Θεού («Ποίσωμεν άνθρωπον κατ' εικόνα ήμετέραν και καθ' όμοίωσιν», Γεν. 1.26,27). Ό άνθρωπος προικίσθηκε με λογικό και άυτεξούσιο, με λογική και άθάνατη ψυχή και έλεύθερη βούληση. Ό άνθρωπος είναι μία ψυχοσωματική όντότητα. Είναι μια μοναδική, άναντικατάστατη προσωπικότητα. Είναι άπόλυτη άξία. Είναι πρόσωπο. Η έννοια άνθρωπος παίρνει μεγαλύτερη άξία και άνάλογος πρέπει να είναι ό σεβασμός μας προς αυτόν, όταν αναλογισθούμε ότι για τόν άνθρωπο ό Θεός έχυσε τó αίμα Του.

2. Είναι γνωστό, ότι τόν περασμένο αιώνα ή Ίατρική θεωρούσε τόν άνθρωπο ως μια ήλεκτροχημική μηχανή και κατά συνέπεια μηχανιστική ήταν και ή προσέγγισή της στα θέματα υγείας.

Η σύγχρονη Ίατρική, με την εισαγωγή τής τεχνολογίας και τών διαφόρων ειδικοτήτων, και παρά τά έκπληκτικά και θαυμαστά έπιτεύγματα και τά λαμπρά άποτελέσματά τους, άσκειται «έν πολλοίς» άπρόσωπα, ψυχρά, ύποσυναισθηματικά, άδιάφορα, μονομερώς, άποσπασματικά και κομματιαστά. Τό ενδιαφέρον της έπικεντρώνεται στην άρρώστια και όχι στον άρρωστο, στο «όργανο και όχι στον σύνολο όργανισμό, στον σύνολο άνθρωπο».

Πολύ κατατοπιστικά είναι όσα γράφει και ό διακεκριμένος Καθηγητής και Άκαδημαϊκός Γ. Μερίκας. Κατά τόν Καθηγητή «δέν ύπάρχουν έπι μέρους νόσοι του όργανισμού» στη νόσο κά-

ποιου οργάνου ή συστήματος υπάρχει ή όλη προσωπικότης του ανθρώπου και σε κάθε νόσο συνυπάρχουν οργανική βλάβη, λειτουργική διαταραχή, ψυχική έκτροπή». Σε άρθρο επίσης, του Brit. Med. Journal (294: 351, 1987) τονίζεται χαρακτηριστικώς ότι: «με τὸ νὰ ἀντιμετωπίζεις τὴ νόσο σὲ κάθε τμῆμα τοῦ σώματος, ἀγνοώντας τὸ νόμιμο κάτοχο μὲ τὰ βιοψυχοκοινωνικά του δικαιώματα σ' ὁλόκληρο τὸ σῶμα, δὲν σημαίνει πῶς, πάντοτε, κάλυψες ἐπαρκῶς τὴ διάγνωσή σου» (ἴδε καὶ Δρ. Μ. Μηλίγκου, 1991). Ὁ οικογενειακὸς γιατρὸς ἀποπροσανατολίστηκε καὶ καταργήθηκε.

Πολλοὶ γιατροὶ διεθνῶς καὶ στὴν Ἑλλάδα ὑποστηρίζουν, ὅτι ὁ σύγχρονος γιατρὸς πρέπει νὰ ἀσκεῖ τὴν ὀλιστικὴ ἰατρικὴ, τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἰατρικὴ, τὴν ψυχοσωματικὴ ἰατρικὴ, τὴν ἰατρικὴ τοῦ προσώπου. Τὴν Ἰατρικὴ δηλ. «ποὺ στρέφεται ὄχι μόνον στὴν ἀσθένειά του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν προσωπικότητά του». Τὴν Ἰατρικὴ ποὺ ἐξετάζει τὸν ὅλο ἄνθρωπο, τὴν ὅλη ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ καὶ ὄχι μόνον τὸ σύμπτωμα, μὲ ἀγάπη, μὲ συμπόνια, μὲ κατανόηση καὶ μὲ ἀνθρωπιά. Χαρακτηριστικὰ εἶναι καὶ τὰ ἐξῆς λόγια τοῦ Καθηγητῆ Preston Reynolds (Annals of Int. Medicine Jan. 1991) ποὺ ἀναφέρει ὁ Καθηγητὴς Γ. Δαΐκος σὲ ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἀρθρο του (1991). Λέγει λοιπὸν ὁ Καθηγητὴς Reynolds: «We need to teach the art of balancing science, technology and research with compassion, service and clinical wisdom».

3. Ὁ σύγχρονος γιατρὸς πρέπει νὰ δέχεται τὸν ἄρρωστο πρὸς διάγνωση καὶ θεραπεία, ὡς ἀδελφὸ του, ὡς παιδὶ τοῦ Θεοῦ. Πρέπει νὰ γνωρίζει, ὅτι, ὅταν περιποιεῖται τὸν ἀσθενή, ἢ περιποιήσῃ του καὶ ἡ ἀγάπη του πηγαίνει κατ' εὐθείαν στὸν ἴδιο τὸ Χριστό, τὸν Κύριό μας: «...ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με... ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. 25,36-40), «...καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. 20,28).

Τὰ λόγια τοῦ Δημοσθένη τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἀσθενοῦς ὡς προσώπου, εἶναι πολὺ συγκλονιστικὰ καὶ πολὺ ἐπίκαιρα καὶ εἶναι τὰ ἐξῆς: Δὲν περιφρονῶ κανένα πρόσωπο, γιὰτὶ κάθε πρόσωπο εἶναι ἄξιο μεγάλης προσοχῆς ὡς πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ἀκόμη κι ἂν ἕνας εἶναι σκλάβος

εὐτελής, γιὰτὶ δὲν κοιτάζω τὴν κοινωνικὴ τάξη ἀλλὰ τὴν ἀρετὴ. Δὲν ἀντικρύζω τὸν κύριο ἢ τὸν δούλο, ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ οὐρανὸς ἀνοιξε, ὁ ἥλιος λάμπει, τὸ φεγγάρι ἀνατέλλει, ὁ ἀέρας γεμίζει τὰ πάντα, οἱ πηγὲς ἀναβλύζουν τὸ νερό, ἡ θάλασσα ἀπλώνεται ἀπέραντη, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγενε ἀνθρωπος. Ὁ Κύριός μου σφαιγιάσθηκε καὶ ἔχυσε τὸ αἷμα Του γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ ποιὸς εἶμαι ἐγὼ ποὺ θὰ περιφρονήσω τὸν ἄνθρωπο; Πῶς θὰ συγχωρηθῶ γι' αὐτό; (ἴδε καὶ π. Δ. Κωνσταντέλλου, 1991)^{4,7-15,23}.

Πρέπει νὰ γίνουμε ὅλοι μας, γιατροὶ καὶ ἄλλοι, Καλοὶ Σαμαρεῖτες (Λουκᾶ 10, 25-37). Ἡ πρόσκληση καὶ πρόκληση τοῦ Κυρίου μας εἶναι «Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως». Ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ, ὅτι ἡ Ἰατρικὴ δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, εἶναι λειτουργημα, εἶναι ὑπόσχημα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ πλέον θεάρεστα καὶ εὐγενῆ, ὅπως ἡ Ἱεροσύνη.

Ἡ Ἁγία Γραφή ἐκφράζεται μὲ περίσσεια ἀγάπη καὶ θερμότητα γιὰ τὴν Ἰατρικὴ καὶ τὴν Ἐπιστῆμη γενικὰ. Τὸ βιβλίον Σοφία Σειράχ, 38,1-15, λέγει ὅτι ἡ Ἰατρικὴ Ἐπιστῆμη ἢ ἡ Ἐπιστῆμη γενικὰ εἶναι θεοῖδρυτη, ὅτι ἔχουμε ἀνάγκη τοῦ γιατροῦ καὶ τῶν φαρμάκων. Δὲν πρέπει νὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν ὑγεία μας, πρέπει νὰ καταφεύγουμε στὸν γιατρὸ καὶ στὸ Θεό. Ἀκόμη τόσο ὁ γιατρὸς ὅσο καὶ ὁ φαρμακοποιὸς μὲ τὴν ἐπιστῆμη τους ὑπηρετοῦν τὸν ἄνθρωπο. Στὴ συνέχεια μᾶς συνιστᾶ νὰ τιμοῦμε, νὰ ἀγαποῦμε, νὰ εὐγνωμονοῦμε καὶ νὰ ὑποστηρίζουμε τὸν γιατρὸ καὶ τὴν θεοδόδοτη Ἰατρικὴ καὶ τὴν ἐπιστῆμη γενικώτερα^{1,3}.

Ἀκόμη πρέπει νὰ προσθέσω, ὅτι ἡ σωματικὴ, ἢ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου κατέχει κεντρικὴ θέση στὴ χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ὑγεία ποὺ θὰ στηρίζεται στὰ ἐκάστοτε δεδομένα τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστῆμης καὶ στὸ θεῖο παράγοντα, στὴ Θεία Χάρη.

Κλείνω τὴν εἰσήγησή μου αὐτὴ μὲ τὰ λόγια τοῦ Καθηγητῆ - ἐρευνητῆ Victor Weisskort: «Ἡ ἐπιστῆμη δὲν ἀναπτύσσεται, ἂν δὲν γίνεται χάριν τῆς γνώσης καὶ τῆς ἀλήθειας. Δὲν θὰ ἐπιβιώσει, ἂν δὲν χρησιμοποιεῖται δυνατὰ καὶ συνετὰ γιὰ τὴν καλύτερευση τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὄχι ὡς ὄργανο καταδυναστεύσεως τῆς μίας ὁμάδας ἐπὶ τῆς ἄλλης. Ὑπάρχουν δύο ἰσχυρὰ στοιχεῖα στὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ: συμπόνια καὶ δίψα γιὰ μάθηση. Δίψα γιὰ μάθηση χωρὶς συμ-

πόνια είναι απάνθρωπη, σκληρή. Συμπόνια χωρίς δίψα για μάθηση είναι άχρηστη» και του Άποστόλου Παύλου, παρμένα από τον Ύμνο της Άγάπης: «Και εάν έχω προφητείαν και είδω τα μυστήρια πάντα και πάσαν την γνώσιν και εάν έχω πάσαν την πίστιν, ώστε όρη μεθιστάνειν, άγάπην δε μη έχω, ουδέν ειμι» (Α΄ Κορ. 13,2).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Άγία Γραφή.
Μητροπολίτου Φωκίδος Άθηνάγορα:
- 2-5. Σύγχρονη Βιολογία και Ήθική: Προοπτικές και Άνησυχίες, Άθήνα 1983.
Σύγχρονα προβλήματα Ήατρικής, Άθήνα 1987.
Ή εϋθανασία σήμερα και ή θέση της Ήκκλησίας, Άθήνα 1987.
Ή άποψη της Ήκκλησίας για το AIDS: Ήατρική, κοινωνική και ήθική διάσταση, Άθήνα 1990.
6. Άβραμίδης Α., (1978): Οί σχέσεις γιατρού - άρρώστου, Χθές, σήμερα, αύριο. Νοσ. Χρονικά 40/140.
7. Δαΐκος Γ., Ή ποιότητα της Ήατρικής και ή ποιότητα της ζωής, Άκτίνες (1991) 54: 185-191.
8. Δεσποτόπουλος Κ., Καταγωγή και άποστολή της Ήατρικής, Το Βήμα, 11 Σεπτεμβρίου 1988.
9. Κουτσελίνης Α. - Μιχαλοδημητράκης Μ., Ήατρική Εϋθύνη.
10. Κωνσταντέλος Δ., Ή έννοια των προσώπων στην άρχαία Έλληνική και Έλληνοχριστιανική παράδοση, Άκτίνες (1991), 54: 208-223.
11. Μερίκας Γ., «Μαρίνος Γερουλάνος» (Το περι Άατρικής «πιστεύω του», αιώνιο, σωστό), Άκτίνες (1982) 45: 33-39 (Φεβρουάριος) και Μάρτιος (1982).
12. Μερίκας Γ., Ή εξέλιξη της Ήατρικής μέσα στους αιώνες και ό άνθρωπος, Άκτίνες (1991) 54: 163-170.
13. Μερίκας Γ., Ο σημερινός γιατρός - σε σύγκριση με τον παλιό, Ήατρική 51: 39-48.
14. Μηλίγκος Μ., Άπό την ψυχοσωματική Ήατρική στην Ήατρική του προσώπου, Άκτίνες (1991) 54: 200-207.
15. Μηλίγκος Μ., Paul Tournier και ή Ήατρική της προσωπικότητας, Άθήνα (1989).
16. Ωραιόπουλος Δ., Τεχνολογία και άνθρωπιστική Ήατρική, Άκτίνες (1991) 54: 171-176.
17. B. M. Ashley - K. D. O. Rourke, Health - care Ethics St. Louis, 1989.
18. N. Autton, Doctors Talking, London 1984.
19. S.E. Lammers - A. Verhey, On Moral Medicine, Grand Rapids 1987.
20. C. Levine, Taking sides: clashing views on controversial Bioethical Issues, 1993.
21. T. L. Beauchamp - L. Walters, Bioethics, Belmont, 1978.
22. A. S. Duncan et al, Dictionary of Medical Ethics, London, 1977.
23. F. Furger, Christliche Sozialethik und Medizin, Radiologe, (1990), 30: 502-505.
24. B. Harring, Medical Ethics, London, 1982.
25. Harris, The Value of Life: an introduction to Medical Ethics, London, 1985.
26. M. Phillips - J. Dawson, Doctors' Dilemmas: Medical Ethics and contemporary science, Brighton, 1985.
27. T. A. Mappes - J. S. Zembaty, Biomedical Ethics, New York, 1991.
28. W. T. Reich, Encyclopedia of Bioethics, Vol. 1-4, London 1978.
29. A. G. Vargo, The Main issues in Bioethics, New York 1984.
30. R. M. Veatch, Medical Ethics, Boston 1989.
31. Victor Weisskort, The Significance of Sciences, Science, 176 (1972) σελ. 146.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

- * Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (έγκόλλιο, σε έκδοση πολυτελή).
- * Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (έγκόλλιο, σε έκδοση πολυτελή).
- * ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ, άγιου Μαξίμου του Όμολογητού.
- * Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (Μητροπ. Κοζάνης Διονυσίου), 52 όμιλίες για τή βαθύτερη κατανόησή της.
- * ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ (π. Χαράλαμπος Χατζοπούλου).
- * Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (π. Π. Εϋδοκίμοφ), Ερμηνεία και άνάλυση της Λειτουργίας του Ίω. Χρυσοστόμου.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ίασίου 1 - 11521 Άθήνα, τηλ.

01/72.28.008, fax 72.38.149,

Δραγατανίου 2 - πλατ. Κλαυθμώνος,

τηλ. 33.10.977, 32.28.637

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

1844 - 1994

150 ΕΤΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ - ΣΗΜΕΡΙΝΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ*

Ἡ καταξίωσις ἑνὸς κοινωφελοῦς Ἰδρύματος καὶ μάλιστα ἐκπαιδευτικοῦ νὰ ἐορτάζη τὴν, ἐπὶ ἓνα καὶ ἥμισυ αἰῶνα, δραστηριότητα καὶ προσφορὰν του, ἀποτελεῖ, ἀσφαλῶς, μέγα ἐπίτευγμα, ἰδιαιτέραν, θὰ πρέπει νὰ λεχθῆ, εὐλογίαν καὶ

Τοῦ κ. **ΑΝΔΡΕΟΥ ΙΩΑΝ. ΦΥΤΡΑΚΗ**
Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Συμβούλου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς

δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν Ὅποιον ἐγκάρδια καὶ θερμαὶ ἀπευθύνονται αἱ εὐχαριστίαι μας.

Ὅταν μάλιστα ἡ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ Ἰδρύματος συμπλέκεται μὲ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς ἀναγεννωμένου Ἐθνους καὶ τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους, τοῦ ὁποίου τὴν πορείαν συνετάραξαν καὶ ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι καὶ οἰκονομικαὶ κρίσεις καὶ σειρὰ ποικίλων κοινωνικῶν ἀνακατατάξεων, τότε τὸ ἐπίτευγμα αὐτὸ ἀποκτᾶ ἀκόμη μεγαλύτεραν σημασίαν.

Ἐνεκα τῶν λόγων αὐτῶν, καὶ ἐλάχιστα, ὡς γνωστόν, εἶναι, δυστυχῶς, τὰ κοινωφελῆ Ἰδρύματα, τῶν πρώτων δεκαετηρίδων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὰ ὁποῖα κατῴρθωσαν νὰ ἐπιβιώσουν καὶ νὰ συνεχίσουν μέχρι σήμερον τὴν ἀποστολὴν των. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡ *Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή*, τῆς ὁποίας τὰς ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις, μὲ τὴν συμπλήρωσιν 150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς λειτουργίας της, τιμάτε σήμερον μὲ τὴν παρουσίαν σας, διὸ καὶ θερμῶς σὰς εὐχαριστοῦμεν.

Κατὰ τὸ σημερινόν, πολυσήμαντον, πράγματι, ὀρόσημον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτοῦ Ἰδρύματος Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, θὰ ἀναφερθοῦν, ὅσον πῶς σύντομα γίνεται, ὠρισμένα στοιχεῖα, ἀναφερόμενα εἰς τοὺς ἀειμνήστους Ἰδρυτὰς του (ι), τὴν Διαθήκην των καὶ τοὺς σκοποὺς της (ιι), τὰς, μέχρι σήμερον, ἐπιτεύξεις του (ιιι), ὡς καὶ τοὺς ὀραματισμοὺς του, διὰ τὴν μελλοντικὴν του

πορείαν (ιν), ἵνα καὶ «τὸ Κοινόν», οἱ «πολλοί», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς Ριζαρείου Διαθήκης, γίνοντι κοινωνοὶ τῶν σημερινῶν προβληματισμῶν καὶ ὀραματισμῶν του.

Ἄς σημειωθῆ δέ, ὅτι, ὅσα ἐκ τῶν γεγονότων αὐτῶν θὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τοῦ 1945, περίοδον, θὰ βασιζονται καὶ εἰς τὰς προσωπικὰς, καί, ὄχι σπάνια, σκληρὰς ἐμπειρίας, τοῦ ἔχοντος τὴν τιμὴν νὰ σὰς ὀμιλῆ, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου καὶ μέχρι σήμερον, συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τὸ καθόλου ἔργον της. Ἀπὸ ὑπευθύνους δὲ πάντοτε θέσεις, εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἱεροσκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἐπὶ δεκαετίαν, εἰς τὴν ὁποίαν, μαζῆ μὲ τὸν ἀείμνηστον Καθηγητὴν *Βασίλειον Βέλλαν*, εἶχεν ἐπιστρατευθῆ, τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον *Ἀρχιεπίσκοπον Δαμασκηνόν*, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957, δηλαδὴ ἐπὶ 37 ἤδη ἔτη.

I.

Ὁ *Μάνθος* καὶ *Γεώργιος «Ριζάρηδες»* εἶναι τέκνα τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν μεγάλων Ἠπειρωτῶν Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὸ προῖόν των μόχθων των εἰς ξένας Χώρας, πολλαπλῶς ἐβοήθησαν τὸ πάμπτωχον Νέον Ἑλληνικὸν Κράτος καὶ ἐκάλυψαν πολλὰς ἐπείγουσας ἀνάγκας του.

Ἄν δὲ καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐγκατέλειψαν πολὺ νέοι τὴν ὑπόδουλον γενέτειράν των, ὁ λογισμὸς των καὶ ἡ καρδιά των ἐστρέφοντο, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς των, πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἴστο ἀκοίμητον.

Καὶ πάντοτε βέβαια, ἰδιαίτερα ὁμως σήμερον, εὐγνώμονα στρέφομεν τὴν σκέψιν μας πρὸς τοὺς ἀειμνήστους Ἰδρυτὰς τῆς Σχολῆς αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι, καίτοι «ὀλιγομαθεῖς», κατὰ τὴν ἔκφρασιν των, «ἠγάπησαν πάντοτε τὰς μαθήσεις καὶ ἐτίμησαν τοὺς πεπαιδευμένους», ὡς ἔγραφεν ὁ *Γεώργιος Ριζάρης* εἰς τὸν *Ἀδαμάντιον Κοραῆν*, τὸν Μάρτιον τοῦ 1825. Ὡς «φιλογενεῖς» δὲ καὶ

* Τὰ οὐσιωδέστερα μέρη τῆς Ὀμιλίας αὐτῆς, ἐλέχθησαν κατὰ τὸν ἐπίσημον Ἐορτασμὸν τῆς 150ῆς Ἐπετείου ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς, τὴν 27ην Νοεμβρίου 1994.

φορείς τών έλληνορθοδόξων μας παραδόσεων, είχαν κατανοήσει, πολύ ένωρίς, ποιαί ήσαν αϊ πνευματικαί εκείναι δυνάμεις, τας όποιας είχαν ανάγκην τδ αναγεννώμενον Γένος, δια νά συνεχίση τήν ιστορικήν του πορείαν.

Άλλά, ακόμη, βαθεία εκφράζεται ή εύγνωμοσύνη μας και πρδς τούς, 95 μέχρι σήμερα, Έκτελεστάς τής Ριζαρείου Διαθήκης, ως και τούς, κατά καιρούς, Διεθιντάς και Καθηγητάς τής Σχολής αυτής, οί όποιοι έμόχθησαν δια τήν επιβίωσίν της και τήν καρποφορίαν τού έργου της.

Γνωρίζομεν, ότι ο πατήρ τών «Ριζάρηδων», Ρίζος Μάνθος, απέθανε τδ 1772, ότε ο νεώτερος υίός του Γεώργιος ήτο μόλις τριών ετών.

Ο Μάνθος, ακολουθών τδ παράδειγμα πολλών νέων τής ύποδούλου τότε Έλλάδος, προσκληθείς δέ από τόν θεϊόν του, μετέβη εις Νίζναν τής Μικράς Ρωσίας, ή όποία, κατά τόν 18ον αιώνα, υπήρξε σπουδαιότατον έλληνικόν κέντρον, εκεί δέ ήσχολήθη με έμπορικας επιχειρήσεις, τας όποιας επεξέτεινε, με τόν χρόνον, εις τήν Μόσχαν, τήν Όδησσόν και αυτήν τήν Κωνσταντινούπολιν.

Περί τδ 1806, εκάλεσε και τόν νεώτερον αδελφόν του Γεώργιον, ως συνεργάτην του εις τας επιχειρήσεις αυτές, ή διεύρυνσις τών όποιών τόν υπεχρέωνε νά διαμένη, κατά τδ πλείστον, εις Μόσχαν, όπου άνεδείχθη μία διακεκρμένη προσωπικότης μεταξύ τών εκεί Έλλήνων, αλλά και τών Ρώσων.

Ο Μάνθος Ριζάρης άνεμείχθη ενεργώς εις τὰ τής προπαρασκευής τού Ίερού Άγώνος εις τήν Ρωσίαν και υπήρξεν εκ τών πρώτων μελών τής Φιλικής Έταιρείας, κατηχηθείς από τόν ίδιον τόν Έμμανουήλ Ξάνθον. Ήδη τδ 1814, φέρεται ως μέλος της υπό τδ συνθηματικόν όνομα «πρόθυμος», από τού έτους δέ αυτού και μέχρι τού θανάτου του προσέφερε μεγάλας υπηρεσίας εις τόν ιερόν αγώνα, συνδεόμενος στενώς και μετά τού Άλεξάνδρου Υψηλάντη.

Και μόνος ο Μάνθος Ριζάρης, ως και μετά τού αδελφού του Γεωργίου, διέθεσαν μεγάλα ποσά, περί τας 50.000 ρούβλια τής εποχής, δια τας πρώτας ανάγκας τού αγώνος, δια τήν τροφοδοσίαν τών αγωνιστών, αλλά και δια τήν «άπολύτρωσιν τών αίχμαλωτισθέντων (υπό τών Τούρκων) όμογενών, Χίων, Κασσανδριτών, Κυδωνιατών κλπ.», ως πληροφορούμεθα από επιστολήν τού Κωνσταντίνου Οικονόμου πρδς τόν

«Φιλογενέστατον μεγαλέμπορον τής Μόσχας Κύριον Μάνθον Ριζάρη», τής 15ης Δεκεμβρίου 1822.

Δι' όλας αυτές, τας υπέρ τού αγώνος, προσφοράς του, ο Μάνθος Ριζάρης άνεκηρύχθη υπό τής Φιλικής Έταιρείας «Μέγας Εύεργέτης».

Άλλ' ο μέγας αυτός, πράγματι, «φιλογενής» και εύεργέτης τού Γένους όλου, δέν ειδε τήν πατρίδα του έλευθέραν, διότι απέβίωσε κατά τας αρχάς τού έτους 1824.

Μετά τόν θάνατον τού Μάνθου, ή όλη περιουσία τών μακροχρονίων κοινών μόχθων τών δύο αδελφών, περιήλθεν εις τόν Γεώργιον Ριζάρη, αλλά τδ ήμισυ αυτής ήτο διεσκορπισμένον εις τήν Κωνσταντινούπολιν και εις τήν Ρουμναν, εις «βερεσέδια», ως ο ίδιος γράφει.

Άλλά εις τόν Γεώργιον Ριζάρην περιήλθε και ή μέριμνα νά συγκεντρώση τήν περιουσίαν τών Ριζαρών και νά μεριμνήση, εν ζωή, νά πραγματοποιηθῆ ο κοινός των σκοπός, ή κοινή των απόφασις: «νά αφήσωμεν κληρονόμον τήν πατρίδα μας και επειδή, κατά τήν γνώμην μας, δέν είναι άλλο ώφελιμώτερον από τήν παιδείαν και όρθήν ανατροφήν τών νέων, ο πρδ ένός χρόνου αποθανών αδελφός μου Ματθαίος, διώρισε τδ επιβάλον μέρος τής καταστάσεώς μας, με τδ όποιον ένώνω και έγώ τδ ιδικόν μου, δια νά συστήσωμεν σχολείον εις τήν πατρίδα», ως έγγραφεν ο ίδιος εις τόν Άδαμάντιον Κοραήν, από τήν Μόσχαν, τδ 1825.

Σκέψις τών Ριζαρών ήτο τδ σχολείον αυτό νά ιδρυθῆ εις τδ Ζαγόρι, άνεβάλετο όμως ή ίδρυσις του, «επειδή, ως έγγραφεν ο Γ. Ριζάρης, ή Ήπειρος εύρίσκετο τότε εις δεινάς περιστάσεις».

Ο σοφός Κοραής δέν συνεμερίζετο, εξ όλοκλήρου, αυτήν τήν γνώμην των και, εις σύντομον διάστημα από τήν λήψιν τής ανωτέρω επιστολής, τόν Μάϊον τού ίδιου έτους 1825, απέστειλε πρδς τόν Γεώργιον Ριζάρην πολυσήμαντον απάντησιν, ή όποία επηρέασεν, ασφαλώς, αποφασιστικά, λόγω τού μεγάλου κύρους τού αποστολέως της, τὰ μελλοντικά του σχέδια, περι ίδρύσεως τής Σχολής τών Ριζαρών εις τας Άθήνας.

Ο Άδαμάντιος Κοραής επαινεί τήν σκέψιν τών δύο αδελφών, νά διαθέσουν τήν περιουσίαν των δια τήν παιδείαν τών Έλλήνων, «από τήν όποίαν, ως γράφει, άλλο ώφελιμώτερον δέν είναι, διότι ή παιδεία μόνη δύναται νά φυλάξῃ

τήν, μὲ τόσα αἵματα καὶ τόσους κόπους, ἀποκτηθείσαν ἐλευθερίαν».

Συμβουλευεὶ δὲ τὸν Γεώργιον Ριζάρην «νὰ μεταχειρισθῆ τὴν εὐεργεσίαν του, κατὰ τὸ παρόν, εἰς τὴν κοινὴν παιδείαν ὄλων τῶν Ἑλλήνων καί, ὅταν αἱ περιστάσεις τὸ συγχωρήσωσι, νὰ λάβῃ φροντίδα ἐξαίρετον, ὡς εἶναι δίκαιον, καὶ διὰ τοὺς συμπατριώτας του Ζαγοριανούς». Καὶ καταλήγει εἰς τὴν κατωτέρω, ἐπίκαιρον καὶ σημερινόν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ριζαρείου, διαπίστωσιν· «Μὴ ἀμφιβάλλεις, φίλε, ὅτι, ὠφελῶν τὴν κοινὴν πατρίδα, ὠφελεῖς, ἐν ταύτῳ, καὶ τὴν μερικὴν καὶ γίνεσαι, τῷ ὄντι, χρήσιμος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα».

Αἱ «περιστάσεις τὸ ἐπέτρεψαν» καί, μετὰ δεκαετίαν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1835, ἐγκατεστάθη τὸ Ριζαρεῖον Σχολεῖον, μὲ Οἰκοτροφεῖον, εἰς τὴν πατρικὴν δὲ οἰκίαν τῶν Ριζάρηδων, εἰς τὸ Μονοδένδρι, ἐξωπλισμένον μὲ βιβλιοθήκην καὶ ὅ,τι ἀναγκαῖον διὰ τὴν λειτουργίαν του. Καὶ ἀκόμη, μὲ ἀνεγνωρισμένην καὶ εὐλογημένην τὴν σύστασίν του, διὰ σιγιλίου τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ', τοῦ ἔτους 1836, καὶ μὲ ἐξησφαλισμένην τὴν ἐπιβίωσίν του, ἐκ τῶν ἐσόδων περιουσίας τοῦ Γεωργίου Ριζάρη εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἐκ τῶν τόκων καταθέσεών του.

Ἐνδεικτικὸν δὲ εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι, διὰ τοῦ Ριζαρείου αὐτοῦ Σχολείου, ἐπεδιώκετο ἡ μόρφωσις καὶ Ἰερέων, διὰ τὸν «φωτισμὸν τῶν Ζαγορισίων».

Θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ, ὅτι, ὅταν ὁ Γεώργιος Ριζάρης, τὸ ἔτος 1837, κατήλθεν ὀριστικὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχε δρομολογήσει σταθερὰ τὰς σκέψεις του, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ ἰδρυθῆ, διὰ τῆς «εὐεργεσίας» τῶν Ριζαρῶν, ἡ Σχολὴ τῶν «εἰς τὴν κοινὴν παιδείαν ὄλων τῶν Ἑλλήνων», ἀλλὰ καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν, ποῦ θὰ ἐπεδιώκετο δι' αὐτῆς, δηλαδὴ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἰερέων.

Πιστεύεται, καὶ ὀρθῶς, ὅτι ὁ πρῶτος ἐμφυσήσας εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀδελφῶν Ριζάρη τὴν ἰδέαν ἰδρύσεως Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ὑπῆρξεν ὁ διακεκριμένος Κληρικὸς καὶ λόγιος Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων (1780-1857).

Γνωρίζομεν, πράγματι, ὅτι ὁ Κων. Οἰκονόμος εἶχε συστήσει καὶ εἰς τὸν Μάνθον Ριζάρη νὰ διαθέσῃ «τὸ μείζον μέρος τῆς περιουσίας αὐτοῦ πρὸς ἰδρυσιν Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ μελλούσῃ Πρωτευούσῃ τοῦ Κράτους, ἐπι

τῷ εἰδικῷ σκοπῷ τῆς μορφώσεως τοῦ κλήρου», νὰ συστήσῃ δὲ μικρὰν Σχολὴν εἰς τὸ Μονοδένδρι.

Εἰς φυλασσόμενον εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ριζαρείου ἀνυπόγραφον σχέδιον Διαθήκης τοῦ Γεωργίου Ριζάρη, τὸ ὁποῖον ἐγράφη, πιθανώτατα, ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου τὸ 1824, κατόπιν παρακλήσεώς του, προβλέπεται ἡ ἰδρυσις Ριζαρείου «Σεμιναρίου, διὰ νὰ διδασκωνται εἰς αὐτὸ τὰ τέκνα τῶν ὁμογενῶν μας, ὅσα ἐτοιμάζονται διὰ τὴν Ἰερωσύνην».

Τὴν ἀπόφασιν τοῦ Γεωργίου Ριζάρη διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν, ἐνίσχυσαν εἰς τὰς Ἀθήνας, τόσον αἱ προσπάθεια τοῦ Κυβερνήτου, διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ Κλήρου, ὁ ὁποῖος, «ἐνεκα τῶν φοβερῶν περιστάσεων τῆς Πατρίδος περιέπεσεν εἰς ἀμάθειαν βαθυτάτην», ὡς γράφει, ὁ κατωτέρω ἀναφερόμενος, συντάκτης τῆς Ριζαρείου Διαθήκης, ὅσον καὶ αἱ παροτρύνσεις καὶ ἄλλων, ἐκτὸς τοῦ Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου, Διδασκάλων τοῦ Γένους, ὡς τοῦ Νεοφύτου Δούκα καὶ τοῦ Γεωργίου Γενναδίου, κυρία δὲ φροντίς του, κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη τῆς ζωῆς του, ὑπῆρξεν ἡ ἀγορὰ ἀκινήτων, εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, ὡς καὶ ὁ καταρτισμὸς τῆς Διαθήκης του, ὥστε νὰ διασφαλισθῆ καὶ ἡ ἀποδοτικὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς του Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκονομικὴ τῆς ἐξασφάλισις.

(Συνεχίζεται)

**Γεωργίου Β. Μαυρομάτη
Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
Με πατερική ανάλυση**

Με τὴν εὐκαιρία συμπληρώσεως 1900 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ τελευταίου βιβλίου τῆς Καινῆς Διαθήκης (95-1995), ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἔθεσε σὲ κυκλοφορία τὸ ἔργο αὐτό, ἄρτιο ἀπὸ πλευρᾶς ἐμφανίσεως πλαστικοποιημένο ἐξώφυλλο καὶ 16 σελίδες κειμένου σὲ τετραχρωμία, χαρτί σαμονά, πλήρως ἀπὸ πλευρᾶς περιεχομένου. Παρουσιάζει, μετὰ τὸ κείμενο καὶ τὴ μετάφραση, εὐρύτατο σχολιασμὸ βασισμένο κυρίως στοὺς ἁγίους Ἀνδρέα καὶ Ἀρέθα, ἐπισκόπους Καισαρείας, οἱ ὁποῖοι ἐρμήνευσαν καὶ ἐμβάθυναν περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους Πατέρες στὸ θεόπνευστο βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως.

**ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ**

Ἰασίου 1 - 11521 Ἀθήνα,
τηλ. 01/72.28.008, fax 72.38.149,
Αραγατσάνιου 2 - πλατ. Κλαυθμόνος,
τηλ. 33.10.977, 32.28.637

Φαινόμενα τοῦ Δαιμονικοῦ καὶ τοῦ Παραλόγου. Θέσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας*

Ἀντίστοιχος πρὸς τὴν δαιμονικὴν ταύτην εἶναι ἡ πίστις καὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἀσπῶν Χριστιανῶν, οἵτινες ζοῦν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ, «τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐγκαμίζοντες», καθὼς λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλ' ὁμολογοῦν, συγχρόνως, *θεωρητικὴν* πίστιν εἰς τὸν Θεόν, μὲ τὴν πονηράν, ἴσως, σκέψιν, νὰ ἔχουν μερίδιον καὶ εἰς τὴν μετὰ θάνατον εὐδαιμονίαν. Ὅμως, «μὴ πλανᾶσθε»,

Τοῦ κ. Μέγα Α. Φαράντου

νουθετεῖ ὁ Ἀποστολικὸς λόγος· «Θεὸς οὐ μνηστρίζεται· ὁ γὰρ ἐὰν σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει».

Ὁ ἤδη μνημονευθεὶς θεολόγος, Ἀββᾶς Μακάριος, παρέχει ἓνα βαθὺν ὄρισμόν περὶ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀφορᾷ κάθε πιστεύοντα εἰς Θεόν. «Ἡ Ψυχὴ, λέγει, τρέφεται ἐκεῖ, ὅπου καὶ τρώγει: ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἢ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θεός, λοιπόν, εἶναι ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι δεμένη ἡ καρδιά, καὶ πρὸς τὸ ὁποῖον στρέφεται, καθημερινῶς, ἡ ἐπιθυμία σου», — μία σκέψις, ἥτις τελεῖ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ λεγόμενον: ἡ καρδιά εἶναι ἐκεῖ, ὅπου καὶ ὁ θησαυρὸς τῆς. Ἐν ἀντιστοιχίᾳ πρὸς ταῦτα γίνεται λόγος ἐν τῇ Γραφῇ καὶ περὶ ἀνθρώπων, «ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία» (Φιλίπ. 3,19). Ὁ καθεὶς, λοιπόν, ἂς ἀναλογισθεῖ, «ποιὸ Θεὸ λατρεύει!»

Ἐλέχθη, ἤδη, ὅτι οἱ Δαίμονες οὐδεμίαν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἔχουν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν Ἁγίων. Ἡ εἰς Θεὸν πίστις τῶν Χριστιανῶν δὲν εἶναι δαιμονοφοβία, ἀλλὰ θεοφοβία, ὡς διαρκῆς φόβος ἐκπτώσεως ἐκ τῆς Θείας Ἀγάπης. Οὐδέποτε παύουν, ὅμως, οἱ Δαίμονες νὰ πειράζουσι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὴ τοὺς Ἁγίους καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ παρασύρουν αὐτοὺς εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὑπὸ τὸ θέλημά των. Ὁ πειρασμός, τὸ πειράζειν τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι διαβολικὸν ἔργον, καὶ ὁ πειράζων τελεῖ ὑπὸ δαιμονικὴν ἐπίδρασιν.

Οἱ Δαίμονες ἀσκοῦν τὸ ἔργον τοῦ πειρασμοῦ διὰ παντοίων τρόπων καὶ μέσων, καὶ δὴ: α) διὰ τῶν *ιδίων τῶν ἀνθρώπων*, ἐμβάλλοντες εἰς αὐτοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς καὶ πονηρὰς ἐπιθυμίας, διὰ τῶν ὁποίων τὸ ἄπομον θλίβεται ἀδιαλείπτως καὶ ἐξωθεῖται εἰς τὴν πραγμάτωσιν αὐτῶν. Τὸ μῖσος π.χ. βλάπτει καὶ διαφθείρει, ψυχικῶς, τὸν μισοῦντα μᾶλλον παρὰ τὸν μισούμενον.

β) Ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν *ἄλλων ἀνθρώπων* πειραζόμεθα ὑπὸ τῶν Δαιμόνων, μετὰ τῶν ὁποίων εἴμεθα φυσικῶς ἢ φιλικῶς συνδεδεμένοι, ἢ συναντῶμεν αὐτοὺς εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν μας, καὶ οἱ ὁποῖοι, οὐχὶ σπανίως, Λῦκοι ὄντες, ἔρχονται «ἐν ἐνδύμασι προβάτων», διὰ νὰ βλάψουν ἢ νὰ παρασύρουν ἡμᾶς εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Πόση δὲ δύναμις *διακρίσεως* τοῦ ἀγαθοῦ ἐκ τοῦ κακοῦ, καὶ τῶν ἐχόντων ἀγαθὴν ἢ κακὴν, ἐναντι ἡμῶν, πρόθεσιν συνανθρώπων μας ἀπαιτεῖται νὰ διαθέτομεν, εἰς τὴν πελαγοδρομοῦσαν ζωὴν ἡμῶν, μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπομεν. «Τὸ διορατικὸν τοῦτο χάρισμα διακρίσεως ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ» (Ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς) ἔχουν μόνον οἱ Ἅγιοι, εἰς τὴν *καθαρὰν* Ψυχὴν τῶν ὁποίων αἱ ποικίλαι ἐπενέργεια τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν πνευμάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχουν *εὐδιάκριτον* ἀπήχησιν. Ἡμεῖς δέ, ἁμαρτωλοὶ ὄντες, ἐξ-απατώμεθα, διαρκῶς, συγχέοντες ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ ἐκλαμβάνοντες, συνήθως, τὸ ἀγαθὸν ὡς κακὸν ἢ καὶ ἀντιστρόφως.

γ) Τέλος οἱ Δαίμονες «ἐμφανίζονται» καὶ ἀμέσως, δι' «ὀπτασιῶν», προσλαμβάνοντες τὴν μορφήν ζῶων, ἀνθρώπων, ἀγγέλων, ἀκόμη δὲ καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μίαν τοιαύτην διήγησιν ἔχω κατὰ νοῦν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαναλάβω ταύτην, ἐνταῦθα, πρὸς ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων τινῶν.

Εἰς τὴν Βιογραφίαν τοῦ Ἁγίου *Παχωμίου*, τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ Κοινοβιακοῦ, μοναστικοῦ, βίου, καὶ κορυφαίου Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας, περιλαμβάνεται καὶ ἡ διήγησις μιᾶς «ὀπτασίας», τὴν ὁποίαν εἶχεν οὗτος· ἀναφέρεται δηλ., ὅτι «ἐνεφανίσθη» πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστός καὶ τοῦ εἶπεν: «Χαῖρε Παχώμιε· ἐγὼ εἶμι ὁ Χριστός καὶ ἦλθα πρὸς σέ, τὸν φίλον μου». Ὁ δὲ Παχώμιος, ἀφοῦ ἐδίστασε δι' ὀλίγον, «ἐξέτεινε τὴν χεῖρα τοῦ κρατῆσαι αὐτόν» καὶ ἐμφυσήσας τῷ Πνεύματι, εἶπεν: «Ἀπελθε ἀπ' ἐμοῦ Διάβολε». Ἡ δὲ ὀπτασία ἐγένετο «ὡσεὶ κονιορτὸς καὶ ἐπλήρωσεν ἀηδίας τὸ οἶκημα», ἐνῶ ἠκούσθη, συγχρόνως, μία βροντώδης φωνή, λέγουσα: «Τώρα δὲν σὲ ἐκέρδησα, διὰ νὰ μὲ προσκνήσης· θὰ ἐπιτύχω, ὅμως, τοῦτο μίαν ἄλλην φοράν!» Καὶ πράγματι, οἰοσδήποτε ἄλλος ἄνθρωπος θὰ ἐξελάμβανε τὴν ὀπτασίαν ὡς τὸν Χριστὸν καὶ θὰ προσεκύνη αὐτόν. Πῶς, ὅμως, *διέκρινεν* ὁ Παχώμιος, ὅτι ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Χριστοῦ «ἐκρύπτετο» ὁ Διάβολος; Ὁ ἴδιος παρέχει τὸ κριτήριον διακρίσεως τοῦ ἀγαθοῦ ἐκ τοῦ κακοῦ, ἀναφέρων: Ἡ παρουσία «τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγιότητος πλήρης ὑπάρχει *χαρᾶς* φόβου τε παντὸς *ἐλευθέρου* ἐστίν», ἦτοι: Ἐὰν ἦτο, ὄντως, ὁ Χριστός, θὰ ἦσθάνομην χαρὰν καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 86 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

αγάπην και ειρήνην, ἐγώ, ὁμως, —συνεχίζει ὁ Παχώμιος— εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ πνεύματος ἐφοβήθη καὶ ἐταράχθη, γενόμενος «μεστὸς θυροῦβου». Ἐτοί δὲ ἀνεγνώρισεν ὁ Παχώμιος τὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ, κρυπτόμενον ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Χριστοῦ, ἦτοι ἐκ τῶν ἀρνητικῶν ἐπενεργειῶν, τὰς ὁποίας εἶχε τοῦτο ἐπὶ τῆς Ψυχῆς του. Ὅταν, λοιπόν, εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις ὑπάρχουν ἔριδες καὶ ταραχαὶ καὶ ἀκαταστασίαι, ἐκεῖ ὑπάρχουν καὶ δαιμονικαὶ ἐπιδράσεις. Οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται «ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν», ποῦ ἀνήκουν: εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς τὸν Μαμωνᾶν, διδάσκει ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἄλλο σημεῖον τῆς ἀνωτέρω διηγήσεως ἔχει ἐνδιαφέρον, πῶς δηλ. ὁ Παχώμιος, ὅταν ἀνεγνώρισεν τὸ πανίσχυρον πνεῦμα τοῦ Κακοῦ, δὲν ἐδειλίασε καὶ δὲν ἐφοβήθη, ἀλλ' ἐκινήθη, ἐπιθετικῶς, κατ' αὐτοῦ, τὸ δὲ πνεῦμα, φοβηθέν, ὑπεχώρησε καὶ ἐγένετο «κουρνιαχτός». Πόθεν ἠντλησε τὸ θάρρος τοῦτο ὁ Παχώμιος, ἀναφέρει ὁ ἴδιος: «Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις μου, λέγει, μοῦ ἔδωκε τὸ θάρρος τοῦτο». Ἡ ἀληθινή καὶ ζωντανὴ εἰς Χριστὸν πίστις ἐμπεριέχει ἀπάνταστον δύναμιν. Διὰ τῆς ἐπικοινωνίας του μὲ τὸν Θεόν, διὰ τῆς «ἀδιαλείπτου» προσευχῆς, γίνεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν δωρεῶν τῆς θείας Χάριτος, μέτοχος τῶν θείων προσόντων, καί, τρόπον τινά, ὅπως καὶ ὁ Θεός, ἀναφέρει ὁ ἅγιος Μάξιμος, ὁ Ὁμολογητής, ἦτοι: «Σοφὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ δυνατός, καὶ φιλόανθρωπος καὶ ἐλεήμων καὶ μακρόθυμος». Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀποδίδει παντοδυναμίαν εἰς τὸν πιστεύοντα: «Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι», διαβεβαιώνει. Ἡ διαρκὴς ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεόν, ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ προσευχῇ, ὁμαλοποιεῖ καὶ ἐξανθρωπίζει τὸ ἄτομον. Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ Ὅλον, ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἀγαθότης καὶ ἡ Ἀγάπη, καὶ αἱ θεῖαι αὐταὶ ἐνεργεῖαι ἐπιδρῶν ἐνεργητικῶς εἰς τὸν κοινωνὸν αὐτῶν, ἐπενεργοῦσαι ἀρμονίαν ψυχῆς καὶ σώματος, ἀλλὰ καὶ ὀρθὴν συνάφειαν πρὸς τὸν περιβάλλοντα ἡμᾶς κόσμον. Ὁ πιστεύων καὶ προσευχόμενος, ἀναφέρει εἰς διάσημος Ἰεροκῆρυξ (N. V. Reale), διαθέτει μίαν ἀνεξάντλητον πηγὴν δυνάμεως: «Οὗτος ἐργάζεται καλύτερον, αἰσθάνεται καλύτερον, ἀποφασίζει καλύτερον, δρᾷ καλύτερον καὶ κοιμᾶται καλύτερον».

Κατακλείων, θὰ παραμείνω εἰς τὸν χώρον τῆς πίστεως. Ἡ ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς καὶ ζωὴ θεμελιούνται ἐπὶ τῆς πίστεως. Σχεδὸν οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν: «Τίνες ἦμεν, τί γεγόναμεν ποῦ ἦμεν, ποῦ ἐνεβλήθημεν ποῦ σπεύδομεν, πόθεν λυτρούμεθα τί γέννησις, τί ἀναγέννησις», ἀναφέρει, μὲ πόνον καὶ ἀπόγνωσιν, εἰς ἀρχαίος, Χριστιανός, γνωστικός. Τὴν ζωὴν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν σχέσεις μας περιβάλλει ἀνεξιχνίαστον μυστήριον. Νομίζομεν, ὅτι ὀρίζομεν τὴν ζωὴν μας καὶ διαπιστώνομεν, ὅτι κάποια ἄλλα δύνα-

μις τὴν προσδιορίζει. Οὐδὲν καὶ οὐδένα γνωρίζομεν, μὲ βεβαιότητα, καθὼς καὶ τὰς ἐναντι ἡμῶν διαθέσεις τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἀπλῶς πιστεύομεν καὶ ἐμπιστευόμεθα.

Καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ θεμελιούται ἐπὶ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως. Πορευόμεθα «ἐκ πίστεως εἰς πίστιν», λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ οὐχὶ ἐκ πίστεως εἰς γνῶσιν, καθὼς θέλει ὁ θεολογικὸς Γνωστικισμός. Ὑπάρχει, λοιπόν, πλήθος πίστεων ὑπάρχει, ἄραγε, καὶ σώζουσα πίστις; Πίστις, ὁδηγοῦσα εἰς ἠθικὴν τελείωσιν καὶ ἐξανθρωπισμόν, εἰς σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν; — Μόνον μία πίστις μπορεῖ νὰ εἶναι σώζουσα: ἡ ἀληθινὴ πίστις εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεὸν-Πατέρα Του, ὀρίζει, ὡς ἀκολούθως: «Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκω Σε, τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν».

Κάθε ἄλλο εἶδος πίστεως εἶναι εἰδωλολατρία καὶ δεισιδαιμονία, ὡς λατρεία ψευδῶν θεῶν, καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν. Αὐτὸς δὲ εἶναι, κυρίως, καὶ ὁ λόγος τοῦ ἀνυποχωρήτου πολέμου τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν Αἰρετικῶν. Οὗτοι νοθεύουν καὶ διαστρέφουν τὴν ὀρθὴν εἰς Θεὸν πίστιν, καὶ μεταβάλλουν, ἔτσι, τὴν Ὀρθο-δοξίαν εἰς Κακο-δοξίαν.

Ἡ Αἵρεσις φέρει σωτηριολογικὸν χαρακτήρα: διαστρέφουσα τὸ Δόγμα, ἦτοι τὴν ὀρθὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν καὶ εἰκόνα, ὁδηγεῖ εἰς ψευδῆ λατρείαν ψευδῶν θεῶν, εἰς διαστροφὴν δηλ. τῆς ἀληθινῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, μὲ ἐσχάτην συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν τῆς «αἰωνίου ζωῆς».

Μόνον δὲ ὁ μένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔνθα τελειοποιεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀληθινῆς λατρείας εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, διὰ τῆς ζωῆς καὶ τῶν Μυστηρίων Αὐτῆς, ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας καὶ εὐδαιμονίας. Οἱ δὲ Ἕλληνες παιδαγωγοὶ καλοῦνται νὰ ἐκπληρώσουν αὐτό, ἀκριβῶς, τὸ χρέος, νὰ δώσουν δηλ. εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον νοσταλγεῖ καὶ ἀναζητεῖ, ἐνδομύχως, ἡ ἀδιάφορος καὶ ἀδιάπλαστος, ἀκόμη, Ψυχὴ των: ἦτοι τὸ γνήσιον καὶ τὸ αὐθεντικόν, ὅσοι, βεβαίως, ἐμφοροῦνται ὑπ' αὐτῶν! (Τέλος)

ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
(Τοῦ Π. Β. Πάσχου)

1. ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
 2. Η ΔΡΟΣΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
 3. Ο ΓΑΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ
- μὲ κείμενα - κηρύγματα ὀρθοδόξου πνευματικότητος.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Ἰασιῶν 1 - 11521 Ἀθήνα,
τηλ. 01/72.28.008, fax 72.38.149,
Δραγατσανίου 2 - πλατ. Κλαυθμώνος,
τηλ. 33.10.977, 32.28.637

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Παρθένιος ὁ Γ' εἰς τὴν Δυτικὴν Ἀφρικὴν

Ὁ Σεπτὸς ἡμῶν Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς Παρθένιος ὁ Γ' ὡς ὁ καλὸς Ποιμὴν καὶ πνευματικὸς Πατέρας τῆς Ὁρθοδόξου Ἀφρικανικῆς Ἡπείρου συνέχισε τὸ ἱεραποστολικὸ του ταξίδι στὴν Δυτικὴ Ἀφρικὴ ὅπου καὶ ἡ ἔδρα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἀκκρας μὲ ἔδρα τὸ Γιαουντέ.

Εἶχαν προηγηθεῖ οἱ ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις στὶς Ἱεραποστολικὲς Μητροπόλεις Νοτίου, Ἀ-

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Κυρήνης
κ. **ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

νατολικῆς Ἀφρικῆς καὶ Αἰθιοπίας καὶ τώρα ἀκολουθοῦσε ἡ Δυτικὴ Ἀφρικὴ ὅπου ζοῦν καὶ πορεύονται πρὸς τὴν Ὁρθοδοξία ἀρκετοὶ ἀδελφοί μας ἀφρικανοὶ μὲ τὴν ποιμαντικὴ μέριμνα καὶ ἀγάπη τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀκκρας κ. Πέτρου καὶ τοῦ ἀξιου βοηθοῦ του ἱερέως π. Γεωργίου Βακωνάκη.

Ὁ Μακαριώτατος κ. Παρθένιος ὁ Γ', συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Κυρήνης κ. Θεόδωρον, ἔφθασε διὰ μέσου Γενεύης εἰς Ντουάλα τὸ ἑσπέρας τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1994. Στὸ ἀεροδρόμιο ἔγινε θερμὴ ὑποδοχὴ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Κοινότητος κ. Βασίλειον Κουγιόν, ἀπὸ τὸν Ἐφημέριον κ. Ἀντώνιο, παρόντες ἐπίσης ἦσαν τὸ Κοινοτικὸ Συμβούλιο καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ὁ Μακαριώτατος εὐλόγησε καὶ ἠψαρίστησε ὅλους καὶ ἀμέσως ἀνέχωρησε γιὰ τὸ Γιαουντέ.

Στὸ ἀεροδρόμιο ὑπῆρχε θερμοτάτη ὑποδοχὴ ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Ποιμενάρχη, Μητροπολίτην Ἀκκρας καὶ Ἐξαρχον πάσης Δυτικῆς Ἀφρικῆς κ. Πέτρον, τὸν Ὑπουργὸν Προεδρίας τοῦ Καμερούν κ. Ἔσσο Λωράν, τὸν Διευθυντὴν Πρωτοκόλλου καὶ Προεδρικοῦ Γραφείου κ. Μελίνγκαν, τὸν Πρόεδρον τῆς Αἰγύπτου κ. Nofal Ibrahim El Sayed, τὸν Ἐπιτετραμμένον τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Μιλ. Διαμαντόπουλον, τὸν Πρόεδρον τῆς κοινότητος Γιαουντέ κ. Νικ. Μπρίκα, τὸν Πρόεδρον τῶν Ὁρθοδόξων Καμερουνέζων κ. Glaude Bernard Messy ἀπὸ τὸ Κοινοτικὸ Συμβούλιο, τὸν ἱερέα τῆς Κοινότητος π. Γεώργιον Βακωνάκη, τοὺς ἰθαγενεῖς ἱερεῖς, τὰ

παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ποὺ χαιρέτισαν μὲ ὁμορφα λόγια τὸν Πατριάρχην καὶ τοῦ προσέφεραν λουλούδια, καὶ ἀπὸ ὄλους σχεδὸν τοὺς Ἑλληνας καὶ ἰθαγενεῖς Ὁρθοδόξους τοῦ Γιαουντέ. Οἱ ἰθαγενεῖς ὀρθόδοξοι νέοι, ἀγόρια καὶ κορίτσια τραγουδοῦσαν τὸ καλοσῶρισμα γιὰ τὸν Πατριάρχην κρατοῦντες τὴν σημαία τοῦ Πατριαρχείου.

Ὅλοι μαζί ἔφτασαν στὸ Ἐπισκοπεῖο τοῦ Γιαουντέ καὶ ὁ Μακαριώτατος εὐλόγησε τοὺς χριστιανούς μας, τοὺς χαιρέτισε καὶ τοὺς ἠψαρίστησε γιὰ τὰ καλά τους αἰσθήματα καὶ τὴν θερμὴ ὑποδοχὴ.

Ἡ Α.Θ.Μ. στὰ ἀεροδρόμια Ντουάλας καὶ Γιαουντέ ἔδωσε συνέντευξη στὴν Τοπικὴ Τηλεόραση καὶ ἀνεφέρθη στὴν ἱστορία τοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ τὴν ἴδρυσή του ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Μάρκον ἕως τὴν σημερινή του πορεία διὰ τῆς ἱεραποστολῆς στὰ σημερινὰ ἐλεύθερα κράτη τῆς Ἀφρικῆς, ὡς ἐπίσης στὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη ὄλων τῶν χριστιανικῶν δογμάτων καὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς θεοκρατικῆς θρησκείας τοῦ Ἰσλάμ.

Τὴν Τετάρτη τὸ πρωὶ δέχτηκε στὸ Ἐπισκοπεῖο τὸν Αἰγύπτιο Πρέσβυ κ. Ibrahim El Sayed, τὸν Ἐπιτετραμμένον τῆς Ἑλλάδος εἰς Καμερὸν κ. Μιλτ. Διαμαντόπουλον, τὸν Προνούντιο τοῦ Βατικανοῦ κ. Santon Castello, τὸν Πρέσβυ τῆς Λιβύης κ. Fannoush Hamdi καὶ εἶχε συνομιλία μαζί τους γιὰ θέματα κοινωνικά, ἐκκλησιαστικά καὶ πολιτιστικά.

Τὴν Πέμπτη τὸ πρωὶ ὁ Μακαριώτατος συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Σεβ/τον Μητροπολίτην Ἀκκρας κ. Πέτρον καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Κυρήνης κ. Θεόδωρον, ἐπεσκέφθη τὸν ἱερὸν Καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ποὺ εἶναι ἓνα Βυζαντινὸ κόσμημα καὶ μιὰ ὀρθόδοξη μαρτυρία ἀνάμεσα στὰ ἀφρικανικὰ σπίτια, ἐπίσης τοὺς χώρους τῆς Κοινότητος, τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου Σεμιναρίου «Ἄπ. Μάρκος» ποὺ ἐκπαιδεύονται λειτουργικὰ καὶ θεολογικὰ οἱ ἰθαγενεῖς ἱερεῖς, ποὺ θὰ διδάξουν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν θρησκεία τῆς ἀγάπης στοὺς ἀφρικανοὺς ἀδελφούς μας.

Ὁ Μακαριώτατος ἐξέφρασε τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἱκανοποίησιν γιὰ τὸ τόσο ἀξιόλογο ἔργο ποὺ

επιτελείται εδώ στο Καμερούν και όλα αυτά κάτω από την σκέπη και καθοδήγησιν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Πατριαρχείου μας και τὴν ἀγρυπνη μέριμνα τοῦ Μητροπολίτου κ. Πέτρου.

Τὴν Παρασκευὴ 14 Ὀκτωβρίου ἢ Α.Θ.Μ. εἶχεν ἐπίσημη συνάντησι μετὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τοῦ Καμερούν κ. Paul Biya· παρόντες οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ θρόνου Πέτρος και Θεόδωρος καθὼς και οἱ Πρέσβεις τῆς Αἰγύπτου και τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Α.Θ.Μ. ἠὐχαρίστησε τὸν Πρόεδρον γιὰ τὴν βοήθεια και προστασία του πρὸς τοὺς Ἑλληνας τοῦ Καμερούν και πρὸς τοὺς λοιποὺς Ὀρθοδόξους. Ἀναφέρθη στὴν ἱεραποστολὴ τοῦ Πατριαρχείου μας στὴν Κένυα - Νιγηρία - Τανζανία - Καμερούν - Ζαῖρ - Οὐγκάντα και γενικὰ στὴν Ἀφρικὴ ποὺ ἐλευθερὴ τώρα πορεύεται πρὸς τὴν εὐημερία τῶν λαῶν τῆς. Τέλος τοῦ ἀπένευμε τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Ἁγ. Μάρκου μετὰ ταινίας και ἀστέρους.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Καμερούν κ. Paul Biya, ἐξέφρασε μετὸ θερμὰ λόγια τὴν χαρὰ του ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαριωτάτου στὴν χώρα τοῦ Καμερούν ποὺ εἶναι μεγάλη εὐλογία γιὰ τὴν χώρα του και εἶναι πρόθυμος νὰ βοηθήσει τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν σὲ ὅ,τι τοῦ ζητηθεῖ ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον κ. Πέτρον. Ἀναφέρθη στὴν προσφορὰ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων κυρίως στὸν καφέ και κακάο, ἐμπόριο ποὺ ἔχουν μέχρι σήμερα, ἐπίσης στὰ ὅσα προσφέρουν οἱ Ἕλληνες στὸ ἀναπτυξιακὸ πρόγραμμα τοῦ τόπου. Τέλος ἀνεφέρθη στὶς σχέσεις τοῦ Ἰσλάμ μετὸν Χριστιανισμὸν ποὺ πρέπει νὰ διαλεγώμεθα και νὰ ἀνεχώμεθα μετὰ ἀγάπην ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, σὲ μιὰ ἡπειρο ποὺ ὑπάρχουν Χριστιανοὶ και μουσουλμάνοι.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη ἕνα ἀξιόλογο ἴδρυμα μετὰ 250 περίπου παιδιὰ κωφάλαλα ποὺ διδάσκονται μετὰ εἰδικὴν μέθοδον μαθήματα φωνητικῆς, γραφίματος και ὁμιλίας. Ὁ Διευθυντὴς καλωσόρισε τὸν Πατριάρχην και ἀνεφέρθη στὸν σκοπὸ τοῦ ιδρύματος και στὸν τρόπο λειτουργίας.

Ὁ Μακαριώτατος μοίρασε στὰ παιδιὰ τετραδία, βιβλία και γλυκίσματα, τοὺς ὁμίλησε στὰ γαλλικὰ μετὰ πολὺ καλωσύνην και ἀνεφέρθη κυρίως στὰ παιδιὰ ποὺ τόσο ἀγάπησε και εὐλόγησε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Κατόπιν ξεναγήθηκε ἀπὸ τοὺς δασκάλους στὶς αἰθουσας διδασκαλίας και ἐνημερώθηκε στὸν τρόπον λειτουργίας. Πα-

ρηκολούθησε μερικὰ «σκέτες» τῶν παιδιῶν πολὺ ἐπιτυχημένα μετὰ τὴν γνωστὴν μέθοδον τῆς «παντομίμας» και μετὰ ὑψωμένα τὰ χεράκια τους στὸν οὐρανὸν εὐχαριστοῦσαν τὸν ὑψηλὸν πνευματικὸν πατέρα ποὺ ἦλθε κοντὰ τους.

Τὸ βράδυ ἢ Ἑλληνικὴ Κοινότης Γιαουντὲ και ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δυτικῆς Ἀφρικῆς κ. Πέτρος ἔδωσαν δεξίωσιν πρὸς τιμὴν τῆς Α.Θ.Μ. Προσηλθάν πολὺς κόσμος, οἱ Ἕλληνες ὁμογενεῖς, οἱ ἰθαγενεῖς Ὀρθόδοξοι μετὰ τοὺς ἱερεῖς των, οἱ Πρέσβεις τῶν διαφόρων χωρῶν, Ὑπουργοὶ και οἱ πολιτικὲς ἀρχὲς τοῦ τόπου, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν χαρὰ, τὴν τιμὴν και τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸν Μακαριώτατον κ. Παρθένιον ποὺ ἦλθε στὴν χώρα τοῦ Καμερούν.

Στὴν Ἑνορία τῶν ἰθαγενῶν ΝΚολγκ - Esse

Τὸ Σάββατον τὸ πρωὶ 15 Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος κ. Παρθένιος ὡς ὁ πνευματικὸς πατέρας τῆς Ὀρθόδοξων τῆς Ἀφρικανικῆς Ἐκκλησίας πορεύθηκε πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς πρώτης ἐνορίας Ὀρθόδοξων ἰθαγενῶν στὸ ΝΚολγκ - Esse μετὰ τὸν ὠραῖον ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ποὺ ἱδρυσε και ἐγκαινίασε ὁ ἱεραπόστολος Μητροπολίτης Καρθαγένης κ. Εἰρηναῖος ποὺ ὑπηρετήσε στὸ Καμερούν ὡς Μητροπολίτης ἐπὶ δεκατέσσερα χρόνια και πολλὰ προσέφερε στὸ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς χώρες τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς.

Στὸ δρόμον μέσα στὴ ζούγκλα πόσον ἀλήθεια μᾶς ἐντυπωσίασαν τὰ ἀγνὰ πρόσωπα τῶν ἀφρικανῶν ἀδελφῶν μας ποὺ γονατιστοὶ χαιρετοῦσαν τὸ πέρασμα τοῦ Πατριάρχου μας. Στὴν ὑποδοχὴν ἑκατοντάδες πιστοὶ μετὰ τοὺς ἰθαγενεῖς ἱερεῖς και τοὺς ἀρχηγούς των. Τὰ νέα παιδιὰ μετὰ τὸν γνωστὸ ἀφρικάνικον τρόπον ἔδειχναν τὴν ἀγάπην τους τραγουδώντας, χορεύοντας και παίζοντας τὰ πρωτόγονα μουσικὰ ὄργανα.

Ἡ δέσις ἐγίνετο μπροστὰ στὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου και ὁ π. Μάρκελλος χαιρέτισε τὸν Μακαριώτατον, τὴν συνοδείαν του, ἐκφράζοντας τὴν χαρὰ ὅλων γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἀλλὰ και τὶς προσδοκίας και ἐλπίδες ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας.

Ὁ Πατριάρχης μας κ. Παρθένιος μίλησε και πάλιν στὶς καρδιὰς τῶν ἀφρικανῶν Χριστιανῶν μας. Μετὰ ἀπλότητα, καλωσύνην και ἀγάπην ἀνεφέρθη στὸ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς, στὴν εἰρήνη, ἀγάπην και ἐλπίδα ποὺ φέρνει ὁ Χριστός μας, στὶς καλύτερες ἡμέρας προόδου και προκοπῆς

που θα δούν εάν εργάζονται δίκαια τὸ πλούσιο χῶμα τους. Τέλος μίλησε γιὰ τὴν «ἀνατολή» καὶ τὸ νέο ξεκίνημα τῆς «Καμερουνέζικης» Ὁρθοδοξίας σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπον, μιὰ που οἱ ἴδιοι οἱ ἱερεῖς, μετὰ ἀπὸ καιρὸ, θὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀναλάβουν ὑπεύθυνα τὸ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ἀδελφῶν τους Καμερουνέζων.

Ὁ Μακαριώτατος ξεναγήθηκε στοὺς χώρους που χτίζεται ἓνα νέο ἱατρεῖο μὲ ὄλες τὶς σύγχρονες προδιαγραφές καὶ δίπλα τὸ πρεσβυτέριο μὲ τὴν μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Πέτρου καὶ τοῦ ἱερέως κ. Γεωργίου Βακωνάκη, καὶ προσέφερε ἓνα ἀξιόλογο ποσὸ ὥστε νὰ συνεχιστοῦν οἱ ἐργασίες ἀποπερατώσεως τῶν κτιρίων. Συμβολικὰ ὁ Μακαριώτατος μοίρασε μικρὰ ψωμάκια σ' ὄλους, προσφέροντας τὴν εὐλογία του καὶ παρακολουθώντας τὸ ἀφρικανικὸ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα.

Φεύγοντας διάβασε τρισάγιο στὸν τάφο τοῦ πρώτου ἱεραποστόλου κ. Ἰωσήφ που δώρισε τὸ οἰκόπεδο τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ Ἑλληνικὴ Παροικία παρέθεσε γεῦμα στὴν αἴθουσα τῆς Κοινότητος. Μέσα στὸ ζεστὸ ἑλληνικὸ περιβάλλον ὁ Μακαριώτατος ὡς ἀπόδημος Ἕλληνας ἀνάμεσα στὰ ἀπόδημα παιδιά του εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ τοὺς συναντήσει ἀπὸ κοντὰ, νὰ αἰσθανθεῖ τὴν ἀγάπη τους, ν' ἀκούσει τὰ λόγια καὶ τὶς ἐλπίδες τους καὶ νὰ τοὺς δώσει μὲ τὰ καλὰ του λόγια στὸν χαιρετισμὸν του δύναμη καὶ κουράγιο νὰ συνεχίσουν νὰ εργάζονται καὶ νὰ προσφέρουν στὴν φιλόξενη χώρα τοῦ Καμερούν.

Ὁ δραστήριος καὶ ἀκούρατος πρόεδρος τῆς Παροικίας κ. Νικόλαος Μπρίκας, χαιρετίσει κατάλληλα τὸν Πατριάρχη.

Τὸ βράδυ ἡ Α.Θ.Μ. εἶχε συνάντηση μὲ τὸν Πρόεδρο καὶ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Γιαουντὲ στὸ Ἐπισκοπεῖο. Ἐνημερώθηκε γιὰ τὰ προβλήματα που ἀντιμετωπίζουν καὶ τὶς λύσεις που μπορεῖ νὰ δοθοῦν.

Κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Σεβ/του Μητροπολίτου Ἀγκρας κ. Πέτρου, ὁ Μακαριώτατος τοὺς ἐτίμησε ὄλους μὲ τὸν σταυρὸ τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου ὡς ὄρατὸν σημεῖον εὐλογίας γιὰ τὴν ἀφοσίωση καὶ τὶς ὑπηρεσίες τους πρὸς τὴν Ἐκκλησία μας καὶ τὴν Κοινότητα.

Πατριαρχικὴ Θ. Λειτουργία εἰς Γιαουντὲ

Τὴν Κυριακὴ 16 Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος τέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν στὸν Καθεδρικὸν

ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἔχων συλλειτουργοὺς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ θρόνου Ἀγκρας κ. Πέτρον καὶ Κυρήνης κ. Θεόδωρον, τὸν Προϊστάμενον τοῦ ναοῦ κ. Γεώργιον Βακωνάκη, τοὺς ἕξι ἰθαγενεῖς ἱερεῖς καὶ δύο διακόνους. Ἡ πολυάριθμη χορωδία τῶν ἀφρικανῶν Καμερουνέζων ἀπέδωσε ἄριστα τοὺς ὕμνους στὰ ἑλληνικὰ καὶ γαλλικά. Παρόντες οἱ Πρέσβεις Αἰγύπτου, Ρωσίας, Ἑλλάδος, Ρουμανίας, Γερμανίας, Νιγηρίας καὶ πολλῶν ἀφρικανικῶν χωρῶν, ὁ Ὑπουργὸς κ. Λεονάρδος Ἑλλο ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Προέδρου τοῦ Καμερούν καὶ ἑκατοντάδες Ὁρθόδοξοι ἰθαγενεῖς καὶ ὅλη ἡ Ἑλληνικὴ Παροικία.

Στὸ τέλος ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης Ἀγκρας καὶ πάσης Δυτικῆς Ἀφρικῆς κ. Πέτρος χαιρετίσει τὸν Μακαριώτατον, ἀμέσως δὲ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης ἡμῶν κ.κ. Παρθένιος.

Κατόπιν ἀπένειμε τὸ ὄφρικο τοῦ Οἰκονόμου εἰς τὸν ἀρχαιότερον κατὰ χειροτονίαν πρεσβύτερον κ. Ἰουστίνον καὶ τὸ ὄφρικο τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου εἰς τὸν ἱεραπόστολον ἱεροδιδάσκαλον κ. Γεώργιον Βακωνάκη καὶ τὸν ἀφρικανὸν ἱερέα κ. Μάρκελλον.

Κοινώνησε ὄλους σχεδὸν τοὺς Ἕλληνες καὶ ἀφρικανοὺς Ὁρθοδόξους καὶ τοὺς ἔδωσε ὁ ἴδιος τὸ ἀντίδωρο μὲ τὴν εὐλογία του, ἐνῶ ὁ Σεβ/τος Μητροπολίτης κ. Πέτρος τοὺς ἔδιδε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγ. Μάρκου ὡς εὐλογία.

Τὸ μεσημέρι ὁ Ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ. Διαμαντόπουλος ἔδωσε ἐπίσημη δεξίωση πρὸς τιμὴν τῆς Α.Θ.Μ. Ἦλθαν νὰ χαιρετίσουν ὄλοι οἱ διπλωμάτες, οἱ πολιτικὲς ἀρχὲς τοῦ κράτους καὶ τὰ προεδρεῖα τῶν ἰθαγενῶν Ὁρθοδόξων.

Τὴν Δευτέρα 17 Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος μὲ τὴν παρουσία τοῦ Ποιμενάρχου Μητροπολίτου κ. Πέτρου δέχθηκε τοὺς ἀφρικανοὺς ἱερεῖς τοῦ Καμερούν.

Ὁ κ. Μάρκελλος ἐκ μέρους ὄλων ἐξέφρασε τὴν χαρὰ γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Πνευματικοῦ Πατρὸς τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐξέθεσε τὰ προβλήματα που καθημερινὰ συναντοῦν ἀλλὰ καὶ τὶς ἀνάγκες που ἔχουν. Ὁ Μακαριώτατος μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ κατανόηση ζήτησε τὴν ὑπομονὴ καὶ ἐργατικότητα ὄλων καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ποιμενάρχου κ. Πέτρου θὰ λυθοῦν ὅλα τὰ θέματα. Τέλος ἔδωσε εἰς ὄλους οἰκονομικὴ βοήθεια ὡς εὐλογία στὴν ἱερατικὴ διακονία τους. (Συνεχίζεται)

Η ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΓΙ' ΑΥΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ*

Βάσει μαρτυριῶν τοῦ ἰδίου στὶς Ἐπιστολές του

β) *Ἡ περιφρόσунη τῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων τῶν Πατέρων*, καθὼς καὶ τῶν «ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν», οἱ ὅποιοι παραδόθηκαν στὴν Ἐκκλησίαν «ὑπὸ ἁγίων ἀνδρῶν»⁷³. Τοῦ προξενούσε βαρύτερη θλίψη τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ἐκκλησία διεσπᾶτο, ὄχι μόνο ἀπὸ αἱρέσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σχίσματα καὶ παρασυναγωγές⁷⁴. Αὐτὴ ἡ θλίψη μεταβαλλόταν σὲ «βαρὺ πένθος», ὅταν συνέκρινε «τὰ ἀρρωστήματα τῶν Ἐκκλη-

πρὸς ἀνθρωπίνης φιλίας»⁷⁷. Στενοχωρεῖται, γιὰ τὴν ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος, παρὰ τὸν ἀπαγορευτικὸν σχετικὸν κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, εἶχε «συνείσακτον» γυναῖκα, καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ «χωρισθεῖ τοῦ γυναιίου», γιὰ τὸ πὺ εἶναι δυνατὸν νὰ γίνετα ἀπὸ μερικὸς «ὑγιῶς», μπορεῖ νὰ γίνετα σὲ ἄλλους ἀφορμὴ γιὰ ἁμαρτία⁷⁸. Νιώθετα φρίκη καὶ ἀποστροφή γιὰ τὰ ἔργα τοῦ ἀρειανίζοντος Ἐπισκόπου Εὐσεβίου, ὁ ὅποιος τόλμησε νὰ ἀναχειροτονήσει μερικὸς, πρᾶγμα πὺ κανένας αἱρετικὸς δὲν εἶχε κάνει ὡς τότε⁷⁹. Τὸν ἐξόργισε τὸ γεγονὸς ὅτι παρὰ τοὺς κανόνες πὺ ἐπέβαλαν προσεκτικὴν ἐξέταση καὶ ἐπιλογὴν τῶν πρὸς ἀρχιερατεῖαν ἐκλεγομένων, πολλοί, μὴ φοβούμενοι τὸν Θεὸν καὶ κινούμενοι μόνον ἀπὸ φιλαρχίαν, ἐπέδιδωκαν καὶ καταλάμβαναν ἐπισκοπικοὺς θρόνους. Μὲ αὐτὸν ὅμως τὸν τρόπο ὁ ἐπισκοπικὸς θρόνος («ἡ προεδρία») κατήνησε, λέγει, νὰ εἶναι ἐπιβράβευση («ἄθλον») «δυσσεβείας», σὲ βαθμὸ μάλιστα πὺ ὅσο πιδ «βλάσφημος» ἦταν ὁ ὑποψήφιος τόσο προτιμότερος νὰ εἶναι γιὰ τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα⁸⁰. Κατόπιν αὐτῶν ἦταν ἀναμενόμενη ἡ ἄθλια συμπεριφορὰ τέτοιων ἐπισκόπων, ὅπως μὲ ἀδρὲς γραμμὲς τὴν περιγράφει ὁ Μ. Βασίλειος⁸¹. Στενοχωρεῖται, τέλος, καὶ διαμαρτύρεται, γιὰ τὴν οἱ δημόσιες ἀρχὲς («ἐν τοῖς δημοσίοις τελέσμασιν») ἐπέβαλαν στοὺς χριστιανοὺς πολίτες νὰ ὀρκίζονται, πρᾶγμα πὺ ὁ Θεὸς ἀπαγορεύει⁸².

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Κ. ΠΑΛΛΗ
τ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μ.Ε.

σιῶν» καὶ «τὴν σύγχυσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν» μέσα στὶς «χειμαζόμενες» ἢ «καταπονούμενες» Ἐκκλησίες πρὸς τὴν «εὐταξίαν», τὴν «εἰρήνην» καὶ τὴν «ἀκρίβειαν» τῶν Ἐκκλησιῶν σὲ προγενέστερους χρόνους⁷⁵. Ἐνωθετα, π.χ., βαρύτερη θλίψη, ὅταν μάθαινε ὅτι χωρεπίσκοποι χρηματίζονταν γιὰ νὰ χειροτονήσουν διακόνους καὶ πρεσβυτέρους καὶ γιὰ νὰ μὴ ἐλεγχθοῦν γιὰ σιμωνία ἔκαναν τὸ «τέχνασμα» νὰ παίρνουν τὰ χρήματα, ὄχι πρῖν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονία. Τὸν λυποῦσε «πάνυ», γιὰ τὴν αὐτοὶ χειροτονοῦσαν ἀνεξέταστα καὶ ἀβασάνιστα πρόσωπα ἀνάξια, μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ αὐτὰ ἦταν φίλοι ἢ συγγενεῖς τοὺς ἢ γιὰ τὴν ἠθέλαν χειροτονούμενοι νὰ ἀποφύγουν τὴν στρατολόγησή τους. Γι' αὐτὸ τοὺς συμβουλεύει νὰ ξεκαθαρίσουν τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς ἀναξίους κληρικοὺς καὶ στὸ ἐξῆς νὰ προσέχουν νὰ χειροτονοῦν μόνο τοὺς ἀξιούς⁷⁶. Διαφορετικὰ, παρατηρεῖ, δὲν θὰ εἶναι «οἰκονόμοι, ἀλλὰ διαμεμβόμενοι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ

γ) *Οἱ σκληροὶ διωγμοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρειανούς* πὺ εἶχαν τῶρα τὴν ἀρχὴν στὰ χέρια τους. Ὁ πόλεμος πὺ αὐτοὶ διεξήγαγον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἦταν ἀγριὸς καὶ «ἄσπονδος». Περιλάμβανε ὕβρεις, ξυλοδαρμοὺς, καταστροφὴ οἰκιῶν, ἐρημώσεις πόλεων, ἐξορίες, ἐκδιώξεις ὀρθοδόξων κληρικῶν ἀπὸ τὶς θέσεις

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 96 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

73. 160,183,24-25: «...διὰ τὸ ὑφ' ἁγίων ἀνδρῶν τοὺς θεομῶς ἡμῖν παραδοθῆναι».

74. Βλέπε: 188,202,25-203,1.

75. Πρβλ. 66,98,24-33· καὶ: 30,52,11-13· 92,123,4-5· καὶ: 127, 154, 19· καὶ: 172, 195, 1-8· καὶ: 191, 217, 7-14· καὶ: 197, 220, 22-24· καὶ: 265, 333, 19· καὶ: 130, 158, 17-19· καὶ: 164, 189, 33-38.

76. Βλέπε: 54,89,12-35.

77. Βλέπε: 290,350,19-23.

78. Βλέπε: 55,90,4-20.

79. Βλέπε: 130,158,8-24.

80. Βλέπε: 92,122,41-123,22.

81. Βλέπε: 92,122,41-123,11· καὶ: 239,293,8-22.

82. Βλέπε: 85,116,30-33.

τους, συχνά δὲ ἡ σκληρότητα τῶν βασιανιστη-
ριῶν τοὺς ὀδηγοῦσε καὶ σ' αὐτὸν τὸν θάνατο⁸³.
Γράφει ὁ Μ. Βασίλειος πρὸς τοὺς Δυτικούς Ἐ-
πισκόπους: «Εἶναι δεκατρία χρόνια ἀπὸ τότε
ποὺ ξεσηκώθηκε ἐναντίον μας ὁ πόλεμος τῶν
αἰρετικῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγιναν στίς Ἐκκλη-
σίες περισσότερες θλίψεις ἀπὸ ὅσες μνημο-
νεύονται ἀπὸ τότε ποὺ κηρύσσεται τὸ Εὐαγγέ-
λιο τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ τις ἀναφέρω
λεπτομερῶς, γιατί φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἀδυναμία τοῦ
λόγου μου θὰ μειώσῃ τὴν δεινότητα τῶν κακῶν
ἐπιπλέον δὲν νομίζω ὅτι χρειάζεσθε κάποιος νὰ
σᾶς τὰ πεῖ, ἀφοῦ ἡ φήμη τῶν γεγονότων ἔχει
πρὸ πολλοῦ φθάσει σὲ σᾶς. Τὰ σπουδαιότερα
ὅμως εἶναι τὰ ἑξῆς: Οἱ χριστιανοὶ ἐγκαταλεί-
πουν τοὺς εὐκτήριους οἴκους καὶ συγκεντρώνον-
ται στίς ἐρημιές. Ἀποτελοῦν ἐλεεινὸν θέμα: γυ-
ναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ γέροντες καὶ οἱ κατ' ἄλ-
λον τρόπον ἀσθενεῖς ταλαιπωροῦνται μέσα σὲ
ραγδαῖες βροχές καὶ στὰ χιόνια καὶ στοὺς ἀνέ-
μους καὶ στὴν παγωνιὰ τοῦ χειμῶνα, ὅπως ἐπί-
σης καὶ τὸ καλοκαίρι μέσα στὴν κάψα τοῦ ἡλίου
χωρὶς κάποια στέγη γιὰ νὰ προφυλαχθοῦν. Καὶ
ὅλα αὐτὰ τὰ ὑφίστανται γιατί δὲν δέχονται νὰ
γίνουν ὁπαδοὶ τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀρείου»⁸⁴. Κα-
τὰ παρόμοιο τρόπο περιγράφει τὴ θλιβερὴ κα-
τάσταση στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς καὶ
πρὸς τοὺς Ἰταλούς καὶ Γάλλους Ἐπισκόπους:
«Μᾶς κατέλαβε, ἀδελφοὶ τιμωτάτοι, διωγμός,
καὶ μάλιστα ὁ πιὸ βαρὺς διωγμός... Μία εἶναι ἡ
κατηγορία ποὺ αὐστηρὰ τιμωρεῖται, τὸ νὰ τηρεῖς
μὲ ἀκριβεία τίς πατρικῆς παραδόσεις. Γι' αὐτὸ
ἐξορίζονται ἀπὸ τίς πατρίδες τους οἱ εὐσεβεῖς
καὶ μεταφέρονται στίς ἐρημιές. Οἱ κριτὲς τῆς ἀ-
δικίας δὲν σέβονται τοὺς γέροντες οὔτε αὐτοὺς

ποὺ ἀσκοῦν τὴν εὐσέβεια οὔτε αὐτοὺς ποὺ ἐξη-
σαν τὴν ζωὴ τους ἀπὸ νέοι ὡς τὰ γεράματα
τους σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ ἐνῶ κανέ-
νας κακοῦργος δὲν καταδικάζεται χωρὶς νὰ γί-
νει ἔλεγχος τῶν εἰς βάρος του καταγγελιῶν, ἐ-
πίσκοποι συνελήφθησαν ὕστερα ἀπὸ μία μόνο
συκοφαντία καὶ χωρὶς νὰ προσκομισθεῖ καμιά
ἀπόδειξη γι' αὐτὸ ποὺ τοὺς κατηγοροῦν ὑποβάλ-
λονται σὲ τιμωρίες. Μερικοὶ δὲ δὲν γνώρισαν
κἂν κατηγοροῦς οὔτε ὀδηγήθηκαν σὲ δικαστή-
ρια οὔτε συκοφαντήθηκαν πρῖν, ἀλλὰ ἀργὰ τῆ
νύχτα ἀρπάχθηκαν βίαια καὶ ὀδηγήθηκαν στὴν
ἐξορία παραδοθέντες στὸ θάνατο λόγω τῶν κα-
κοπαθιῶν ποὺ ὑπέστησαν στοὺς ἐρημους τό-
πους. Ὅσα ἀκολούθησαν εἶναι σὲ ὅλους γνω-
στά...: ἐξορίες πρεσβυτέρων, ἐξορίες διακόνων,
ἀφανισμὸς ὄλου τοῦ κλήρου. Γιατί τοὺς ὑπο-
χρέωναν ἢ νὰ προσκυνήσουν τὸν αἰρετικὸν αὐ-
τοκράτορα («τῆ εἰκόνι») ἢ νὰ παραδοθοῦν στὸ
φοβερὸ μαρτύριο τῶν μαστιγώσεων. Παντοῦ ἀ-
κοῦς στεναγμοὺς καὶ βλέψεις συνεχῶς δάκρυα
καὶ στὰ σπῖτια καὶ σὲ δημόσιους χώρους, γιατί
ὅλοι ὀδύρονται ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλον γι' αὐτὰ
ποὺ ὑποφέρουν... Εἶναι γεμάτα θρήνους τὰ πάν-
τα: ἡ πόλη, οἱ ἀγροί, οἱ δρόμοι, οἱ ἐρημιές. Ὅ-
λοι θρηνοῦν ἐλεεινὰ γιὰ τὰ θλιβερὰ ποὺ τοὺς
βρῆκαν⁸⁵... Καὶ βασιανίζομαστε («πολεμούμεθα»)

83. Βλέπε: 248,308,15-17 καὶ: 243,298,29-32.

84. Βλέπε: 242,297,1-13: «Τρισκαιδέκατον ἔτος ἐστὶν ἀφ'
οὗ ὁ αἰρετικὸς ἡμῖν πόλεμος ἐπανεστῆ, ἐν ᾧ πλείους γεγό-
νασι ταῖς Ἐκκλησίαις αἱ θλίψεις τῶν μνημονευομένων ἀφ'
οὗ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καταγγέλλεται. Ὡν τὰ καθ'
ἕκαστον διηγείσθαι ὑμῖν παραιτούμεθα, μήποτε τὸ τοῦ λό-
γου ἀσθενὲς τὴν ἐνάργειαν τῶν κακῶν ὑπεκλύσῃ· καὶ ἅμα
οὐδὲ ἠγοῦμεθα ὑμᾶς διδασκαλίας προσδεῖσθαι τὴν ἀλήθειαν
τῶν πραγμάτων πάλα τῆ φήμῃ δεδιδραγμένους. Κεφάλαιον
δὲ τοῦ κακοῦ· οἱ λαοὶ τοὺς τῶν προσευχῶν καταλιπόντες
οἴκους ἐν ταῖς ἐρήμοις συνάγονται. Θέμα ἐλεεινόν· γυναῖ-
κες καὶ παιδιὰ καὶ γέροντες καὶ οἱ ἄλλως ἀσθενεῖς ἐν ὄμ-
βροις λαβροτάτοις καὶ νιφετοῖς καὶ ἀνέμοις καὶ παγετῶ τοῦ
χειμῶνος, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν θέρει ὑπὸ τὴν φλόγα τὴν τοῦ
ἡλίου, ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ταλαιπωροῦντες. Καὶ ταῦτα πάσχουσι
διὰ τὸ τῆς πονηρᾶς ζύμης Ἀρείου γενέσθαι μὴ καταδέχε-
σθαι».

85. Βλέπε: 243,298,17-40: «Διωγμὸς κατεῖληφεν ἡμᾶς, ἀ-
δελφοὶ τιμωτάτοι, καὶ διωγμῶν ὁ βαρύτερος. Διώκονται γὰρ
ποιμένες, ἵνα διασκορπισθῶσι τὰ ποίμνια. Καὶ τὸ βαρύτε-
ρον, ὅτι οἱ μὲν κακοῦμενοι ἐν πληροφορίᾳ μαρτυρίου τὰ πά-
θη δέχονται, οἱ δὲ λαοὶ οὐκ ἐν μαρτύρων τάξει τοὺς ἀθλη-
τὰς θεραπεύουσι διὰ τὸ χριστιανῶν ὄνομα τοῖς διώκουσι πε-
ρικεῖσθαι. Ἐν ἐστὶν ἐγκλημα νῦν σφοδρῶς ἐκδικούμενον, ἡ
ἀκριβὴς τήρησις τῶν πατρικῶν παραδόσεων. Διὰ τοῦτο ἀπε-
λαύνονται μὲν τῶν πατριδῶν οἱ εὐσεβεῖς, πρὸς δὲ τὰς ἐρη-
μίας μετοικίζονται. Οὐ πολὺὰ παρὰ τοῖς κριταῖς τῆς ἀδικίας
αἰδέσιμος, οὐκ ἀσκησις εὐσεβείας, οὐ πολὺὰ κατὰ τὸ Εὐαγ-
γέλιον ἐκ νεότητος εἰς γῆρας διανυσθεῖσα. Ἄλλὰ κακοῦργος
μὲν οὐδεὶς ἀνευ ἐλέγχων καταδικάζεται, ἐπίσκοποι δὲ ὑπὸ
μόνης συκοφαντίας ἐάλωσαν καὶ μηδεμίαν ἀποδείξεως τοῖς
ἐγκλήμασιν ἐπενεχθείσης ταῖς τιμωρίας ἐκδίδονται. Τινὲς δὲ
οὔτε ἐγνώσαν κατηγοροῦς οὔτε εἶδον δικαστήρια οὔτε ἐσυ-
κοφαντήθησαν τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἀορὶ τῶν νυκτῶν βιαίως ἀ-
ναρπασθέντες εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐφυγαδεύθησαν ταῖς ἐκ τῆς
ἐρημίας κακοπαθείαις παραδοθέντες εἰς θάνατον. Τὰ δὲ
τούτοις ἐπόμενα γνώριμα παντὶ, κἂν ἡμεῖς σιωπήσωμεν· φυ-
γαὶ πρεσβυτέρων, φυγαὶ διακόνων, παντὸς τοῦ κλήρου λη-
λασία. Ἀνάγκη γὰρ ἢ προσκυνῆσαι τῆ εἰκόνι ἢ τῆ πονηρᾷ
φλογὶ τῶν μαστίγων παραδοθῆναι. Στεναγμὸς λαῶν, δά-
κρυον διηνεγὲς καὶ κατ' οἴκους καὶ δημοσίᾳ πάντων πρὸς
ἀλλήλους ὀδυρομένων ἃ πάσχουσιν... Ἦχος θρηνοῦντων ἐν
πόλει, ἦχος ἐν ἀγροῖς, ἐν ὁδοῖς, ἐν ἐρημίαις. Μία φωνὴ ἐ-
λεεινῆ πάντων τὰ σκυθρωπὰ φθεγγομένων».

ἀπὸ τοὺς διώκτες μας ὄχι γιὰ χρήματα ἢ γιὰ δόξα ἢ γιὰ κάποιο ἄλλο πρόσκαιρο ἀγαθό, ἀλλὰ στεκόμαστε ὀρθοὶ καὶ ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὸ κοινὸ ἀγαθό, ποὺ εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς ὑγιούς πίστεως ποὺ μᾶς ἄφησαν οἱ Πατέρες»⁸⁶. Ὁ πόλιος του γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων ἀπὸ τὶς ἔδρες τους εἶναι μέγιστες, γιὰτὶ ἀκέφαλοι οἱ πιστοὶ κινδυνεύουν ἀπὸ τὴν αἵρεση. Γράφει στὸν Ἐπίσκοπο Κολωνίας τῆς Ἀρμενίας Εὐφρόνιο: «Σοῦ γράφω τοῦτο τὸ γράμμα γιὰ νὰ σοῦ πῶ ὅτι ἀκόμα ζῶ καὶ γιὰ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ προσευχηθεῖς νὰ ἐλαττώσει ὁ Θεὸς τὶς θλίψεις μου καὶ νὰ ἀφαιρέσει αὐτὸ τὸ μεγάλο βᾶρος τῆς ὀδύνης ποὺ κάθεται τώρα σὰν σύννεφο ἐπάνω στὴν καρδιά μου. Αὐτὸ θὰ φύγει, ἂν δώσει ὁ Θεὸς καὶ ξαναγυρίσουν πίσω οἱ θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι ἀπὸ τὴν ἔξορία, ὅπου βρίσκονται γιὰ τιμωρία, ἐπειδὴ παραμένουν ὀρθόδοξοι»⁸⁷.

Ὅσο, ὅμως, κι ἂν αὐτὸς ὁ πόλεμος τῶν Ἀρειανῶν ἦταν σκληρὸς, ἦταν πόλεμος ἀπὸ φανεροὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μποροῦσε κανεὶς νὰ προφυλαχθεῖ. Φοβερῶτερος ἦταν ὁ «παρὰ τῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμοδόξων πόλεμος», γιὰτὶ σ' αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς ἦταν κρυφὸς καὶ χτυποῦσε ἀπὸ μέσα τὴν Ἐκκλησία. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ ἐχθροὶ ἦταν «χαλεποὶ καὶ δυσφύλακτοι»⁸⁸. Τέτοιος ἐχθρὸς ἀποδείχθηκε ὁ Εὐσέ-

βιος Σεβαστείας, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ γιὰ πολὺν χρόνον παρίστανε τὸν ὀρθόδοξο, τελικὰ ἀποδείχθηκε «πρωτοστάτης τῆς τῶν Πνευματομάχων αἱρέσεως»⁸⁹. Τέτοιος ἐπίσης ἐχθρὸς ἦταν καὶ ὁ Ἀπολινάριος, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἐθεωρεῖτο ὀρθόδοξος, προέβη εἰς «παντοδαπὰ νεωτεροποιίας» ὡς πρὸς τὴν πίστιν. Ὅλα αὐτὰ, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, «μὲ γέμισαν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν καὶ μὲ λύπησαν πολὺ»⁹⁰.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὀλέθρια δραστηριότητα τῶν κρυφῶν καὶ ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν εἶχε δημιουργηθεῖ μιὰ δραματικὴ κατάσταση μέσα στὴν Ἐκκλησία. Τὴν περιγράφει ὡς ἐξῆς σὲ μιὰ του ἐπιστολή: «Τοῦτο εἶναι τὸ πιὸ ἐλεεινὸ ἀπὸ ὅλα: τὸ ὅτι καὶ αὐτοὶ ποὺ φαίνονται ὅτι ἔχουν ὑγιᾶ πίστιν εἶναι διηρημένοι μεταξύ τους... Σὲ μᾶς δὲ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φανερὸ πόλεμο τῶν αἰρετικῶν, καὶ ἐκεῖνος ἀκόμα ἀπὸ τοὺς «δοκοῦντας ὁμοδοξεῖν» ποὺ ἐπαναστατεῖ, ὀδήγησε τὶς Ἐκκλησίες στὸ ἔσχατο σημεῖο ἀσθενείας»⁹¹. Καὶ ἀλλοῦ γράφει:

(Συνεχίζεται)

86. Βλέπε: 243,299,39-41: «Οὐχ ὑπὲρ χρημάτων, οὐχ ὑπὲρ δόξης, οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς τῶν προσκαιρῶν πολεμούμεθα, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κοινού κτήματος, τοῦ πατρικοῦ θησαυροῦ τῆς ὑγιαίνουσας πίστεως ἐσθίκαμεν ἀγωνιζόμενοι».

87. Βλέπε: 195,219,9-16: «Γράφομεν τῇ εὐλαβείᾳ σου... ὅτι δοκοῦμεν ἔτι εἶναι ὑπὲρ τῆς γῆς, ὁμοῦ δὲ παρακαλοῦντες προσεύχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ὁ Κύριος ἐλαττώσῃ τὰς θλίψεις καὶ τὸ πολὺ τοῦτο βᾶρος τῆς ὀδύνης τῆς νῦν ἐπιχειμένης ταῖς καρδίαις ἡμῶν, οἷόν τε νέφος ἀφ' ἡμῶν ἀπαγάγῃ. Ἔσται δὲ τοῦτο, ἐὰν ταχεῖαν δῶ τὴν ἐπάνοδον τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις οἱ νῦν εἰσιν ἐν τῇ διασπορᾷ δίαιμα διδόντες ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας».

88. Βλέπε: 263,328,19-26: «Τὸ μὲν οὖν ἰταμὸν καὶ ἀναίσχυντον τῆς αἱρέσεως τῶν Ἀρειανῶν φανερώς ἀπορραγὲν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας μένει ἐπὶ τῆς ἰδίας πλάνης καὶ ὀλίγα ἡμᾶς λυμáινεται διὰ τὸ πᾶσι πρόδηλον αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν εἶναι. Οἱ δὲ τὴν δορὰν τοῦ προβάτου περιβεβλημένοι καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἡμερον προβαλλόμενοι καὶ πραεῖαν, ἐνδοθεν δὲ σπαράσσοντες ἀφειδῶς τὰ Χριστοῦ ποίμνια καὶ διὰ τὸ ἐξ ἡμῶν ὠρμῆσθαι εὐκόλως ἐμβάλλοντες βλάβην τοῖς ἀπλουστέροις, οὗτοί εἰσιν οἱ χαλεποὶ καὶ δυσφύλακτοι». Βλέπε: 257,315,14-16: «Χαλεπώτερον γὰρ κρίνω ἐγὼ τὸν παρὰ τῶν ὁμοφύλων πόλεμον, διότι τοὺς μὲν προκεκηρυγμένους ἐχθροὺς καὶ φυλάττασθαι ῥάδιον, τοῖς δὲ ἀναμεγμμένοις ἡμῖν ἀνάγκη ἐκδότους εἶναι πρὸς πᾶσαν βλάβην· ὁ καὶ

ἡμεῖς πεπόνθατε» καί: 266,334,31-37: «Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῶν Ἀρειανῶν ἐκπαλαί κατὰ τῆς Ἐκκλησίας σκευωρούμενα, εἰ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ κατὰ πᾶσαν διαβεβημένα τὴν οἰκουμένην, ἀλλ' οὖν φορητὰ ἡμῖν ἔστι διὰ τὸ παρὰ φανερῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας γίνεσθαι· οὓς ὅταν μὴ ποιήσωσι τὰ συνήθη, θαυμάζομεν, οὐχ ὅταν μέγα τι καὶ νεανικὸν κατὰ τῆς εὐσεβείας τολμήσωσι. Λυπεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ ταράσσει τὰ παρὰ τῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμοδόξων γινόμενα».

89. Βλέπε: 263,329,1-31.

90. Βλέπε: 263,329,32-330,10.

91. Βλέπε: 92,124,7-14: «Τοῦτο γὰρ δῆπου τὸ πάντων ἐλεινότερον, ὅτι καὶ τὸ δοκοῦν ὑγιαίνειν ἐφ' ἑαυτὸ ἐμερίσθη... Ἡμῖν δέ, πρὸς τῷ φανερῷ πολέμῳ τῶν αἰρετικῶν, ἔτι καὶ ὁ παρὰ τῶν δοκούντων ὁμοδοξεῖν ἐπαναστὰς εἰς ἔσχατον ἀσθενείας τὰς Ἐκκλησίας κατήγαγεν».

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ

- * «ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΔῶ ΑΛΛΗΛΟΥΓΙΑ». Σχόλιο ἐρμηνευτικὸ στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία (Καθηγ. Ἀνδρέου Θεοδώρου).
- * *ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ* (ἐπιμ. π. Γ. Κωστόφ).
- * «ΕΚ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ». Μιὰ προσέγγιση στὰ πέραν τοῦ τάφου (Μητροπ. Δημητριάδος Χριστόδουλου).

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἰασιῶν 1 - 11521 Ἀθήνα,
τηλ. 01/72.28.008, fax 72.38.149,
Δραγατσάνιου 2 - πλατ. Κλαυθμῶνος,
τηλ. 33.10.977, 32.28.637

Ο ΠΑΝΤΟΤΕ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑΣ ΠΡΟΣΔΕΧΟΜΕΝΟΣ*

Συγκεφαλαιώνοντας όσα προαναφέραμε, θά τὰ συμπληρώναμε προσθέτοντας τὰ ἀκόλουθα: «*Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν*»⁷⁷ καὶ ἔτσι «*ὁ Θεὸς ἐν σαρκὶ ἐφάνη, Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν*»⁷⁸. Ἐκτοτε παραμένει πάντοτε «*ὁ πανταχοῦ παρών*»⁷⁹, «*ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*»⁸⁰. Ὅμως πόσο παράδοξο καὶ τί παράξενο

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΔΡΟΥΔΙΑ**, Καθηγητοῦ -
Εἰδικοῦ Ἐπιστήμονος τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας

θά ἦταν καὶ πῶς θά φαινόταν, ἂν ἐπανερχόταν ὁ Χριστὸς στὴ γῆ πάλι «*ἐν σαρκί*». Θά συνέβαινε ἴσως ἐκεῖνο, ποὺ περιγράφει κατὰ ἀνατριχιαστικὸ τρόπο ὁ Dostoevsky στὸ συναρπαστικὸ ἔργο του «*Ἀδελφοὶ Καραμαζώφ*» (στὸ 2ο μέρος), ὅπως τὸ διηγεῖται ὁ Ἰβάν (= Ἰωάννης - Γιάννης) Καραμαζώφ στὸν μικρότερο ἀδελφὸ του Ἀλέξιο (ὑποκοριστικὸ - χαϊδευτικὸ του ὄνομα στὰ ρωσικὰ Ἀλιόσα). Ὁ Χριστὸς ἔρχεται στὴ γῆ γιὰ δευτέρη φορά, μὲ σκοπὸ νὰ φρονηματίσει τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει ξεπέσει στὴν ἀμαρτία. Πηγαίνει στὴν Ἰσπανία, συγκεκριμένα στὴ Σεβίλλη, σὲ ἐποχὴ ποὺ ἐκεῖ δροῦσε ἡ Ἱερά Ἐξέταση. Ἀναζωογονεῖ ἀναθερμαίνοντας τὴν πίστη καὶ ἀγαθότητα τοῦ Λαοῦ, ποὺ Τὸν ὑπεργαπᾶ. Ὅμως ὁ ἐνενηντάρχρονος Μέγας Ἱεροεξεταστὴς Τὸν συλλαμβάνει καὶ Τὸν φυλακίζει, τὸν Χριστὸ! Γιατί; Ἐπειδὴ διετάραξε τὴν καθεστηκυία τάξη - τὸ κατεστημένο! Στὴ φυλακὴ ἐπισκέπτεται ὁ Ἱεροεξεταστὴς τὸν Ἰησοῦ καὶ Τὸν ἐρωτᾶ: Γιατί ἦρθες πάλι στὴ γῆ, γιὰ νὰ μᾶς τα-

ράξεις; Αὔριο θά διατάξω νὰ σὲ κάψουν! Ὁ Κύριος δὲν τοῦ ἀπάντησε μὲ λόγια, ἀλλὰ τὸν ἐφίλησε στὸ στόμα! Κατάπληκτος τότε ὁ σκληρόκαρδος γέρος Τοῦ ἄνοιξε τὴν πόρτα τῆς φυλακῆς, λέγοντάς Του: Πήγαινε καὶ μὴν ξανάρθεις ποτὲ πιά! Κι ὁ γέρος Ἱεροεξεταστὴς μετὰ τί ἔκανε καὶ τί ἀπέγινε; Τὸ φίλημα ἐκεῖνο τὸν καίει μέχρι σήμερα μέσα στὴν καρδιά του⁸¹!

Ἐμεῖς τί θά λέγαμε καὶ πῶς θά συμπεριφερόμαστε σ' Ἐκεῖνον, ποὺ εἶναι «*ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος*»⁸²; Αὐτὸς δηλαδὴ εἶναι, ποὺ ὑπάρχει, ποὺ πάντοτε ἦταν καὶ ποὺ ἔρχεται - ἐπανέρχεται - Βλ. «*καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς*»⁸³. Πῶς πάντως πάντες θά προσδοκᾶμε τὸν πάντοτε προσδοκώμενο; Θά Τὸν ἀναμένωμε, ὅπως ἐπερίμενε ὁ Προμηθεὺς «*θεῶν τινα*»; Θά εἶναι ὁ Μεσσίας λοιπὸν πάντοτε προσδοκώμενος (ὅπως Τὸν ἀναμένουν ἀκόμη οἱ Ἰσραηλίτες); - Βλ. καὶ πρβλ. τὸ τραγικὸ θέμα τοῦ θεατρικοῦ ἔργου τοῦ Samuel Beckett, *En attendant Godot*⁸⁴ (= Ἀναμένοντας τὸν Godot, δηλαδὴ τὸν Θεό), περιμένοντας διηνεκῶς μὲ ἀδημονία τὸν Ἀναμενόμενο!

* * *

Εἴπαμε πῶς, σύμφωνα μὲ τὴν εὐαγγελικὴ διαβεβαίωση καὶ τὴν πίστη μας, «*ὁ Λόγος... ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*»⁸⁵. Ἐξαρτᾶται ἐπομένως ἀπὸ

81. Βλ. Κων. Γεωργούλη, Ντοστογιέφσκι, σὲ Θ.Η.Ε. τόμ. 9ος, στ. 619. - Πρβλ. Φ. Ντοστογιέφσκι, Ἀδελφοὶ Καραμαζώφ, μετάφρ. Ἄρη Ἀλεξάνδρου, ἔκδ. Γκοβόστη, Ἀθήνα χ.χρ. τόμ. Β' (2ο μέρος), σ. 118.

82. Ἀποκάλ. Ἰωάννου α' 4,8, δ' 8. - Πρβλ. «Ὁ αἰῶνα Ἐρχόμενος» Παναγ. Κανελλόπουλου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐποχὴ μας, Ἀπὸ τὴν Ἱστορία στὴν Αἰωνιότητα, Ἀθήνα 1953, σ. 228.

83. Σύμβολον (τῆς πίστεως) Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως, ἀρθρο 7ο.

84. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα ἀξιόλογα ἀποφθεγματικὰ βλ. καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Ἐχομε σωθεῖ [εἴμεθα σεσωσμένοι]! Ἄς πᾶμε νὰ Τὸν συναντήσωμε!... Περιμένουμε νὰ ἔλθει ὁ Godot... Καὶ ἐὰν ἔλθει. - Θὰ σωθοῦμε» Sam. Beckett, *En attendant Godot*, Paris 1952, σσ. 124, 134, 162. - Πρβλ. «καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ρυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης» Α' Θεσσαλ. α' 10.

85. Ἰωάν. α' 14.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 99 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

77. Ἡσαΐας θ' 6.

78. 2ο στιχηρὸν ἰδιόμελον, ἤχου β', Μεγ. Ἐσπερινῶ Χριστουγέννων. - Πρβλ. «Ἰησοῦς ὁ ζωῆς ἀρχηγὸς λύσαι τὸ κατάκριμα ἦκει Ἀδὰμ τοῦ πρωτοπλάστου» 2ος Κανὼν Θεοφανίων, ὠδὴ ε', εἰρμός. - τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ» Α' Ἰωάν. δ' 9. - Πρβλ. «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί... ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ» Α' Τιμοθ. γ' 16.

79. Δοξαστικὸν αἰνων, ἤχου πλαγ. β', Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς καὶ Στιχηρῶν τῆς Ἰ. Ἀκολουθίας τῆς Γουγκλισίας.

80. Κυριακὴ Προσευχὴ «Πάτερ ἡμῶν» Ματθ. 5' 10.

ἐμᾶς νὰ Τὸν «ὑπαντήσωμεν»⁸⁶. Συνεπῶς «ὄσοι πιστοὶ»⁸⁷ ἄς ἀνταποκριθοῦμε στὴν παρουσία Του καὶ ἄς Τοῦ ἀποκριθοῦμε, ἐπαναλαμβάνοντας τὸ ἀποκαλυπτικὸ ἰωάννειο «ἔρχου... ἔρχου»⁸⁸. Ἄχ, ἄραγε ἐμεῖς θὰ Τοῦ ἀπαντήσωμε ἐνσυνείδητα καὶ εἰλικρινῶς «ἐλθέ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν»⁸⁹ καὶ «ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου»⁹⁰; Ἀλλὰ καὶ Αὐτὸς ἀνταπαντᾷ πάντοτε: «ὁ διψῶν ἐρχέσθω, καὶ ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν... καὶ ἔρχομαι ταχύ»⁹¹. Ἐκφράζοντας τὴν ἀποστολικὴ ἐπιθυμία ὡς προσωπικὴ προσδοκία καὶ ὀλόψυχο πόθο «πάντων ἡμῶν», θὰ ἀπευθύναμε συνεπῶς τὴν παρακλητικὴ πρόσκληση πρὸς τὸν πάντοτε παρόντα καὶ πάντα Προσδοκώμενο Λυτρωτῆ, λέγοντάς Του «ἀμήν, καὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ»⁹²;

Ὡ ναί, ὀλόψυχα Σὲ ἱκετεύομε, Χριστέ μας, «καὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ» κάθε φορά, κάθε Χριστούγεννα, κάθε χρόνο, κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε στιγμή ἄς ἔρχεσαι σὲ ὅλους μας. Ἄς εἶσαι πάντοτε Κύριε κοντά μας, πάντα μαζί μας «Λυτρωτὰ» καὶ μάλιστα «τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μας»⁹³. Σὲ προσδοκάμε. Ἀσφαλῶς «προσδοκῶ...

86. Νὰ Τὸν προῦπαντήσωμε βέβαια, ὄχι πάντως παρακινούμενοι ἀπὸ παρόμοια μὲ ἐκεῖνὰ κίνητρα, ποὺ «ὑπῆντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος», μετὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου, «ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον» Ἰωάν. ιβ' 18.

87. Θ. Λειτουργία, Προτροπὴ Διακόνου πρὸς τοὺς πιστοὺς γιὰ δέηση (μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν Κατηγουμένων) πρὶν ἀπὸ τὴν Εὐχὴ πιστῶν Α'. Βλ. Παναγ. Τρεμπέλα, Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι, Ἀθήναι 1935, σ. 65.

88. Ἀποκάλ. Ἰωάν. κβ' 17. — «Ἐρχου εἶναι ἡ ἀπάντησις, ἣτις ἐπαναλαμβάνομένη τρεῖς ἐφεξῆς, δίκην ἐπωδοῦ, ἐκφράζει τὴν νοσταλγίαν τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, νοσταλγίαν ἣτις παραμένει ἀδιάπτωτος παρὰ τοῖς πιστοῖς πάντων τῶν αἰώνων» Παναγ. Μπρατσιώτου, Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου, Ἀθήναι 1950, σ. 326.

89. Βλ. παραπομπὴ μας ὑπ' ἀρ. 78.

90. Ματθ. ζ' 10.

91. Ἀποκάλ. Ἰωάν. κβ' 17, 20. — Ἀπολυτίκιον Μεσοπεντηκοστῆς, ἤχου πλαγ. δ'.

92. Ἀποκάλ. Ἰωάν. κβ' 20.

93. Πρβλ. Θεομητορικὸ ὕμνο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας «Ave Maria... Mater Dei, ora pro nobis... nunc et in hora mortis nostrae» (= Χαῖρε Μαρία... Θεομήτορ, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν... τώρα καὶ κατὰ τὴν ὥρα τοῦ θανάτου μας). Λατινικὴ προσευχὴ πρὸς τὴν Θεοτόκον, βλ. σὲ Missel vesperéal romain, Bruges (Belgique) 1940, σσ. 29-30. — Πρβλ. ἀνατολικὴ ὀρθόδοξη «καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου μου τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν περιέπουσα» Εὐχὴ εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, Ἀπόδειπνον Μικρόν. — (περιέπουσα - περιέπω = περιθάλλω. Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, τόμ. 7ος, σ. 6885).

καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»⁹⁴ μαζί Σου «ἐν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι», καθὼς καὶ «μετὰ πάντων τῶν ἁγίων»⁹⁵ Σου, ὅπως καὶ μὲ σύμπαντες τοὺς συνανθρώπους μας. Σὲ περιμένομε. «Λυτρωτὰ ὁ Θεὸς»⁹⁶ «ἔρχου», ὁ «Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν»⁹⁷. Σὲ ἀναμένομε Ἀπερινόητε καὶ Ἀναλλοίωτε. Θεάνθρωπε. Φιλάνθρωπε «ἐλθέ» «καὶ νῦν καὶ ἀεὶ»⁹⁸, «ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών»⁹⁹.

Κύριε, μείνε μαζί μας γιὰ πάντα — «μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶ καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα»¹⁰⁰. Ἀλλὰ παράλληλα καὶ «πάντας ἡμᾶς πρόσδεξαι εἰς τὴν βασιλείαν σου»¹⁰¹, Σὺ ποὺ εἶσαι «ὁ πάντοτε προσδοκώμενος καὶ πάντας προσδεχόμενος»¹⁰²!

(Τέλος)

94. Σύμβολον τῆς πίστεως, ἄρθρο 12ο.

95. Εἰρηνικὰ (τελευταία ἐνότητα μετὰ τίς αἰτήσεις).

96. Κανὼν Μεγάλου Σαββάτου, ὠδὴ ζ', ἤχου πλαγ. β', εἰρμὸς καὶ 4 τροπάρια (φράση καταληκτικὴ, δοξολογικὴ).

97. Ἐωθινὸν δοξαστικὸν (ἀναστάσιμον) Ιο, ἤχου πλαγ. α'.

98. Βλ. «καὶ νῦν καὶ ἀεὶ» Πλάτωνος, Φαίδων 88 D καὶ πρβλ. «ἀεὶ καὶ νῦν» 58 B.

99. Θ. Λειτουργία, Εὐχὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ ἁγιασθέντος ἄρτου. Παναγ. Τρεμπέλα, μνημ. ἐργ. σσ. 129, 131 (39).

100. Λουκ. κδ' 29. — Πρβλ. ἐπιθυμία - παράκληση καὶ πρόσκληση τοῦ Ἀδμήτου πρὸς τὸν Ἡρακλῆ: «Μείνον παρ' ἡμῖν καὶ ξυνέστιος γενού» Εὐριπίδου, Ἀλκιστῆς 1151.

101. Μεγάλου Βασιλείου, Θ. Λειτουργία, Εὐχὴ τῶν διπτύχων.

102. Βλ. λέξη «προσδεχόμενος»: 1) Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Θ. Λειτουργία, Εὐχὴ Χερουβικῶ Ὑμνου καὶ 2) Ἀκολουθία τῆς Γονυκλισίας, Εὐχὴ 2η (μετὰ τὴν 1η, ὡς ἐπισυναπομένῃ).

Σημ. Ὑποσημειώνομε πὼς πολλὲς ἐνότητες τοῦ ἀνωτέρω κειμένου μας παρουσιάσαμε σὲ διάλεξί μας, μὲ τὸν ἴδιο τίτλο, κατὰ τὴ Μουσικοφιλολογικὴ Χριστουγεννιάτικη Ἐκδήλωση, ποὺ διοργάνωσε, στὴν Ἐταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ, ὁ Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, «Ἰωάννης ὁ Σακελλαρίδης», στίς 19 Δεκεμβρίου 1993.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821*

Δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι ὁ Κ. Οἰκονόμος, πέ-
ραν τῶν ἀνωτέρω ἀπασχολήσεών του, παρηκο-
λούθει, μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος τὴν ἐξέλι-
ξιν τοῦ Ἀγῶνος, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τῆς σχε-
τικῆς Ἀλληλογραφίας του, ὅπου πολλάκις ἀνα-
φέρεται εἰς διαδραματιζόμενα γεγονότα. Αἱ
σχετικαὶ ὁμως πληροφορίαὶ τὰς ὁποίας παρέχει
εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνεξακριβωτοί¹⁹¹.

Προσέτι, δέον νὰ μνημονευθῆ, καὶ ἡ συμβο-
λὴ τοῦ Κ. Οἰκονόμου εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ**

Καποδιστρίου, ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.
Κατορθώνει νὰ ἀρθοῦν προκύψαντα ἐμπόδια
κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Διαθήκης Ζωσιμᾶ¹⁹²,
πρὸς ὄφελος τοῦ δημιουργουμένου Κράτους τοῦ
γένους μας, καὶ συμβάλλει εἰς τὴν ἀποστολὴν
χρηματικῶν ποσῶν καὶ ἀπὸ ἄλλας πηγᾶς¹⁹³. Συγ-
χρόνως ἀποστέλλει βιβλία «ἐπειδὴ ἡ πατρις ἔχει
χρεῖαν μεγίστην τῶν βιβλίων διὰ τὰ Σχολεῖα
της»¹⁹⁴.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 102 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

191. Γράφων ἐκ Πετρούπολεως, τὸ 1824, πρὸς τὸν Κων-
σταντῖνον Παπαδόπουλον εἰς τὴν Μόσχαν, σημειοῖ: «Νέα
βέβαια, περὶ τῆς Πατρίδος δὲν ἔχω νὰ σὲ ἀναγγείλω ἐκ
Κορυφῶν (Κερκύρας) γράμμα ἀναγγέλλει, ὡς βέβαιον, τὴν
ἄλωσιν τῆς Κορυφῆς, τῆς Κορώνης καὶ τῆς Ἄρτας καὶ τὴν
στενὴν πολιορκίαν τῆς Πρεβέζης ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τῆς δυ-
τικῆς Ἑλλάδος. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἀκόμη ἀναισθητοῦσιν.
Ὁ Πετρόμπετης (λέγει τὸ γράμμα) ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Μά-
νην» Φ. III, 211/18-4-1824.

Εἰς ἄλλην δὲ ἐπιστολὴν σημειοῖ: «Τὴν ἄλωσιν τῆς Πά-
τρας, τὴν γράφουσι οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ὁδησ-
σόν, εἶθε νὰ ἀληθεύῃ. Ὡσαύτως καὶ τοῦ Μοθωνο - Κορώ-
νου ἡ ἄλωσις. Ἐχῶ δὲ καὶ γνησιωτάτην περιγραφὴν τῆς γε-
νομένης Ναυμαχίας, κατὰ τὸν Ὀκτώβριον, τὴν ὁποίαν σὲ
στέλλω νὰ θαυμάσῃς, πῶς ὀλίγα πλοῖα ἀντιστάθησαν εἰς
στόλον βαρβαρικόν ἀνάγνωσέ την καὶ εἰς τοὺς φίλους χω-
ρὶς τὰ σκόλια καὶ φέρε την ὀπίσω. Γέγονε, φίλε μου. Αἶρε-
ται ὁ ἀσεβῆς. Ἀνατέλλει δὲ ἡ δόξα Κυρίου πρὸς ἀποκάλυ-
ψιν καὶ φωτισμὸν τῶν ἐθνῶν. Φ. III, 215/14-6-1824.

192. Φ. III, 256/11-11-1827.

193. Φ. III, 255/5-9-1827.

194. Φ. IV, 268/15-7-1829. Πρβλ. Φ. IV, 296/4-3-1830. Φ
IV 316/6-6-1831.

Ἡ τοιαύτη συμβολὴ τοῦ Κ. Οἰκονόμου φαί-
νεται καὶ ἐξ ἐπιστολῆς - ἐγγράφου τοῦ Ἰωάννου
Καποδιστρίου πρὸς αὐτόν, ὅπου ἀναφέρεται καὶ
εἰς τὸ εὐεργετικὸν ἔργον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελ-
φότητος.

«Πρὸς τὴν εὐεργετικὴν ταύτην Ἀδελφότη-
τα», σημειοῖ, «ἦτις ἔδωκε καὶ δίδει καθ' ἐκά-
στην λαμπρὰ δείγματα τῶν εὐγενῶν ὑπὲρ Πα-
τρίδος αἰσθημάτων τῆς ὀφείλεται μεγίστη εὐ-
γνωμοσύνη, τὴν ὁποίαν ἡ Πατρις αὐτὴ θέλει
διαιωνίσει ἐντὸς ὀλίγου διὰ μνημείων ἀνεξαλεί-
πτων. Σὺ δὲ καὶ μακρὰν τῆς Ἑλλάδος συναι-
σθανόμενος ὁμως ζωηρότατα καὶ τὰ χρεῖα τοῦ
πολίτου Ἕλληνοσ καὶ τοῦ ἀληθινοῦ ἱερέως καὶ
ἀφιερῶνων τὰς δυνάμεις σου καὶ τὸν καιρὸν
σου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν σου χρεῶν,
εὐρίσκεις αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ ἀξίαν ἀμοιβῆν τὴν αἰ-
σθησὶν τῆς καθαρᾶς ἡδονῆς, ὅτι συντελεῖς διὰ
τῶν πονημάτων σου εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς
κοινῆς πατρίδος καὶ τὴν ἀποκειμένην σοι χάριν
παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας ἀριθμημένης ἤδη
εἰς ἑπτακισχιλίους σπουδαστάς, καὶ αὐξανομέ-
νης καθ' ἡμέραν εἰς τὰ νεοπαγῆ Σχολεῖα»¹⁹⁵.

Πλὴν τούτων, μεγάλη συμβολὴ τοῦ Κ. Οἰκο-
νόμου εἰς τὰ πράγματα τοῦ μόλις δημιουργουμέ-
νου ἑλληνικοῦ Κράτους ἦταν καὶ τὸ «Σχέδιον
ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς Ἕλλη-
νας»¹⁹⁶ ἢτοι Σχολὴ πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἐν Ἑλλά-
δι κλήρου ἢ ἄλλως «σύστημα ἱερατικῆς καὶ θεο-
λογικῆς παιδεύσεως καὶ μορφώσεως κατὰ τὸ ὑ-
πόδειγμα τῶν ρωσικῶν θεολογικῶν Ἀκαδη-
μιῶν»¹⁹⁷.

IV. Ὁ Κ. Οἰκονόμος εἰς πόλεις τῆς Εὐρώ- πης. Ἐπιστροφὴ του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Κ. Οἰκονόμος μετὰ τὴν Ρωσίαν, ὅπου, ὡς
ἔχει καταγραφῆ ἀνωτέρω, προσέφερε, πλὴν
τῶν ἄλλων, πλείστας ὑπηρεσίας πρὸς τοὺς χει-

195. Φ IV, 296/4-3-1830.

196. Ἰδ. Κ. Οἰκονόμου, Ἑκκλ. συγγρ., ἐνθ. ἀνωτ.,
τ. Α', σ. 133-224. Πρβλ. Φ IV 263/22-11-1827.

197. Ἰδ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἱστο-
ρία..., ἐνθ' ἀνωτ., σ. 42.

μαζομένους ἐν Ἑλλάδι ὁμογενεῖς του, καὶ ἀφοῦ εἶχε τιμηθῆ ποικιλοτρόπως ἐκ μέρους τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Ρωσίας, εὐρισκόμενος πλέον εἰς πλήρη ὠριμότητα, ἀπεφάσισεν, διερχόμενος ἀπὸ πόλεις τῆς Εὐρώπης, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Ρωσίας, τὸν Αὐγουστον τοῦ 1832, «ἐγένετο ἀντικείμενον μεγάλων τιμῶν» ἔλαβε τὸ παράσημον τῆς Ἁγίας Ἄννης καὶ ἰσόβιον σύνταξιν 7.000 χαρτίνων ρουβλίων, ὡς καὶ ἀποζημίωσιν τῆς καείσης βιβλιοθήκης του¹⁹⁸.

Ἐπιθυμῶν λοιπὸν νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεργου τὰ πνευματικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ τοὺς ἐκπροσώπους αὐτῶν μετέβη εἰς Βερολῖνον¹⁹⁹, ὅπου ἔτυχε μεγάλων τιμῶν ἐκ μέρους τῶν ἐκπροσώπων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας Γουλιέλμος Γ' ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν τὸ παράσημον τοῦ Ἑρμῆ τοῦ Ἄετος. Διερχόμενος ἀκολούθως ἐκ Λειψίας καὶ Βιέννης, ὅπου ἔτυχεν ἄλλων τιμῶν, ἐφθάσεν εἰς τὴν Ρώμην. Ἐπισκεφθεὶς τὸ Βατικανόν, ἔτυχεν ἰδιαίτερας ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΣΤ'²⁰⁰ καὶ τῶν ἀνωτάτων τιτουλῶν τοῦ Βατικανοῦ καθὼς καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου²⁰¹.

Πάντα ταῦτα ὁμως δὲν ἐπηρέασαν τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Διδασκάλου τοῦ Γένους εἰς σημεῖον, ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ παραμείνῃ μονίμως εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὅπως ἐγκατέλειπεν τὴν Ρωσίαν, ὅπου ἐτύγχανε ζωῆς πλήρους δόξης καὶ ὕλικῆς εὐμαρείας, οὕτω ἐγκατέλειπε καὶ τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἔτυχεν τοιού-

των τιμῶν, προκειμένου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ἐγκατασταθῆ μονίμως εἰς αὐτὴν, μὲ κύριον σκοπὸν νὰ ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀληθοῦς δημοκρατίας. Ἐπίστευε πάντοτε, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην, περισσότερο παρὰ ποτέ, ταύτην τὴν ἐποχὴν τὴν ἀρωγὴν ἱκανῶν τέκνων τῆς, πρὸς καλυτέραν ἀξιοποίησιν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἀπέκτησεν διὰ τοῦ μεγάλου τῆς Ἀγῶνος, καθότι «τὸ φυλάξαι τὰγαθὰ χαλεπώτερον τοῦ κτήσασθαι εἶναι»²⁰².

Ὡς ἔλεγε διὰ τοὺς Ζωσιμάδας²⁰³, «ἤθελεν ἰδεῖν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν τὴν ἑλληνικὴν, τὰς νήσους, τοὺς κόλπους, τὰ ὄρη, τὰς κοιλάδας, τὰς πεδιάδας, ὅπου μένουσι διηνεκῶς ἐντετυπωμένα καὶ τῆς θείας δυνάμεως τὰ θαυμάσια καὶ αἰ ἀριστεία τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγωνισθέντων υἱῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἦθελεν ἰδεῖν τοὺς εὐκλειεστάτους ἀριστεὰς τῶν πεζομάχων καὶ ναυμάχων ἀγωνιστῶν καὶ στρατῶν ἑλληνικόν, στήθη τῆς βασιλευούσης πατρίδος κατὰ τῶν πολεμίων ἀρραγέστερα τειχῶν. (Συνεχίζεται)

202. Δημοσθένους, Α' Ὀλυθ. § 23.

203. Ἰδ. Κ. Οἰκονόμου, Ἐκθεαὶ τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν μνημόσυνον τῶν ἀειμνήτων Ζωσιμαδῶν σὺν ἡ καὶ ὁ Ἐπιφάνιος Λόγος, ὁ παρὰ τοῦ..., Ἀθήνησιν ΑΩΜΒ' (1842), σ. 51-52. Τὸ αὐτὸ ἐκφράζεται καὶ εἰς τὴν παράγραφον λδ' τοῦ Προτρεπτικοῦ τοῦ Λόγου, σ. 306, ὅπου καταγράφονται τὰ ἑξῆς: «ὦ φίλτατοι Ἑλληνας! σπλάχνα μου, χαρὰ μου, στέφανε τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνθρωπότητος! πόση θέλει εἶσθαι ἡ δόξα σας, νὰ ὀνομασθῆτε Ἐλευθερωταὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλλάδος! Πόση θέλει εἶσθαι ἡ χαρὰ σας, ὅταν θέλητε βλέπει συχνὰ τοὺς γέροντας, τὰς παρθένας, τὰ ἄκακα παιδιά, τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ἐξορίστους καὶ φυγάδας καὶ μετανάστας, νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄλλοι μετ' ἄλλους ἀπὸ τῆς ξενιτείας, καὶ πατοῦντες τὸ πρῶτον βῆμα τῶν ἐπὶ τῆς Πατρίδος, νὰ προσπίπτωσιν εἰς τὸ ἔδαφος, προσκυνοῦντες τὸν Θεὸν τῆς ἐλευθερίας» νὰ καταφιλάσῃ τὴν γῆν τῶν γενεθλίων αὐτῶν» νὰ τρέχωσι ἀγεληδὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς τῆς εὐσεβείας ναοὺς» νὰ ἐκχέωσι τὰ γλυκερὰ τῆς κατανύξεως δάκρυα εἰς τὰ ἑρείπια τῶν ἱερῶν θυσιαστηρίων» νὰ ἐναγκαλιζῶνται τοὺς ζῶντας αὐτῶν συγγενεῖς καὶ τῶν πατέρων τοὺς τάφους, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἦσαν τοσοῦτους χρόνους ἀπεμεμακρυσμένοι» νὰ προσαγορευοῦσι, μετὰ πόνου καὶ γλυκυθυμίας τὰ χαμαὶ κείμενα λείψανα καὶ τοὺς ἐπιπέποντας ἐρήμους σκοπέλους τῶν πατριῶν αὐτῶν ἐστιῶν» νὰ χαιρετῶσι τὰς πεδιάδας, τὰ ὄρη, τὸν οὐρανόν, τὸν γλυκὺν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος» νὰ προσαλάωσι καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἄνθη τῆς» καὶ πλέκοντες στεφάνους ἐξ αὐτῶν νὰ σᾶς στεφανώσωσι, καὶ νὰ περιπλέκωνται περὶ τοὺς τραγῆλους σας τρυφερώτατα, σταλάζοντες δάκρυα χαρᾶς, καὶ εὐλογοῦντες τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς Πατρίδος; Ἄ! τότε ἂς ἐκλείψῃ πᾶσα εὐτυχία τοῦ κόσμου ἔμπροσ ἐῖς τὴν ἰδικήν σας εὐδαιμονίαν! Τότε φιλήθητε τὴν Πατρίδα! Κάλλιστε τότε, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁ ξενιτευμένος γνήσιος Ἕλλην καὶ μακρόθεν συνομιλῶν ἐξοδεῖ πρῶτος καὶ ἰαρώς τὰς σκυθρωπὰς ὥρας τῆς τεταλαιπωρημένης αὐτοῦ ζωῆς! Τότε, ὦ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος ἀεῖζωε χώρα! Ἄς ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ μου μετὰ ψυχῶν τῶν δικαίων υἱῶν σου, καὶ τὸ σπέρμα τῶν ἀπογόνων μου ἂς γένῃ, ὡς τὸ σπέρμα αὐτῶν!»

198. Δ. Σ. Μπαλάνου, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, περ. «Ἐκκλησία», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 491.

199. Διερχόμενος ἀπὸ τὴν Γερμανίαν «οἱ πατρίοιοι τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιστήμης Herman, Boeckh, Krueger, Thiersch καὶ ὁ διάσημος θεολόγος Neander ὑποδέχονται τὸν Ἕλληνα κληρικὸν ἐνθουσιωδῶς... ἡ δὲ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου ἐκλέγει αὐτὸν ἀντεπιστέλλον μέλος...» ἰδ. Ε. Π. Φωτιάδου, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, περ. «Ἐνορία», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 71. Ὁ δὲ Τισχεδὸρφος (Tischendorf) ἔγραφε: «Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι πληρέστατα ἐγνωσμένον ἐν Γερμανίᾳ διότι ὄχι μόνον εἶναι ἀχώριστον ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐνεργάφη καὶ ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστήμης, διὰ συγγραμμάτων μεγάλης φιλολογικῆς βαρῦτητος». «Αἰῶν» 1516/22-4-1857.

200. Περὶ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΣΤ' ἰδ. Ε. Γ. Παντελάκη, Γρηγόριος ΙΣΤ', πάπας Ρώμης (1831-1846), ΜΕΕ, τ. Η', σ. 728. Βασ. Μουσιτάκη, Γρηγόριος ΙΣΤ', ΘΗΕ, τ. 4, σ. 825.

201. Πρβλ. Δ. Σ. Μπαλάνου, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, περ. «Ἐκκλησία», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 491.

ΤΟ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΠΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

(Κάϊρο, 27-29 Δεκεμβρίου 1993)

I. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Έδώ και αρκετά χρόνια πραγματοποιείται σχεδόν κάθε καλοκαίρι συνέδριο πατρολογικού περιεχομένου σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας. Τα συνέδρια αυτά φιλοξενοούνται συνήθως σε εκκλησιαστικά ιδρύματα και τελούν υπό την οργανωτική και επιστημονική επίβλεψη του καθηγητή της Πατρολογίας στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας κ. Στυλ. Παπαδοπούλου. Σε αυτά συμμετέχουν θεολόγοι και μάλιστα μεταπτυχιακοί στην πατρολογία, Έλληνες και ξέ-

Του κ. Β. ΜΑΣΤΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

νοι. Ίκανος αριθμός ξένων θεολόγων ανήκει στην αδελφή εκκλησία των Κοπτών της Αίγυπτου. Έτσι ο Πατριάρχης των Κοπτών Shenouda ο III ζήτησε από τον καθηγητή Στυλ. Παπαδόπουλο να οργανώσει ανάλογο Συνέδριο πατρολογικό στην Αίγυπτο. Στη διοργάνωση αυτή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο ο νέος διδάκτορας της Θεολογικής Σχολής κ. Ίωσηφ Φαλτάς.

Θεολόγοι πανεπιστημιακοί και μη, από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, ειδικοί και ειδικευόμενοι στην πατρολογία, βρεθήκαμε στην Αίγυπτο από 27 μέχρι και 29 Δεκεμβρίου 1993 με σκοπό μαζί με τους συναδέλφους των Θεολογικών Σχολών του Κάϊρου και της Αλεξάνδρειας, να μελετήσουμε το βίο και να αντλήσουμε από τη διδασκαλία του κοινού μας Πατέρα και δασκάλου, του Μεγάλου Αθανασίου, Πατριάρχη της Αλεξανδρείας. Έκατο περίπου συνέδριοι, σε μία ατμόσφαιρα αδελφοσύνης και αλληλοκατανόησης, συναντηθήκαμε στο οργανωμένο Συνεδριακό κέντρο Anba Bishoy στην ξηρημο της Νιτρίας (Wadi-el-Natroum). Στην τριήμερη διάρκεια του συνεδρίου γνωρίσαμε τη γενναία φιλοξενία και αισθανθήκαμε την αγάπη όλων των υπευθύνων, ιδιαίτερα όμως μας συγκίνησε η χριστιανοπρεπής απλότητα και η άνοιχτη καρδιά του Πατριάρχη των Κοπτών Πάπα Shenouda του III, με πρωτοβουλία του οποίου έγινε δυνατή η πραγματοποίηση αυτού του συνεδρίου.

II. ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

Τους συνέδρους προσφώνησε ο Μακαριώτατος Πατριάρχης των Κοπτών Shenouda ο III, ο οποίος μετά την επίκληση του ονόματος του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος μεταξύ άλλων:

— αναφέρθηκε στο ιστορικό της μονής του Αγίου Bishoy και του Συνεδρίου και στους μεγάλους κόπτες πατέρες της ερήμου, Παχώμιο και Αντώνιο·

— εξέφρασε τη χαρά του που βρίσκεται ανάμεσα σε Έλληνες χριστιανούς αδελφούς και δικαιόλογησε αυτή τη συγκίνησή του υπενθυμίζοντας τα μεγαλεία της αρχαίας Ελλάδος, την επίδραση στους Κόπτες του ελληνικού πολιτισμού, από την εποχή άφιξης των ειδωλολατρών (Μ. Αλέξανδρος), αλλά και των Έλλήνων χριστιανών στους μεγάλους αλεξανδρινούς δασκάλους (Πάνταινος κ.λπ.)·

— υπενθύμισε τη μετάφραση της Π.Δ. στα Έλληνικά (Ο') στην Αλεξάνδρεια και με περισσή υπερηφάνεια αναφέρθηκε στην ύπαρξη ελληνικών γραμμάτων στο κοπτικό αλφάβητο, ενώ δεν παρέλειψε να αναφερθεί στη μελέτη των Έλλήνων πατέρων από τους Κόπτες, δείχνοντας ότι η επίδραση αυτή συνεχίζεται ακόμα και σήμερα σε πολλούς τομείς της εκκλησιαστικής ζωής των κοπτών, όπως π.χ. στην κοπτική λατρεία (Τρισάγιος ύμνος στα Έλληνικά κ.λπ.)·

— κατέληξε, εκφράζοντας την πεποίθησή του ότι όλα αυτά, γλώσσα - ιστορία, μας τοποθετούν τον έναν πλησίον του άλλου. Πλησίον επίσης τον έναν στον άλλο μας τοποθετούν και η θεολογία - δόγμα, περισσότερο μάλιστα απ' ό,τι συμβαίνει με όλες τις λοιπές εκκλησίες. Υπάρχει όμως, παραδέχτηκε, ένα πρόβλημα. Μία γλωσσολογική διαφορά στη χριστολογική ορολογία. Αλλά ο διάλογος που έχει αρχίσει μεταξύ των δύο εκκλησιών έχει προχωρήσει και δείχνει ότι ο χωρισμός μεταξύ των δύο εκκλησιών είναι κάτι που μπορεί να επανορθωθεί. Είμαστε κλάδοι «της αυτής άμπέλου» και η ένότητα αυτή πρέπει να δειχθεί. «Είς Κύριος, μία πίστις, έν βάπτισμα». Ένότητα στην πίστη, όχι στην διοίκηση. Μία συνοδική απόφαση που θα επικυρώσει τις αποφάσεις των θεολόγων του διαλόγου θα μας ενώσει πάλι στο σώμα του Χριστού, τόνισε.

Στην προσφώνηση του Μακαριώτατου απάντησε ο καθηγητής κ. Στυλ. Παπαδόπουλος ο οποίος:

— εξέφρασε τη συγκίνησή των Έλλήνων θεολόγων που βρίσκονται ανάμεσα σε κόπτες αδελφούς, οι οποίοι έχουν να επιδείξουν πολλές χριστιανικές αρετές. Πίστη, αρετή, απλότητα, μοναχισμός, Άγιοι και μάρτυρες στόλισαν και στολίζουν και σήμερα τη μαρτυρική εκκλησία των Κοπτών. Η βίωση όμως των αρετών, αλλά και η έμβάθυνση στα δόγματα της κοι-

Άριστερά: Ο Μακ. Πατριάρχης τών Κοπτών Shenouda ο ΙΙΙ, ο επίσκοπος Bishop, Μητρ. Damiete καί οί καθ. Στυλ. Παπαδόπουλος καί Χρ. Κρικώνης. Δεξιά: Αναμνηστική φωτογραφία τών Συνεδρών (29.12.1993).

νης μας παραδόσεως στο χώρο της εκκλησίας και τών αγίων διακόπηκε κάποια στιγμή, τόνισε·

— αναφέρθηκε στην καινούργια εποχή, ή οποία άρχισε με την αποστολή κοπτών σπουδαστών στις θεολογικές σχολές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, οί οποίοι μετέφεραν τό ήθος και την αυθεντία της κοπτικής εκκλησίας στην Ελλάδα·

— παρουσίασε τά μέλη του συνεδρίου και εξέφρασε τις εύχαριστίες του για τη φιλοξενία·

— πρόσφερε έκ μέρους της Εκκλησίας της Ελλάδος και ιδιαίτερα του Αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ και του Γεν. Διευθυντού της Απ. Διακονίας, την έκδοση τών Έλλήνων Πατέρων (72 τόμους), όπως επίσης και μία σειρά (20 τόμους) από την επιστημονική έπετηρίδα της Θεολογικής Σχολής της Αθήνας.

Ο Μακαριώτατος πατριάρχης Shenouda ο ΙΙΙ εύχαρίστησε τόν κ. Στυλ. Παπαδόπουλο και θυμήθηκε με λύπη τά φοιτητικά του χρόνια, στα όποια αν και έλαβε έπιστολή να σπουδάσει στην Ελλάδα δέν τό έκανε, γιατί προτίμησε τό μοναστήρι του. Με χαρά όμως θυμάται τις επισκέψεις του στη χώρα μας. Εύχαρίστησε, τέλος, για τό ενδιαφέρον τών θεολογικών σχολών πρós τους κόπτες φοιτητές και ύποσχέθηκε ότι θα συνεχισθεί ή αποστολή κοπτών φοιτητών στην Ελλάδα και ιδιαίτερα τών ειδικευόμενων στην Πατρολογία.

ΙΙΙ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Στις τρεις ήμέρες του συνεδρίου άκούστηκαν και διατυπώθηκαν απόψεις ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος για τό βίο και τη θεολογία του Μ. Αθανασίου. Οί εισηγήσεις, έλλήνων και κοπτών, κάλυψαν πολλούς τομείς πολυσχιδούς προσφοράς του πατριάρχη της Αλεξάνδρειας στην εκκλησία αλλά και στη θεολογία του Δ' αιώνα. Έλπίζω να δοθεί κάποτε ή δυνατότητα να παρουσιαστούν στο ελληνικό κοινό τά πρακτικά του Πατρολογικού Συνεδρίου όρθοδόξων

και κοπτών, μετά την όδυνηρή έμπειρία του παρελθόντος.

Παρατίθεται εδώ ή εισήγηση του Πατριάρχη Shenouda εξαιτίας της ιδιαίτερης σημασίας που έχει για μάς τους όρθόδοξους στην προσπάθεια κατανόησης που γίνεται τά τελευταία χρόνια μεταξύ τών εκκλησιών μας. Τη μεταφέρουμε με κάθε επιφύλαξη επειδή δέ δόθηκε γραπτό κείμενο.

«Έν έσμεν έν τη θεολογία του Μ. Αθανασίου» όσον άφορά στην πίστη μας για την θεότητα του Κ.Η.Ι.Χ. Ο Μ. Αθανάσιος ήδη στην ώριμη νεότητά του (Κατά ειδώλων - Περί ενανθρωπήσεως), κάνει λόγο για τις δύο φύσεις του Χριστού. Την ανθρώπινη και τη θεία. Στα έργα του Κατά Αρειανών έξηγγεί περισσότερο τη θείκη φύση του Χριστού, εξαιτίας του σχήματος Λύτρωση - Έξιλασμός. Η άμαρτία του ανθρώπου ήταν «ένώπιον του Θεού» (Ψαλ. 50, 6). Έπειδή ο Θεός είναι άπεριόριστος γι αυτό και ή άμαρτία του ήταν άπεριόριστη (Σημ. Αντ. ίσως άπεριγραφος). Ούτε άνθρωπος ούτε άγγελος μπορούσε να προσφέρει τη Λύτρωση. Γι αυτό ενανθρώπησε ο Θεός. Άνθρωπος και Θεός μαζί. «Θεός έν σαρκί γεγονός» για να προσφέρει σε μάς τόν έξιλασμό και τη Λύτρωση. Ο Ψαλμ. 50, 6 σε συνδυασμό με τό Γεν. Β', 17 «ή δ' αν ήμέρα φάγητε άπ' αυτού θανάτω άποθανείσθε» και τό Γεν. Γ' κεφ. δείχνουν ότι ο άνθρωπος ή έπρεπε να πεθάνει ή καλύτερα να μην είχε πλασθεί. Ο θάνατος του ανθρώπου προκάλεσε την ενανθρώπιση με σκοπό να χορηγήσει τη Λύτρωση ο Χριστός σ' αυτόν. Ποιός πεθαίνει; Ο Θεός είναι άδύνατο να πεθάνει γι αυτό πεθαίνει ο άνθρωπος. Η Λύτρωση που προέρχεται άπ' αυτό τό θάνατο είναι άπεριόριστη ύποστηρίζει ο Αθανάσιος. Έδώ φαίνεται και ή ένότητα τών δύο φύσεων. Η θείκη φύση δέν μπορεί να ύποστεί όδύνη ή θάνατο. Μόνο ή ανθρώπινη φύση μπορεί. Μπορεί όμως ή ανθρώπινη φύση μόνη της να δώσει την άπεριόριστη Λύτρωση;

Οί πατέρες χρησιμοποιούν τὸ παράδειγμα τοῦ πυρακτωμένου σιδήρου. Λυγίζει τὸ σίδηρο, δὲν ὀδονάται ὁμως ἢ φωτιά. Οἱ δύο φύσεις δὲν χωρίζονται· εἶναι μυστηριωδῶς ἐνωμένες. Γι' αὐτὸ θὰ μπορούσαμε νὰ μιλήσουμε γιὰ «ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΦΥΣΗ» καὶ ὄχι γιὰ «ΜΙΑ ΦΥΣΗ». Ἡ μία φύση ἀπὸ μόνη τῆς δὲν εἶναι ἐνότητα τῶν δύο φύσεων. Ἡ ἐνότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς σάρκας ἀποτελοῦν τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἓνα δὲν εἶναι ἐνότητα τῶν δύο. Δὲν εἶναι τὸ ἓνα ἀλλὰ ἡ ἐνότητα τῶν δύο «ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΦΥΣΗ» τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου. Δὲν εἶναι μόνο ὁ Θεὸς ἢ μόνο ὁ ἄνθρωπος. Ἔτσι κατανοοῦμε τὴ φράση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Ὅχι μόνο Θεὸς ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος. Αὐτὸ ἀποτελεῖ βάση στὸ θεολογικὸ μας διάλογο ἀπὸ τὸ 1971.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος διακρίνει ἀλλὰ δὲν διαχωρίζει τὶς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ π.χ. Ἰωάν. 14, 28 «ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἔστι». Βεβαίως ἡ θεότητα δὲν εἶναι «μείζων» τῆς θεότητας (Πατέρας - Υἱός). Ὡς πρὸς τὴν ἀνθρώπινη φύση λέγει τὸ «μείζων». Διακρομένη ἀλλ' ὄχι κεχωρισμένη. Ὁ ἄνθρωπος π.χ. ἀποθνήσκει. Τὸ πνεῦμα δὲν ἀποθνήσκει. Παρὰ ταῦτα λέμε πέθανε. Πέθανε ὁ Χριστὸς. Πέθανε ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ. Δὲν κάνουμε διάκριση. Χωρίστηκε στὸ Χριστὸ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴ σάρκα ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπὸ τὴ θεότητα. Ἄνοιξε τὶς πύλες τοῦ Ἄδη, τοῦ Παραδείσου μὲ πρῶτο τὸ ληστή. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν Ἀνάσταση. Πνεῦμα καὶ σάρκα καὶ θεότητα ἀνέστη. Ἡ θεότητα δὲν χωρίστηκε ἀπὸ τὸ πνεῦμα οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή «ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ». Ἐγκατέλειψε τὸ μῆμα.

Ἡ Παναγία πῶς ὀνομάζεται Μητέρα τοῦ Θεοῦ, Θεοτόκος; Πῶς; Ὅχι βέβαια ὡς μητέρα τῆς θεότητας. Ἡ θεία φύση εἶναι αἰώνια, ὑπάρχει πρὸ τῆς δημιουργίας ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς γεννήσεως. Ἡ Μαρία ὀνομάζεται Θεοτόκος ὡς μητέρα τῆς θεότητας ποὺ ἐνώθη μετὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση στὴ μήτρα τῆς Παρθένου. Ἔτσι «τέτοκε» Θεὸν καὶ ὀνομάζεται Θεοτόκος. Δὲν «τέτοκε» μόνο τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ ἐμεῖς ἐννοοῦμε μετὰ τὴ φράση «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Ἔσεῖς αὐτὸ τὸ ὀνομάζεται «Ἐπόσταση». Ἐπομένως εἶναι θέμα ὀρολογίας καὶ ὄχι θεολογίας.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος διακρίνει ἀλλὰ δὲ διαχωρίζει τὶς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν π.χ. ἐξετάζει τὸ Ἰωαν. 20, 17 «Μὴ μου ἄπτου, οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου... ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν», ἡ ἀνθρώπινη φύση λέγει «Θεὸν μου καὶ Πατέρα ὑμῶν» καὶ ἡ θεϊκὴ «Πατέρα μου καὶ Θεὸν μου». Ἰωάν. 17, 3 «αὕτη δὲ ἔστιν ἡ αἰώνια ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν». Μόνος Θεὸς ἀληθινὸς - Μία

θεότητα, ὁ ἀπεσταλμένος καὶ σαρκωθείς Ἰησοῦς Χριστός. Οἱ δύο φύσεις δὲν διαχωρίζονται, ἀπλῶς διακρίνονται. Στὸ εὐαγγέλιο λέγεται ὅτι ὁ Χριστὸς ἔφαγε, ἀναπαύθη κ.λπ. Αὐτὰ τὰ ἀναφέρουμε στὴν ἀνθρώπινη φύση χωρὶς νὰ τὰ ξεχωρίζουμε.

Ἡ ὀρολογία ἐπίσης Υἱὸς ἀνθρώπου δείχνει τὸ ἴδιο Ἰωάν. 3, 13 «οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Κατέβηκε ἐξ οὐρανοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ θεότητα κατέβηκε ἐξ οὐρανοῦ, ἡ φύσις κατέβηκε, δὲν τὴν ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη, γι' αὐτὸ καὶ τὴν ὀνομάζει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Μετὰ τὸν ὄρο Μία φύσις, ἐννοεῖ τὴν ἐνότητα τῶν δύο φύσεων, ὅπως ἀκριβῶς ἐκφράζεται καὶ μετὰ τοὺς ὄρους «σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα». Α' Τιμ. 3, 16 «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί» τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Ματθ. 25, 31 «ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ». Λουκ. 9, 26 «ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρός». Γιατί μιλά; Ποιὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἔλθῃ «ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρός αὐτοῦ;» Εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἢ θεϊκὴ φύση; Ποιὸς θὰ κρίνει τὸν κόσμον, ἡ ἀνθρώπινη ἢ ἡ θεϊκὴ φύση; Ἡ ἐκφραση Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δηλώνει τὴν θεότητα.

Ἐνα σαρκωθέντα Λόγο φανερώνουν καὶ οἱ ἐκφράσεις ποὺ συνδέονται μετὰ τὶς ἐννοίες Λύτρωση - Ἰλασμός Ἰωάν. 3, 16) «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον» (Πραξ. 20, 28). «Τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου» (Ἐβρ. 9, 12). Τὸ «ἴδιον αἷμα» εἶναι τῆς ἀνθρώπινης ἢ τῆς θείας φύσεως; Εἷς ἔστι ὁ σαρκωθείς Λόγος.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Εἶναι ὁ σαρκωθείς, ὁ σταυρωθείς, ὁ ταφείς καὶ ὁ ἀναστὰς Λόγος.

Ποιὸς θὰ κρίνει τὸν κόσμον στὴ δεύτερη παρουσία; Ὁ Θεὸς ἢ ὁ ἄνθρωπος; Στὴ βάπτισις ὁ Θεὸς Πατέρας τὸν ὀνομάζει «Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός». Ἀναφέρεται μόνο στὴ θεϊκὴ φύση ἢ καὶ στὸ θεανθρώπινο Λόγο; Ὁ Πρόδρομος, Ἰωάν. 1, 27 λέγει «ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν». Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς πρὶν καὶ μετὰ. Μείζων στὴ θεία φύση «ὁ ἰσχυρότερός μου» τοῦ Προδρόμου. Ἀλλὰ καὶ τὸ βάπτισμα ὡς ἄνθρωπος δέχθηκε. Πῶς νὰ τὰ ξεχωρίσουμε; Ποιὸς περιπατοῦσε ἐπὶ τῶν ὑδάτων; Ὁ Θεὸς ἢ ὁ ἄνθρωπος; Ὁ Πέτρος βούλιαξε.

Ὁ Μ. Ἀθανάσιος ἐξέλαβε τὸ Παρ. 8, 22 καὶ τὸ ἐρμήνευσε στὸ Β' Κατὰ Ἀρειανῶν 22-23 «Κύριος ἔκτισέ με» ὡς ἀναφερόμενο στὴν ἀνθρώπινη φύση.

Μυστηριωδῶς στὸ Χριστὸ ἔχουμε ἔνωση δύο φύσεων χωρὶς φυρμὸ ἢ ἀλλοίωση ἢ διαίρεση. Πρόκειται γιὰ «ΜΟΝΑΔΙΚΗ» μυστηριακὴ ἔνωση τῶν δύο φύ-

σεων. Έτσι εμείς έννοούμε την έκφραση ΜΙΑ ΦΥΣΗ ΕΚ ΔΥΟ ΦΥΣΕΩΝ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΗ. Έτσι έξηγουύμε τὸ Α' Κορ. 1, 10. Ὁ Χριστὸς παρουσιάστηκε στὸ Μωϋσῆ ὡς πνευματικὸ ποτὸ, βρώμα, πέτρα, νεφέλη καὶ στὴν Κ.Δ. ὡς ένσαρκος Χριστὸς».

Ὁ καθηγ. Παπαδόπουλος, μὲ ξεχωριστὴ χαρὰ, παρατήρησε τὴν ικανότητα τοῦ Μακαριωτάτου νὰ θεολογεῖ καὶ σημειώσε. «Ἡ Χριστολογία πὸν παρουσίασε ὁ Μακαριωτάτος ἔχει δύο πλευρές. Ἡ έκφραση ὁ Χριστὸς ἔχει δύο φύσεις διακεκομμένες, ἀλλ' ὄχι κεχωρισμένες, δὲν προβληματίζει. Ὁ ὄρος ὄμως «ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΦΥΣΗ» εἶναι προβληματικὸς ἀπὸ τὴν δικὴ μας πλευρὰ. Εἶναι, βέβαια, θετικὸ ὅτι τὸν ἔξηγεῖ περιλαμβάνοντας τὴν έννοια «ΕΚ ΔΥΟ ΦΥΣΕΩΝ». Στὴ συνέχεια παρουσίασε τὴν ἱστορία τῶν ὄρων ΦΥΣΙΣ, ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ, ΠΡΟΣΩΠΟΝ καὶ ἔδειξε τὴ διάκριση πὸν ἐπιτεύχθηκε μεταξὺ ΦΥΣΕΩΣ καὶ ΥΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ἀπὸ τοὺς Καππαδόκες. Έτσι γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα ἔχουμε ΜΙΑ ΦΥΣΙΣ, ΤΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΑΣΕΙΣ - ΤΡΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ. Γιὰ τὸ Χριστὸ: ΔΥΟ ΦΥΣΕΙΣ - ΜΙΑ ΥΠΟΣΤΑΣΗ - ΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΟ. Ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΦΥΣΗ - ΔΥΟ ΦΥΣΕΙΣ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ, ΟΧΙ ΚΕΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΜΙΑ ΥΠΟΣΤΑΣΗ θὰ μᾶς ὀδηγήσει στὴν κοινὴ μας Χριστολογία» κατέληξε.

Ὁ Μακαριωτάτος πατριάρχης εὐχαρίστησε τὸν κ. Στ. Παπαδόπουλο καὶ σημειώσε ὅτι τὸν ένδιαφέρει ἡ θεολογία καὶ ὄχι ἡ γλωσσολογία. Διερωτήθηκε ἂν μπορούμε νὰ καθυστεροῦμε τὴν ένωσή μας γιὰ γλωσσολογικοὺς λόγους, ὅταν εἶναι ἴδια ἡ θεολογία μας. Δὲν πιστεύουμε τόνισε στὴ ΜΙΑ ΦΥΣΗ. Ὁ ὄρος Μονοφυσίτης ἔχει παραξηγηθεῖ. Έμεις γιὰ τὸ Χριστὸ πιστεύουμε ΜΙΑ ΦΥΣΙΣ ΕΚ ΔΥΟ ΦΥΣΕΩΝ. Ρίξα τοῦ Νεστοριανισμοῦ εἶναι ὁ ἄρειανισμός. Οἱ νεστοριανοὶ δὲν πιστεύουν στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Έφεσος διακήρυξε: Ἡ Παναγία εἶναι Θεοτόκος. Ἡ Παναγία ἔτεκε ἄνθρωπο πὸν ένώθηκε μὲ τὸ Θεό.

— Ὁ καθηγ. Χρ. Κρικωῆνης εὐχαρίστησε γιὰ τὸ ἐπίπεδο τῆς συζήτησης καὶ ὑπενθύμισε ὅτι στὴ θεολογία ὑπάρχει ἄνάγκη καὶ κοινῆς θεολογίας ἀλλὰ καὶ ὄρων - λέξεων ἀκριβῶν πρὸς ἀποφυγὴ παρεξηγήσεων.

— Ὁ Μακ. Πατριάρχης ἀνταπάντησε ὅτι εἶναι ἄδύνατο νὰ χωρέσει ὁ ἀπεριοριστὸς Θεὸς στὴν ἄνθρωπινη γλώσσα πὸν εἶναι περιορισμένη. Ὅσα γνωρίζουμε γι' Αὐτὸν εἶναι λιγότερα ἀπὸ αὐτὰ πὸν ἄγνοοῦμε. Τὸ ἅγιο Πνεῦμα ὀδηγεῖ τὴν ἐκκλησία καὶ ὄχι τὰ λέξικά. Στὴ συνέχεια διερωτήθηκε: Τί θὰ πούμε στοὺς ἄνθρώπους; Συμφωνοῦμε στὴ θεολογία καὶ διαφωνοῦμε στὶς λέξεις; Ὅταν ἀρχίσαμε νὰ μιλάμε γιὰ φύση - οὐσία - ὑπόσταση - πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, πολλοὶ ἔχασαν τὴν ἀγάπη καὶ ἀρχισαν τὰ ἀναθέματα. Ὅπως εἶπα καὶ στοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς: «Ἄς ἀφήσουμε τὴ δύσκολη ὀρολογία καὶ ἄς χρησιμοποιή-

σουμε γλώσσα ἀπλή ἡ ὀποία νὰ εἶναι κατανοητὴ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο». Σᾶς ἀφήνω νὰ μελετήσουμε αὐτὴ τὴ διατύπωση!

IV. ΕΞΩΣΥΝΕΔΡΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξουν ἀρκετὲς ἐξωσυνεδριακὲς δραστηριότητες.

Τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς παραμονῆς τοὺς στὸ Κάιρο 27.12.1993 ἐπισκέφθηκαν τὸ ἑλληνορθόδοξο πατριαρχεῖο τοῦ Καίρου καὶ ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Μακαριωτάτο Πατριάρχη Ἁλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιο. Προσηγῆς, ρεαλιστῆς καὶ ὀμιλητικὸς ἐξέφρασε τὴ χαρὰ του πὸν βρισκόταν ἀνάμεσα σὲ ἑλληνες θεολόγους καὶ πρόβλεψε ὅτι ὁ διάλογος μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Κόπτες θὰ ἀποδώσει καρπούς.

Τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς οἱ σύνεδροι συναντήθηκαν καὶ πάλι μὲ τὸν κ. Παρθένιο στὴν Ἁλεξάνδρεια καὶ παρέστησαν στὴν κοπὴ τῆς πίττας. Τὴ μέρα τῆς Πρωτοχρονιάς εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκκλησιασθοῦν στὸν πατριαρχικὸ ναὸ τῆς Ἁλεξανδρείας.

Στὸ Κέντρο Πατερικῶν Σπουδῶν στὸ Κάιρο (30/12) ὁ καθηγ. κ. Στυλ. Παπαδόπουλος μίλησε μὲ θέμα: Μ. Ἀθανάσιος. Τὴ μετάφραση στὰ ἀραβικὰ ἔκανε ὁ νέος διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Κόπτης θεολόγος κ. Ἰωσήφ Φαλτᾶς στὸν ὀποῖο πολλὰ ὀφείλει ἡ διεξαγωγή αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου.

Ξεναγήθηκαν στοὺς πλούσιους ἀρχαιολογικοὺς χώρους τῆς Αἰγύπτου (Ἄνω καὶ Κάτω Αἰγύπτος).

Ἐπισκέφθηκαν πλῆθος κοπτικῶν μοναστηρίων, στὰ ὀποῖα διαπίστωσαν καὶ τὴν ἱστορικὴ τους προσφορὰ ἀλλὰ καὶ τὴ συμβολὴ τους στὴ σύγχρονη πραγματικότητα.

Παρακολούθησαν στὸν πατριαρχικὸ ναὸ τῶν Κοπτῶν, στὸ Κάιρο (30/12), μεγάλη θρησκευτικὴ ἐκδήλωση. Ἐνώπιον χιλιάδων πιστῶν (περ. 6.500) ὁ Μακ. Πατριάρχης Shenouda καὶ ὁ καθ. Στ. Παπαδόπουλος ἀντάλλαξαν φιλόφρονες λόγους καὶ ὁ δεύτερος προσκλήθηκε ἀπὸ τὸν πρῶτο νὰ μιλήσει στὸ μέγα πλῆθος τῶν κοπτῶν χριστιανῶν. Στὸ παρακείμενο πατριαρχικὸ μέγαρο ὁ κ. Shenouda προσέφερε ἀναμνηστικὰ δῶρα στοὺς συνέδρους. Ὁ κ. Παπαδόπουλος τοῦ δῶρισε ἕκ μέρους τῶν συνέδρων μίαν χρυσοῦ πέννα, μὲ τὴν εὐχὴ νὰ τὴ χρησιμοποιήσει τὴν ἡμέρα πὸν ὁ Κύριος τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τῶν Κοπτῶν θὰ κρίνει κατὰλληλὴ νὰ πραγματώσει τὸ λόγο Του «ἵνα πάντες έν ὄσιν».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Μνήμη του ιεροῦ Φωτίου

Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου τοῦ Μεγάλου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὠργάνωσε ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθιερωμένον ἑορτασμόν, τοῦ ὁποῖου μετέχουν οἱ Καθηγηταὶ καὶ τὸ λοιπὸν Διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν δύο Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης. Μετὰ τὴν Συνοδικὴν Θείαν Λειτουργίαν, ἣτις ἐν τῷ Καθολικῷ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης ἐτελέσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμοθέου, οἱ μετέχοντες τοῦ ἑορτασμοῦ Σεβ. Συνοδικοὶ Μητροπολίται καὶ λοιποὶ Σεβ. καὶ Θεοφ. Ἀρχιερεῖς, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δύο Θεολογικῶν Σχολῶν, οἱ Φοιτηταὶ καὶ οἱ λοιποὶ κεκλημένοι, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννου, μετέσχον Συσκεψέως ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου.

Κατὰ τὴν Σύσκεψιν, μετὰ εἰσῆγησιν, γενομένην ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Βλ. Φειδᾶ, ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ ὀντολογικὴ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν ἱ. Φῶτιον», διεξήχθη ζωηρὰ συζήτησις. Τόσον διὰ τῆς εἰσηγήσεως, ὅσον καὶ διὰ τῆς συζητήσεως προεβλήθησαν τὰ καθοδηγητικὰ διὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν κύρια στοιχεῖα τῆς σχετικῆς διδασκαλίας καὶ δράσεως τοῦ ἱ. Φωτίου, ὅσας προέβαλε τὴν ἀνόθευτον καὶ ἀπαραχάρακτον «ἀποστολικὴν παράδοσιν»· ἐστιγματίσθη «τὴν σχισματικὴν σπηδεόνα»· κατεπολέμησε τὰς ἐπιβουλὰς τῶν αἰρετικῶν· προέβαλε τὴν ἐν Χριστῷ «ἀνακεφαλαίωσιν» τῶν οὐρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων· ἔδειξε τὴν ὁδὸν τῆς ὑγιούς ἀνθρωπιστικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως· συνεδύασε τὴν ἀκριβειαν μετὰ τῆς οἰκονομίας· ἐκήρυξε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐν τῇ ποικιλομορφίᾳ ἐνόητος· ἐξύμνησε τὸ ἀναγωγικὸν καὶ μυσταγωγικὸν πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν μετουσίωσιν αὐτῆς εἰς Ὁρθοπραξίαν καὶ ἐνεσάρκωσιν τοῦ γνήσιον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἰκουμενικὸν πνεῦμα.

Κατὰ τὸ παρατεθὲν ἐν συνεχείᾳ γεῦμα ἐν τῇ Τραπεζῇ τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης διεβίβασε τὰς εὐχὰς τοῦ κωλυομένου Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ, ἐνῶ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐν τῇ εὐχαριστηρίῳ προσφωνήσῃ αὐτοῦ ἐξήρθε τοὺς ἀκαταλύτους δεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας.

Ὁρθοδοξία καὶ Εὐρώπη

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ Τακτικὸν Μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἦτο εἰς ἐκ τῶν κυρίων ὁμιλητῶν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θιβῶν κ. Ἱερωνύμου διοργανωθὲν ἐν Λεβαδείᾳ Συνέδριον περὶ τῆς θέσεως καὶ τοῦ ρόλου τῶν Ὁρθοδόξων Γυ-

ναικῶν ἐν τῇ Ἠνωμένῃ Εὐρώπῃ. Ἡ ἐν τῷ Συνεδρίῳ ὁμιλία τοῦ Ἀγίου Περγάμου ὑπῆρξε βαρυσήμαντος. Δι' αὐτὸ εἶναι ἀξία ἐπαίνων ἢ δημοσιεύσασα αὐτὴν «Χριστιανικῇ».

Χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς ὁμιλίας ταύτης εἶναι τὰ ἐξῆς: «Ἱστορικὰ ἡ Εὐρώπη ὀφείλει στὴν Ὁρθοδοξίαν τὴν ἴδια τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐπιβίωσίν της. Ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο, τὸ διαχρονικὸ αὐτὸ Κέντρο καὶ ὁ ἐκφραστὴς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀγωνίστηκαν ἐπὶ αἰῶνες νὰ προστατεύσουν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν της στὴν Ἀνατολή, καὶ ὅταν στὸν ἀγῶνα τοὺς αὐτὸ ἠττήθησαν καὶ ἔπεσαν, πάλι φρόντισαν νὰ διοχετεύσουν στὴ Δύση τὰ πολιτισμικὰ ἀγαθὰ, πὺρ θὰ ἔδιδαν σ' αὐτὴν τὴν ἰδιαίτη ταυτότητά της. Ἄλλο θέμα εἶναι τὸ τί ἔγιναν τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ στὰ χεῖρα τῶν δυτικῶν Εὐρωπαίων. Ἡ ἀλήθεια παραμένει ὅτι, ὅπως τόνισε ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν ὁμιλία του πρὸς τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιον τὸν περασμένον Ἀπρίλιον, ἡ Εὐρώπη ἔχει δύο ἄξονες· τὴν Παλαιὰ καὶ Νέα Ρώμη, καὶ ὄχι μόνον τὴν Παλαιὰ. Ἱστορικὰ, χωρὶς Ρωμοσύνη ἢ Εὐρώπη εἶναι ἀδιανόητη».

Ἀναγκαῖα ἢ ὑπέρβασις τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ

Ἔτερον δείγμα τῆς σπουδαιότητος τῆς ἐν Λεβαδείᾳ ὁμιλίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννου εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς περικοπὴ, ἡ ὁποία στρέφεται ἐναντίον τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ: «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Εὐρώπην πρέπει νὰ ὑπερβῆ τὸν ἐθνοφυλετισμὸν, πὺρ τὴν μασιτίζει, ἂν θέλει νὰ δώσει μαρτυρία καὶ νὰ ἐπηρεάσει τὸ εὐρωπαϊκὸ γίγνεσθαι. Ὁ ἐθνοφυλετισμὸς, τὸν ὁποῖο κατεδίκασαν οἱ Ὁρθόδοξοι Πατριάρχες μετὰ τὸν πῦρ κατηγορηματικὸν τρόπον τὸν περασμένον αἰῶνα στὴν Κωνσταντινούπολιν, ἔχει ὀδηγήσει τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐπὶ ἐπονεϊδίῃ κατάστασιν τῆς παραβάσεως τῶν ἰδίων τῶν κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιολογίας της, μετὰ τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν ἐπισκόπων καὶ ἐπισκοπῶν στὴν ἴδια πόλιν μετὰ βᾶσιν τὴν ἐθνικὴν καταγωγὴν τῶν Ὁρθοδόξων. Πὺρ θὰ δώσει τὴν μαρτυρίαν της ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Εὐρώπην μετὰ μὴ τέτοια εἰκόνα; Ὅταν τὰ ἐθνικὰ ἢ ἄλλου εἶδους συμφέροντα τῶν μητέρων Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἐλέγχονται καὶ ἐξαρτῶνται οἱ ἐπισκοπικὲς αὐτῆς δικαιοδοσίαι, καθορίζουν τὴν ὅλην δραστηριότητα τῶν Ὁρθοδόξων, εἶναι προφανές ὅτι ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ διαβλητὴ καθίσταται καὶ δυσχεραίνεται μεγάλως. Τὸ ὅτι, παρὰ τίς ἔντονες προσπάθειαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δὲν σημειώνεται ἱκανοποιητικὴ πρόοδος στὸ θέμα αὐτὸ, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἴμαστε, δυστυχῶς, ἀκόμα ἔτοιμοι οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ διαδραματίσουμε τὸν ἱστορικὸν μας ρόλον στὴν ἐνωμένην Εὐρώπην. Διότι, ἂν στὸ πολιτικὸν ἐπίπεδον οἱ λαοί, πὺρ συναποτελοῦν τὴν Ἐνωμένην Εὐρώπην, ἔχουν κατορθώσει νὰ

υπερβούν σε μεγάλο βαθμό τις εθνικιστικές αντιπαράθεσεις του παρελθόντος, στο εκκλησιαστικό επίπεδο ή υπέρβαση αυτή είναι ακόμα πιο αναγκαία και επιβεβλημένη από την ίδια τη φύση της Όρθοδοξης Έκκλησίας. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ως υπερεθνικός θεσμός καλείται να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην υπέρβαση αυτή ενώνοντας την Όρθοδοξία με βάση τις αρχές της Όρθοδόξου εκκλησιολογίας, χωρίς ήγεμονικές διεκδικήσεις παπικού τύπου, αλλά και με πλήρη συνείδηση της ευθύνης του ως συντονιστού και έκφραστου της ενιαίας Όρθοδοξίας».

Αί θεολογικά κατευθύνσεις του Πανεπιστημιακού «Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας»

Ός είναι ήδη γνωστόν, το Ποιμαντικόν Τμήμα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών μετονομάσθη εις «Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας». Η όνομασία αυτή προσδιορίζει το νόημα και τον σκοπόν του Τμήματος τούτου. Ός έτόνισεν ο Πρόεδρος αυτού Καθηγητής κ. Παναγιώτης Μπούμης εν τῷ «Όδηγῷ Σπουδῶν τοῦ έτους 1994-1995» (σσ. 13-14), «πηγή της θεολογίας του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας είναι η Αγία Τριάς. Η κοινωνία των προσώπων της Αγ. Τριάδος. Αυτήν την κοινωνία των προσώπων της Αγ. Τριάδος έχει —πρέπει να έχει— ως πρότυπό του.

»Γιὰ να τὸ ἐπιτύχει αὐτό, κοινωνεῖ διὰ μέσου τῆς Έκκλησίας τῆς Ελλάδος πρὸς τὴν Μία, Αγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Έκκλησία, τῆς ὁποίας κεφαλὴ εἶναι ὁ Ἰ. Χριστός.

»Αὐτὸ περισσότερο συγκεκριμένως σημαίνει ὅτι κοινωνεῖ μετὰ τὴν Έκκλησία τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς ὁποίας ἀκολουθεῖ τὴν αὐθεντικὴ παράδοση, ἢ ὁποία διασφαλίζεται μετὰ τὴν ἀποστολικὴ διδασχὴ καὶ τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ.

»Έτσι ἐπιτυγχάνει κατὰ πρῶτον τὴν κοινωνία του μετὰ τὴν θριαμβεύουσα Έκκλησία, καὶ ἐπὶ πλέον προωθεῖ αὐτὴν τὴν «καθολικότητα κατὰ βάθος ἢ καθέτως» καὶ πρὸς τὸ μέλλον.

»Συγχρόνως δέ, με αὐτὸν τὸν τρόπο (ἐν κοινωνία πάντοτε μετὰ ὅλες τὶς ὀρθόδοξες εκκλησιαστικὲς καὶ θεολογικὲς δυνάμεις), σκοπεύει στὸ νὰ προωθεῖται καὶ νὰ ἐπιτυγχάνεται ἡ κοινωνία ὅλης τῆς στρατευόμενης Έκκλησίας, ἢ ἀλλιῶς ἡ «καθολικότης κατὰ πλάτος».

»Βεβαίως, δὲν λησμονεῖ, ὅτι αὐτὴ ἡ καθολικότης κατὰ πλάτος σκοπεύει στὴν «ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ» (Έφ. 4, 15), στὴν «ἐν ἀκριβείᾳ καὶ οἰκονομίᾳ», στὴν «ἐν δικαιοσύνῃ καὶ εὐποιᾷ», γνήσια κοινωνία ὅλων τῶν χριστιανῶν καὶ ὅλων τῶν λαῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀντιλαμβάνεται τὸ χρέος καὶ τὴν ἀποστολή της.

»Γνωρίζει δὲ ὅτι αὐτὴ ἡ κοινωνία τελειοῦται μετὰ τὰ Μυστήρια τῆς Έκκλησίας, καὶ πρὸ παντὸς τῆς θείας Εὐχαριστίας ἢ Κοινωνίας, τὰ ὁποία τελοῦνται ἀσφαλῶς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ κανονικὴ μορφή τοῦ συνοδικοῦ ἱεραρχικοῦ συστήματος, τῆς ἀποστολικῆς

διαδοχῆς καὶ τῆς ἱερωσύνης.

»Όλοκληρώνεται δὲ στὰ ἔσχατα, ὅταν ὑποταχθοῦν στὸν Θεὸ «πᾶσα ἀρχὴ καὶ πᾶσα ἐξουσία καὶ δύναμις» (Α΄ Κορ. 15, 24) καὶ ἀποκορυφῶνται στὴ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, στὸν οὐρανό, ὅπου πράγματι θὰ ὑπάρχει ἡ τέλεια καὶ αἰώνια κοινωνία».

Έκατονπεντηκονταετηρίς τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης (1844-1994).

Όφείλονται ἔπαινοι καὶ συγχαρητήρια εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Όμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης κ. Βασ. Ἀναγνωστοπούλου προεδρευομένην Ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐπραγματοποίησε τὴν ἔκδοσιν τοῦ Γ΄ τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἐστίας Θεολόγων Χάλκης, ὅστις, ὢν ἀφιερωμένος εἰς τὴν 150ετηρίδα τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, παρουσιάζει πλῆθος μελετῶν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς τέκνων αὐτῆς, ἀποφοίτων καὶ μὴ, ἐκ τῶν ὁποίων μελετῶν ἄλλαι ἐξετάζουν γενικώτερα θέματα Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ἕτεροι δὲ προβάλλουν τὰς ἐξ αὐτοψίας καὶ αὐτηκοίας ἀναμνήσεις περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ βίου τῆς Σχολῆς.

Έν τῷ Προλόγῳ τοῦ Τόμου ἀναφέρεται, ὅτι ἐκ τῶν 930 ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς 663 εἰσῆλθον εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἰ. κλήρου. Έξ αὐτῶν «δεκαεπτὰ διηκόνησαν τὴν Έκκλησίαν ἀπὸ τῆς περιωπῆς Πατριαρχικῶν καὶ Πρωθιεραρχικῶν Θρόνων». Έξ ἄλλου 343 ἀπόφοιτοι ἀνεδείχθησαν Ἱεράρχαι, ἐνῶ 318 «ἐχειροτονήθησαν καὶ ὑπρέτησαν τὴν Έκκλησίαν μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ ἐλάχιστοι τοῦ Διακόνου». Έκ τῶν μὴ εἰσελθόντων εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου ἀποφοίτων «πολλοὶ διέθεσαν καὶ ἄλλοι συνεχίζουν νὰ διαθέτουν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Έκκλησίας καὶ τοῦ Γένους καὶ σήμερον ἀκόμη... εἴτε ὡς κήρυκες τοῦ Θείου Λόγου, εἴτε ὡς Καθηγηταὶ εἰς θεολογικὰς καὶ ἄλλας ἡμετέρας καὶ ξένας Πανεπιστημιακὰς Σχολὰς καὶ εἰς τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν, εἴτε ὡς διαπρέποντες ἐπιστήμονες».

«Σέμνωμα τῆς Έκκλησίας»

Έκ τῶν παρατιθεμένων εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν στατιστικῶν στοιχείων γίνεται φανερόν, ὅτι —ὡς ἐπισημαίνει ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐν Γράμματι Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς «Ἐστίας Θεολόγων Χάλκης» κ. Βασ. Ἀναγνωστόπουλον— ἡ Σχολὴ αὕτη ἐγαλοῦχησε «γενεὰς ὀλοκλήρους ποιμένων καὶ διδασκάλων τῆς Έκκλησίας καὶ μεγάλως, ὡς ἐκ τούτου, εὐηργέτησε τὴν Έκκλησίαν, τὰ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Γράμματα καὶ τὴν ἐν γένει παιδείαν τοῦ Γένους».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὡς προσθέτει ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐν Γράμματι Αὐτοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Χάλκης Ἱερώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνο κ. Ἰωακείμ, «τυγχάνει ἄκρως ὀδυνερὰ ἢ ἀναφορὰ εἰς τὸ σέμνωμα τούτο τῆς Έκ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΥΠΟΥ

τῆς Τρίτης 7 Φεβρουαρίου 1995

Συνήλθε τὸ πρωὶ ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ στὴν πρώτη τακτικὴ συνεδρία τῆς τοῦ Φεβρουαρίου καὶ ἀσχολήθηκε μὲ τρέχοντα καὶ ὑπερρεσιακὰ θέματα.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐξέφρασε βαθύτατη πικρία καὶ ἀπογοήτευση γιὰ ὅσα μὲ περισσὴ ἐπιπολαιότητα καὶ μεγάλη εὐκολία καταπιάστηκε κατὰ τῆς Ἐκκλη-

κλησίας ὡς εἰς χρόνον παρελθόντα διαλάμψαν. Κρίμασιν οἷς Κύριος οἶδε, δυσσεμήνευτοι σκοπιμότητες καὶ λόγοι ἐπέβαλον ἀπαγόρευσιν τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς» τῆς ὁποίας «τὸ ἔργον ἐξακολουθεῖ διαλάμπων ἐν προσώποις πλείστων τῆς Μητρὸς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν, ποιμένων καὶ στελεχῶν, οἵτινες τὰ νάματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐσεβείας καὶ θεολογίας ἐγεύθησαν, ὡς ἀπὸ στοργικῆς τροφῆς παρεχόμενα, ἐν τῇ περιωνύμῳ Σχολῇ. Ὅθεν σήμερον, καὶ ἐπὶ εἴκοσι καὶ τρία συναπτὰ ἔτη, τὸ «λάλον ὕδωρ» οὐ ρέει, καίτοι ἡ ἀπορρέουσα ἐκ τοῦ Λόφου τῆς Ἑλπίδος προσδοκία καὶ ἐλπίς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν κατέλιπε τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὰ αὐτῇ ἀπὸ διαφόρων θέσεων διακονοῦντα πρόσωπα. Ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ Κυρίου θαρροῦμεν, ὅτι Αὐτὸς ἔδωκεν, Ὁυτος καὶ ἀφείλετο, καὶ ὡς Ἐκεῖνος ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Αὐτὸς καὶ μόνον ἀναστήσει καὶ πάλιν ἐν καιρῷ ἐν ᾧ ὤρισεν, ἡμεῖς ὁμως τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει προσκαρτεροῦμεν, μεριμνῶντες καὶ καταβάλλοντες πᾶσαν τὴν ἀφ' ἡμῶν προσπάθειαν συγχρόνως, ἕως ὅτου τὸ φυτόριον τοῦτο τῶν παρ' ἡμῖν γραμμῶν ἀποσφραγίσῃ τὰς πύλας αὐτοῦ, ὡς κυψέλη, δεχομένη «ἐκ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης καὶ ἑφᾶς» τὰς διψώσας τὸ «λάλον ὕδωρ» πνευματικὰς μελίσσας».

Ὁλοψύχως εὐχόμεθα, ὅπως τάχιστα καρποφορήσουν αἱ ἐνέργειαι τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, διὰ νὰ παραμερισθοῦν τὰ ἐπιπροσθούντα εἰς τὴν ἐπαναλειτουργίαν τῆς Σχολῆς ἐμπόδια.

Ἡ αὐτῇ εὐχῇ ἐξεφράσθη καὶ ἐν τῇ Αἰθούσῃ Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς 150ετηρίδος τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ὁ ὁποῖος ἐγένετο ὅταν τὸ παρὸν τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας» εὐρίσκετο ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου.

Ε. Δ. Θ.

σίας καὶ ἀποφάσισε κατὰ τρόπο «αὐθεντικὸν» ὁ Καθηγητῆς κ. Δ. Τσάτσος σὲ συνέντευξή του πρὸς ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα ἐπὶ θεμάτων ποῦ ἄπτονται τῆς συνεχείας τοῦ Γένους μας σὲ καιροὺς δύσκολους, ὅπου ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἀσφαλὲς στήριγμά του.

— Ἐπίσης ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀσχολήθηκε μὲ τὶς πρόσφατες ἀντιεκκλησιαστικὲς ἐκπομπὲς στὸ τηλεοπτικὸ κανάλι STAR CHANNEL καὶ ἀποφάσισε νὰ ἀπευθυνθεῖ στὸν Εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ νὰ ζητήσει νὰ διεξαχθεῖ ἔρευνα κατὰ παντὸς ὑπευθύνου, δεδομένου ὅτι κατηγορήθηκαν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτες, μεταξὺ ἄλλων (λαϊκῶν) ἀπὸ καθαιρεθέντα κληρικό. Μὲ τὴν εὐκαιρία ἐπαναλαμβάνεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅτι ἡ ἰδιότητα τοῦ Ὁρθόδοξου Χριστιανοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστη μὲ ἐκείνη τοῦ μασώνου, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἰσχύουσα ἀπόφασις τῆς Ἱεραρχίας τοῦ 1933.

— Μὲ ἐντολὴ τῆς Ἱεράς Συνόδου ἀναχωρεῖ τῇ Δευτέρα 13 Φεβρουαρίου στὸ Φανάρι 5μελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Ἀττικῆς κ. Παντελεήμονα, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερώνυμο, Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Τιμόθεο, τὸν Καθηγητῆ κ. Βλάσιο Φειδᾶ καὶ τὸν Ἀρχιμ. Χρυσόστομο Σαββάτο. Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς εἶναι νὰ μελετηθεῖ ἀπὸ κοινῆς μὲ τὴν Πατριαρχικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ θέματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἢ συνεργασία Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προκειμένου ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία νὰ δώσει τὴ μαρτυρία τῆς στὰ ὄργανα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἐνωμένη καὶ νὰ συζητηθεῖ ὁ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μὲ εἰδικὴ Γραμματεία στὶς Βρυξέλλες.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

τῆς Τετάρτης 8 Φεβρουαρίου 1995

Συνήλθε τὸ πρωὶ στὶς 9, ἡ Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ. Μεταξὺ ἄλλων ἀσχολήθηκε μὲ τὸ θέμα τῆς πανελληνίας ἐμβέλειας τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄρισε τριμελὴ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερώνυμο, Ἡλείας καὶ Ὠλένης κ. Γερμανὸ καὶ Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Τιμόθεο γιὰ τὴν ἐποπτεία τῆς ὑλοποιήσεως τῆς ἀποφάσεως.

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀποφάσισε γιὰ λόγους ποιμαντικούς, νὰ ἀπευθυνθεῖ καὶ πάλι στὸ Ὑπουργεῖο Ἑσωτερικῶν καὶ νὰ ζητήσει ἐπαναβεβαίωσι ἀπὸ τὴν σημερινὴ πολιτικὴ ἡγεσία του ὅτι ὁ ἀριθμὸς τοῦ Ἀντιχρίστου 666 δὲν θὰ χρησιμοποιοθεῖ ὡς κω-

δικός κατά την έκδοση των νέων ταυτοτήτων, δελτίων κ.λπ.

(Άπό τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β' ἐν τῇ παραδεδομένη ὁμίλιᾳ του ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῆς περιόδου τῆς νηστείας ἐστιγμάτισε τὸν Ἀναλφαβητισμὸν ὡς «τρομερὰν μάστιγα» καὶ ἀπήτησε τὴν ἀνάληψιν δραστηκῶν ἐνεργειῶν πρὸς καταπολέμησίν του.

— Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β' κατὰ τὴν ὁμίλιαν του τῆς 25ης Ἰανουαρίου 1995 ἐν Ρώμῃ ἐξῆρε τὰς διαφόρους μορφὰς τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου καὶ ὡς δεῖγμα τῆς καρποφορίας αὐτοῦ ἀνέφερεν, ὅτι προσφάτως συνυπέγραψεν Χριστολογικὴν Διακήρυξιν μετὰ τοῦ Πατριάρχου τῆς Ἀσσυριακῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, Mar Denkha IV., ἐν τῇ ὁποίᾳ Διακηρύξει προβάλλεται ἡ κοινὴ πίστις εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀληθῆ Θεὸν καὶ ἀληθῆ ἄνθρωπον. Ὡς προσέθεσεν ὁ Πάπας, οὕτω παρεμερίσθη δογματικὴ διαφορὰ 15 αἰῶνων καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ διαλόγου, εἶναι δυνατόν νὰ ἀρθοῦν παρεξηγήσεις καὶ προκαταλήψεις, ὀφειλόμεναι εἰς χρονικὰς ἀπροστάσεις καὶ πολιτιστικὰς διαφορὰς.

— Οἱ Γερμανοὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ Ἐπίσκοποι, ἐπὶ τῇ 50ῇ ἐπετειῷ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ στρατοπέδου Ἄουσβιτς, διεκήρυξαν ὅτι ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Γερμανίας θεωρεῖ ἑαυτὴν συνυπεύθυνον διὰ τὸ ὀλοκαύτωμα καὶ παρακαλεῖ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν νὰ τὴν συγχωρήσῃ. Μία ἀντιιουδαϊκὴ τάσις καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὠδήγησε πολλοὺς χριστιανοὺς ἐν τῷ Τρίτῳ Ράϊχ νὰ μὴ ἀντισταθοῦν ἱκανοποιητικῶς εἰς τὸν ρατσιστικὸν Ἀντισιμιτισμὸν ἢ νὰ παρασυρθοῦν ὑπὸ τῆς ἰδεολογίας τοῦ Ναζισμοῦ ἢ νὰ μένουν ἀδιάφοροι ἐνώπιον τῶν ἐγκλημάτων ἐναντίον τῆς ζωῆς καὶ τῆς παρουσίας τῶν Ἑβραίων.

— Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς Τσεχίας μελετᾷ τὴν ἐν Πράγᾳ ἴδρυσιν Ἐξαρχίας Οὐνιτῶν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως 100 ἐγγάμων ἱερέων, τῶν ὁποίων ἡ Ρώμη εἶχεν ἐγκρίνει τὴν χειροτονίαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κυριαρχίας τοῦ κομμουνισμοῦ πρὸς ἀντιμετώπισιν εἰδικῶν συνθηκῶν. Τὸ πρόβλημα δημιουργεῖται ἐκ τοῦ ὅτι διὰ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἀπαράδεκτος ὁ γάμος τῶν κληρικῶν. Προετάθη οἱ ἐγγαμοὶ αὐτοὶ κληρικοὶ νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὰς «ἑλληνοκαθολικὰς» (οὐνιτικὰς) κοινότητας τῆς Σλοβακίας, ἀλλ' ὡς ἐσημείωσεν ἡ «Καθολικὴ», τοιαύτη πρότασις ἀπερρίφθη, διότι τοὺς ἐξένιζεν. «Ὁμως ἐγείρονται ἄλλα ἐρωτήματα: Τί σημαίνει ἀνάληψις ἀνατολικοῦ τυπικοῦ ἀπὸ λατίνους γιὰ λόγους ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καὶ ποῖοι εἶναι οἱ πιστοὶ τους;».

Ε.Θ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἰωαννίνων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1. Τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», 2. Τοὺς Θεῖους καὶ Ἱεροῦς Κανόνας τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, 3. Τὸν Ν. 817/1978, ἄρθρον 25, «Περὶ ὀργανικῶν θέσεων Ἱεροκηρύκων», 4. Τὴν ὑπαρξίν κενῆς ὀργανικῆς θέσεως Ἱεροκήρυκος ἐν τῇ Ἱερᾷ ἡμῶν Μητροπόλει καὶ τὴν ἀνάγκην πληρώσεως αὐτῆς, καλοῦμεν

τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλλωσι τὰ δικαιολογητικὰ των ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 19ῃ Ἰανουαρίου 1995

† Ὁ Ἰωαννίνων ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξαιρέσειν δι' ἐπιλογῆς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5/1978 «Κανονισμοῦ περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων» πληρῶσιν μιᾶς (1) θέσεως Κλάδου ΔΕ Γραφῶν, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καλούμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προσόντα, ὅπως ἐντὸς εικοσαήμερου (20) ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ», ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Σπάρτῃ τῇ 31ῃ Ἰανουαρίου 1995

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νέας Σμύρνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἁγίου Τρύφωνος Γλυφάδας, 2) Ἁγίου Παύλου - Ἀγίου Δημητρίου Γλυφάδας, 3) Ἁγίας Τριάδος Ἑλληνικοῦ, 4) Ἁγίου Νεκταρίου Βούλας καὶ 5) Προφ. Ἡλιοῦ Βάρης

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ν. Σμύρῃ τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1995

† Ὁ Ν. Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Έχοντες ύπ' όψει τās διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος» και τών άρθρων 33 - 37 του ύπ' άριθ. 2/1969 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τās κενās όργανικās θέσεις τακτικών έφημερίων τών Ίερών Ναών

1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ριζομύλου Αιγιαλείας, 2) Άγίου Γρηγορίου - Γρηγορίου Αιγιαλείας και 3) Άγίου Άθανασίου Καμενιάνων Καλαβρύτων

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τā κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ύποβάλωσιν ήμίν τā απαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τών άνωτέρω κενών θέσεων.

Έν Αιγίω τή 7η Φεβρουαρίου 1995

† Ό Καλαβρύτων και Αιγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Μηθύμνης

Έχοντες ύπ' όψει τās διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος» και τών άρθρων 33 - 37 του ύπ' άριθ. 2/1969 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τήν κενήν όργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού

Άγίου Νικολάου Παπιανών

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τā κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ύποβάλωσιν ήμίν τā απαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τής άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Καλλονή τή 8η Φεβρουαρίου 1995

† Ό Μηθύμνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Έχοντες ύπ' όψει τās διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος» και τών άρθρων 33 - 37 του ύπ' άριθ. 2/1969 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τήν κενήν όργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ίερού Ναού

Άγιών Κωνσταντίνου και Έλένης Πηδήματος

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τā κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ύποβάλωσιν ήμίν τā απαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τής άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Καλαμάτα τή 13η Φεβρουαρίου 1995

† Ό Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. και Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ό Αθηνών και πάσης Ελλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ό Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ό Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ

† Ό Μονεμβασίας και Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Όμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Άρχων Διδάσκαλος του Εύαγγελίου τής Μ.Χ.Ε.
Τακτικόν Μέλος τής «Εύρωπαϊκής Ακαδημίας
των Έπιστημών και των Τεχνών»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Εύαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Άκροβολισμοί κρούσεως;
(Κριτική αξιολόγησις άντιεκκλησιαστικής συνεντεύξεως).*

Μητροπ. Κερκύρας Τιμοθέου, Ή Μακεδονία είναι ελληνική.

Μητροπ. Φωκίδος Άθηνάγορα, Ή σχέση του γιατρού με τον άρρωστο.

Άνδρέου Ίωάν. Φυτράκη, Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή (1844-1994).

Μέγα Λ. Φαράντου, Φαινόμενα του Δαιμονικού και του Παραλόγου.

Έπισκόπου Κυρήνης Θεοδώρου, Ό Μακ. Άλεξανδρείας κ. Παρθένιος ό Γ' εις τήν Δυτικήν Άφρικήν.

Παναγ. Κ. Πάλλη, Ή ύγεια του Μεγ. Βασιλείου και ό δυσμενείς γι' αυτήν συνθήκες και καταστάσεις.

Ίωάννου Δ. Δρούλια, Ό πάντοτε προσδοκώμενος και πάντας προσδεχόμενος.

Ίωάννου Μπουγάτσου, Ή συμβολή του Κων/νου Οικονόμου του έξ Οίκονόμων εις τήν Έπανάστασιν τοι 1821.

Β. Μαστορόπουλου, Το Πατρολογικό Συνέδριο Έλλήνων και Κοπτών θεολόγων (Κάιρο, 27-29 Δεκεμβρίου 1993).

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Παράρτημα.